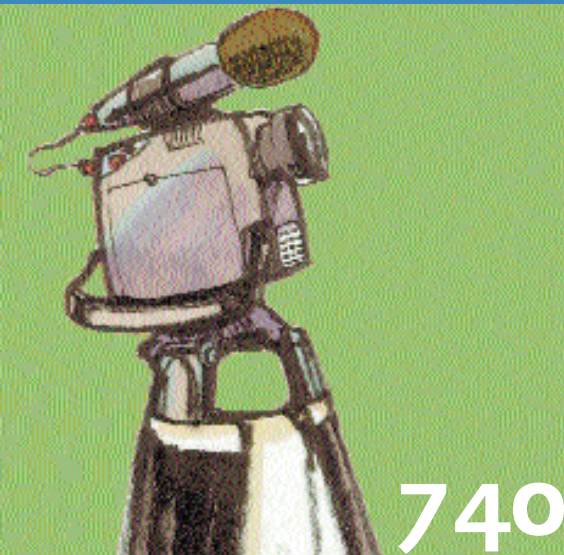

Inhoud

20 september 2002

740

In een vonnis van de Rotterdamse rechtbank over een **rogatoire commissie** in Frankrijk werd het Haagse Bewijsverdrag miskend. Goed dat binnenkort de Europese Bewijsverordening het halen van bewijs in het buitenland vereenvoudigt.

740 Een rogatoire commissie in de praktijk
Mirjam Freudenthal

746 Toch geen verruimde toegang tot Europese rechters
M.M. Slotboom en J.J.A. Coumans

748 Risicotaxatie bij TBS-verlengingen
Y.M. van den Berg-Lotz

750 Bedrijfsschandalen zetten verschoningsrecht op scherp
Peter Vermij

750

Onder druk van grote bedrijfsschandalen staat in de VS het **verschoningsrecht** opnieuw ter discussie. Waarschijnlijk moet een advocaat binnenkort fraudeerende managers aangeven, en de zelfregulering van de Amerikaanse Orde staat op het spel. En in Nederland?

755 'Een advocaat moet lastig zijn' Interview met scheidend vice-president Van Schaardenburg
H.F. Doeleman

758 Stress onder jonge advocaten
Lucien Wopereis

Vaste rubrieken

739 Column
De curator, de boedel en de vork
Matthijs Kaaks

760 Hoe zat het ook alweer met... de fundamentele herbezinning
Willem Heemskerk

761 Iks ging weer eens pleiten
Leo van Osch

762 De balans van...
Math Busch
Martine Goosens

764 Reacties en Naschrift:
Arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en psychische ziekten (3)

765 In het nieuws

783 Disciplinaire beslissingen

755

Onlangs vertrok **Evelien van Schaardenburg** als vice-president van de Amsterdamse rechtbank. Deken Herman Doeleman wist haar te ontlokken wat ze van advocaten denkt en hoe ze terugkijkt op enkele fameuze rechtszaken. 'Die Bruinsma-zaak zou ik nu misschien wel anders hebben gedaan.'

768-780 Van de orde

737 Van de deken:
Gemengde gevoelens
Orde-nieuws
Orde-agenda
Permanente opleiding
Personalia

Foto omslag: Herman Doeleman

In de volgende nummers

- Kwekersrecht
- De curator is helemaal terug
- Nieuwe faillissementswet
- Veranderde regeling van het concurrentiebeding
- KNB-voorzitter over de samenwerking met advocaten

VAN DE DEKEN

Gemengde gevoelens

mr. M.W. Guensberg

Zo vlak voordat de feestelijkheden rond het jubileum 'Orde 50' losbarsten, en dus vlak voordat we terecht veel aandacht gaan geven aan alles wat de Orde gedurende de afgelopen vijftig jaar heeft bereikt, heb ik af en toe last van gemengde gevoelens. Er gaat erg veel goed en we kunnen in veel opzichten blij zijn met de toestand in onze advocatenwereld, maar er is ook reden tot zorg. Zorg over de ontwikkelingen in de gesubsidieerde rechtsbijstand en zorg over de wijze waarop er in onze samenleving wordt omgesprongen met grondrechten. Grondrechten die eigenlijk onaantastbaar zouden moeten zijn.

Het offer aan de rechtsstaat wordt waarschijnlijk geheel vergeefs gebracht

In de rechtshulp staan we aan de vooravond van een confrontatie met de overheid. De motoren achter die confrontatie zijn de dreiging van een verdergaande aanboduitval en de belangrijkste oorzaak daarvan: de slechte inkomenspositie van advocaten die voor hun inkomen in belangrijke mate afhankelijk zijn van de hoogte van de toevoegingsvergoedingen. Die advocaten verdienen sympathie en steun van de Orde, want het streven naar een leefbaar inkomen is alleszins honorabel. De echte zorg betreft echter de positie van de rechtzoekenden, die in steeds grotere getale worden geconfronteerd met moeilijkheden bij het vinden van een advocaat. Dit gevolg van de aanboduitval, waarvoor de Orde al jaren waarschuwt, doet zich inmiddels merkbaar voor. Vooral jongere advocaten treden minder toe tot het toevoegingscircuit. Een griezelig fenomeen, en tevens een bedreiging voor de rechtsstaat. Hopelijk heeft de druk die wordt uitgeoefend effect, en komt het kabinet nog tijdig met een oplossing.

Intussen staat het vrijwel vast dat advocaten ondanks jarenlange protesten van de Orde opgezadeld zullen worden met een meldplicht van vermoedens van witwassen. Mede dankzij de gevoerde oppositie zal die meldplicht slechts gelden in een heel klein praktijksegment, maar

toch! Advocaten, geheimhouders bij uitstek, die moeten gaan klikken over wat cliënten hen in vertrouwen meedelen. Het is bijna niet te geloven. Natuurlijk kan er begrip worden opgebracht voor de drijfveren achter deze ontwikkelingen. De overheid moet criminaliteit en terrorisme bestrijden, en de advocatuur mag daaraan best een steentje bijdragen. Het is echter niet te rechtvaardigen dat er rechtstatelijke principes worden geofferd. Dat geldt te meer nu de regelgeving rond de meldplicht zo is ingericht dat van enige doelmatigheid geen sprake is. Het offer aan de rechtsstaat wordt waarschijnlijk geheel vergeefs gebracht.

Dat men het minder nauw neemt met grondrechten, blijkt ook uit het voorstel tot opheffing van het zwijgrecht van verdachten dat in de pers kwam aandwarrelen. Als ik het goed begrijp zou het zwijgen tegen de verdachte moeten worden gebruikt. Er is niets tegen dat rechters het zwijgen van een verdachte interpreteren op een wijze die hen goeddunkt. Maar regelgeving die de rechter verplicht om het zwijgen van een verdachte onder alle omstandigheden af te straffen, zou regelrecht strijdig zijn met het onvervreembare recht van een verdachte om zélf te bepalen waarmee zijn verdediging in het concrete geval het best gediend is. Een rechtsstaat die dat recht tracht aan te tasten, tast vooral zichzelf aan.

Ook de wetenschap dat de politie soms een niet van enig misdrijf verdachte advocaat af luistert en niet de wettelijke verplichting nakomt om de daarbij verkregen informatie, onmiddellijk als duidelijk is geworden dat het om een professionele geheimhouder gaat, onuitgewerkt te vernietigen, stemt somber. We weten allemaal, ook justitie en politie, dat dit niet mag, omdat we het in onze samenleving van essentieel belang vinden dat burgers in vertrouwen met hun advocaat kunnen communiceren. Toch wordt er keer op keer tegen dit principe gezondigd. Niet door zo maar iemand, maar door de Staat zelf.

Gemengde gevoelens dus. Toch hoop ik met velen van u op 27 september aanstaande het glas te mogen heffen op alles wat wel in Orde is. ■

COLOFON

82e jaargang – 20 september 2002 – nr. 17
Verschijnt elke twee weken.

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. drs. G.C. van Daal
mr. W.K. van Duren
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. O.H. Minjon
mr. P.F.P. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
dr. mr. L.W.M. Wopereis
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
dr. mr. L.W.M. Wopereis (Orde)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919

e-mail: lhesselink@cbi.nl

Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Uitgever

drs. J.W. van der Weele

Juridische Vacaturebank

www.jbb.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijns
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguïn: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 1,80 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 18: 20 september 2002
afl. 19: 4 oktober 2002

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 133 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@cbi.nl
Losse nummers: € 8

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden veele-
voudig, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of
openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopiëren, opnamen, of op enige andere manier,
zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen
van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere
compilatiewerken
(art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

COLU MN

Matthijs Kaaks

De curator, de boedel en de vork

In een idyllisch vakantieoord las ik enkele weken geleden in de *Financiële Telegraaf* een opmerkelijk artikel met de titel: 'Omstreden declaratiegedrag leidt tot opstappen curatoren'. Het ging om 'twee curatoren van het *gerenommeerde* advocatenkantoor CMS Derks Star Busmann'. (Wanneer een advocaat in opspraak raakt wordt zijn kantoor *ipso facto* gerenommeerd. Dat is een journalistieke stijlform: wie hoog zit, kan diep vallen.)

Het artikel leerde mij twee dingen. Bij Derks schrijven ze hun uren niet met een vork maar met een drietand en bovendien zijn de secretaresses er geen *fee-eaters*, zoals overal elders in het land, maar *fee-earners*. De secretaresse van een van de curatoren had evenveel uren gemaakt als haar baas en die waren stuk voor stuk doorberekend aan de boedel.

Nu weten we allemaal dat curatoren het vaak zwaar hebben. Ze zijn afhankelijk van de kluis die de faillissementsgriffie hen toewerpt. Soms is het alleen een bot zonder vlees. Wie zo een paar keer bot gevangen heeft en zijn uren verloren ziet gaan in kansloze opheffers van gefailleerde coffeeshops, grillrooms en internetbedrijfsjes, is dolgelukkig als hij eindelijk een goedgevulde boedel aantreft. De verleding is dan groot om die uurtjes met terugwerkende kracht op de vette boedel te verhalen.

Daarvoor is de vorkmethode zeer geschikt. Tenslotte ben je vierentwintig uur per dag, zeven dagen in de week curator. Ook tijdens de afwas, het voorlezen van de kinderen en onder de douche. Menig rechter-commissaris pleegt een welwillend oogje dicht te knippen wanneer de ondervoede curator zijn urenstaten indient. De curator moet tenslotte opboksen tegen de collega-fee-earners uit de ondernemingsrechtpraktijk met hun formidabele verdien capaciteit, aan wie hij moet uitleggen dat zijn uren niet kunnen worden doorberekend in een faillissement dat wegens gebrek aan baten wordt opgeheven.

Nee, het motto luidt: schrijven die uren, zolang de bodem niet in zicht is.

Wat ging er dan mis bij de twee curatoren van Derks, zo kunnen we ons afvragen. Welnu, er zijn natuurlijk zekere grenzen aan de afmetingen van de door de curator te hanteren vork. Een advocaat van de schuldeisers, allemaal gedupeerde beleggers die hun geld hadden toevertrouwd aan een dubieus beleggingsfonds dat failliet ging, beklagde zich bij de rechter-commissaris over de exorbitante declaraties. Er zou drie ton te veel zijn gedeclareerd. Bovendien ontdekte hij dat ook de secretaresse voor ruim vierhonderd uur een vorkje meeprikte uit de boedel (althans op papier, beter zal ze er niet van zijn geworden). Na de klacht werd een officieel onderzoek uitgevoerd door faillissementscoryfee Friso Meeter, die het declaratiegedrag van de curatoren onderzocht. Een dergelijk onderzoek is een unicum in de faillissementsrechtpraktijk. Het rapport leidde ertoe dat er geld in de boedel moest worden teruggestort. De curatoren traden terug en werden door een kantoorgenoot vervangen.

Voor een gerenommeerd kantoor is dat rampzalig. De enig juiste reactie is dat namens Derks volledige openheid van zaken wordt gegeven. Maar dat gebeurt niet. Het rapport van Meeter wordt angstvallig in de bureaula gehouden. Een woordvoerder wijst slechts op de smetteloze reputatie van een van de curatoren (over de ander wordt gezwegen), die bovendien rechter-plaatsvervanger is in Utrecht. Dezelfde rechtbank die het onderzoeksrapport geheim houdt. Van *damage-control* hebben ze bij Derks kennelijk nog nooit gehoord. Het getuigt bovendien van gebrek aan introspectie en zelfkritisch vermogen.

Eenieder die van de affaire weet, houdt zich nu bezig met de vraag wat er in dat rapport staat. Is het misschien nog veel krasser dan de *Financiële Telegraaf* heeft geschreven? En mag de rechtbank het rapport wel geheim houden?

Twee weken nadat het artikel in de *Financiële Telegraaf* verscheen, las ik dat een advocaat van het Hoorns Advokatenkollektief een bedrag van € 38.000 had verduisterd als bewindvoerder in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Hoe hebben ze dat in Hoorn opgelost? De advocaat werd op staande voet ontslagen en vervolgens van het tableau geschrapt. Dat zijn geen halve maatregelen.

Kijk, zó haal je de kou uit de lucht.

Een rogatoire commissie in de praktijk

Onlangs wees de Rotterdamse rechtbank een opmerkelijk incidenteel vonnis inzake een rogatoire commissie in Frankrijk.¹ Interessant is de kwestieuze toepassing van het Haagse Bewijsverdrag en de problematische uitsluiting van hoger beroep van tussenvonnissen, één van de gevolgen van het nieuwe burgerlijk procesrecht.

Mr. Mirjam Freudenthal
Senior docent-onderzoeker,
Molengraaff Instituut, Utrecht

De casus luidt als volgt. Eiser in deze zaak, Sails SARL (Frankrijk) is toegelaten tot het leveren van bewijs door getuigen van feiten waaruit moet blijken dat een koopovereenkomst gesloten is tussen eiser en gedaagde, Boom & Van den Heuvel BV (Nederland). Sails verzoekt de rechtbank bij wege van een rogatoire commissie ingevolge het Bewijsverdrag 1970, drie in Frankrijk verblijvende personen aldaar als getuigen te doen horen. Sails legt aan het verzoek ten grondslag dat de drie getuigen hun verklaringen in Frankrijk willen afleggen omdat het in verband met hun werk niet mogelijk is om een aantal dagen naar Nederland te komen. Daarnaast wordt aangevoerd dat de reiskosten en de taxes van de drie getuigen hoog zijn. Gedaagde Boom concludeert tot afwijzing van het verzoek en beroept zich primair op een naar zijn mening bestaande grondregel van procesrecht dat getuigen worden gehoord voor de rechter voor wie de procedure aanhangig is, subsidiair dat de verhoren op één dag kunnen plaatsvinden en meer subsidiair dat het horen van getuigen in Frankrijk zowel voor Sails als voor Boom (aanzienlijke) kosten met zich meebrengt.

De rechtbank kan zich vinden in de conclusie van Boom dat als grondregel van het (Nederlands) procesrecht geldt, dat getuigen gehoord worden voor de rechter voor wie de procedure aanhangig is.

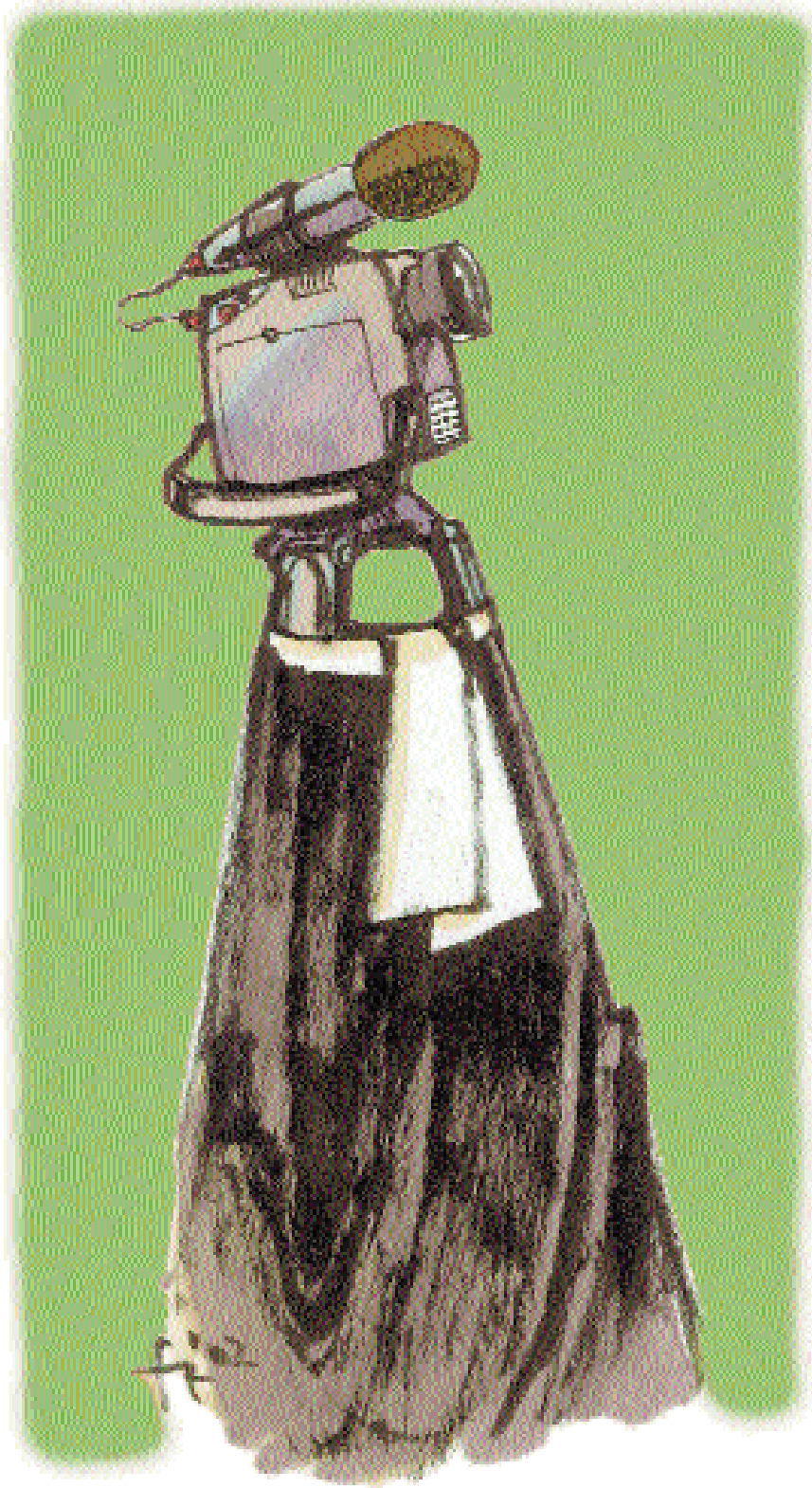
Afwijking van deze regel wordt slechts voldoende gemotiveerd doordat redengevende feiten en omstandigheden zijn gebleken. Het enkele feit dat de getuigen niet enkele dagen naar Nederland kunnen komen, kan volgens de rechtbank niet worden aangemerkt als een redengevend feit dat afwijking van de grondregel rechtvaardigt. Dat geldt ook voor de omstandigheid dat bij verhoor in Frankrijk reiskosten en taxes worden bespaard. Immers: tegenover de kostenbesparing staat dat Sails en Boom kosten moeten maken om de getuigenverhoren in Frankrijk te kunnen bijwonen. Op het beroep van eiser op het Haagse Bewijsverdrag wordt in het oordeel van de rechtbank niet ingegaan.

Binnenlandse rogatoire commissie

De regeling van een binnenlandse rogatoire commissie is te vinden in de artt. 174 en 175 Rv. Volgens de parlementaire geschiedenis zal de rechter die in de zaak beslist, zoveel mogelijk zelf de getuigen horen.² Woont de getuige te ver weg of is hij verhinderd wegens ziekte of anderszins, dan kan het verhoor worden opgedragen aan de rechter van de woonplaats van de getuige.

Van Nispen meent dat de rechter die de rogatoire commissie initieert, geen discretionaire bevoegdheid toekomt: hij heeft niet de keuze om óf over te gaan tot een rogatoire commissie óf getuigen kan bevelen voor verhoor voor de rechter te verschijnen daar waar de zaak aanhangig is. Zijns inziens is het weinig aannemelijk dat het woord 'kan' in art. 174 Rv duidt op een discretionaire bevoegdheid. Gelet op het in art. 166 lid 1 Rv vervatte recht op getui-

Op grond van het Haagse Bewijsverdrag had de Nederlandse rechter de getuigen in Frankrijk moeten laten horen

genbewijs moet veeleer worden aangenomen dat de rechter in beginsel tot rogatoire commissie dient over te gaan als één der partijen daarom vraagt.³

Tegenover deze opvatting staat de praktijk, waarin niet snel aangenomen wordt dat een getuige verhinderd is voor de rechter te verschijnen. Vereist is dat blijkt dat

het voor de getuige in redelijkheid niet mogelijk is te verschijnen. Ook vermeldt de schaarse, niet-recente jurisprudentie, meestal van rechters in eerste instantie, dat kostenbesparing geen wettelijke grond voor een rogatoire commissie is.⁴

De enige reden om over te gaan tot een rogatoire commissie binnen Nederland is

mijns inziens dat een getuige bijvoorbeeld omdat hij ver weg woont of fysiek daartoe niet in staat is, bezwaarlijk naar de rechtbank toe kan komen.⁵ Voor de partijgetuige geldt deze regeling niet. Van een partijgetuige kan verlangd worden, althans binnen Nederland, dat deze ook voor een ververwijderde rechter verschijnt (art. 174 lid 2).⁶

Internationale rogatoire commissie

In internationale gevallen bestaat de mogelijkheid getuigen in het buitenland te horen. Deze mogelijkheid berust op een verdrag (of verordening) of, indien zo'n internationale regeling niet van toepassing is, op het volkenrechtelijk beginsel van 'comitas gentium': internationale welwillendheid. Art. 176 Rv bepaalt voor dit laatste geval op welke wijze een getuige in het buitenland gehoord kan worden. Komt een getuige niet vrijwillig naar Nederland, dan kan de rechter indien de getuige bereid is een verklaring af te leggen maar niet naar Nederland wil komen, het getuigenverhoor verzoeken aan een autoriteit in dat land, of opdragen aan een Nederlandse consulaire ambtenaar. Weigert de getuige voor de buitenlandse rechter vrijwillig een verklaring af te leggen, dan kan deze de in zijn wet opgenomen dwangmiddelen toepassen. Slechts in enkele bijzondere omstandigheden kan uitvoering van de rogatoire commissie door de aangezochte rechter geweigerd worden, bijvoorbeeld als de aangezochte staat van oordeel is dat die uitvoering een inbreuk zou betekenen op zijn soevereiniteit of zijn veiligheid.

Ten aanzien van partijgetuigen die in het buitenland wonen werd bij de parle-

Door de Europese Bewijsverordening kan de Nederlandse rechter de buitenlandse getuigen horen zonder dat zij naar Nederland hoeven te komen

mentaire behandeling bij art. 202 (oud) Rv overwogen dat het een té vergaande consequentie zou zijn indien het verhoor ook in dat geval in Nederland zou moet plaatsvinden. 'De discretionaire bevoegdheid van de rechter om het verhoor bij wege van rogatoire commissie te doen plaatsvinden, is in art. 198 (oud) Rv voor partijgetuigen gehandhaafd. In voorkomend geval zal de rechter dus ook bij de buitenlands wonende partijgetuige een verhoor in Nederland kunnen bevelen'.⁷

Haags Bewijsverdrag

De regeling van art. 176 Rv vindt geen toepassing voorzover bij verdrag (of verordening) anders is bepaald. Voorzover het onder andere in Frankrijk wonende getuigen betreft wordt de bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken tot nu toe beheerst door het Haagse Bewijsverdrag 1970.⁸ Gezien de exclusiviteit van het verdrag zijn nationale mogelijkheden van bewijsverkrijging zoals genoemd in art. 174 Rv in dat geval niet toegestaan. Hieruit kan worden afgeleid dat de Nederlandse rechter in elk geval niet de (discretionaire) bevoegdheid toekomt te beslissen dat buitenlandse getuigen in Nederland verhoord moeten worden, zeker niet indien de getuigen, zoals in het onderhavige geval, kenbaar gemaakt hadden dat zij hun verklaring in Frankrijk wilden afleggen, en niet vrijwillig naar Nederland wilden komen. De Nederlandse rechter had de weg van het Haags Bewijsverdrag moeten volgen en de getuigen dus in Frankrijk moeten laten horen.

De beslissing van de Nederlandse rechter is ook in strijd met het doel van het verdrag, namelijk het verbeteren en versnellen van het systeem van rechtshulp bij het verkrijgen van bewijs in het buitenland.⁹ In het verdrag van 1970 staat het verkrijgen van bewijs bij wege van rogatoire commissie centraal, waarbij getuigen in hun eigen land door een gerechtelijke autoriteit verhoord

kunnen worden. Het verdrag maakt geen melding dat de kosten van het verhoor reden kan zijn het verdrag buiten toepassing te laten. Het buiten beschouwing laten van het verdrag is dan ook een ernstige benadeling van de bewijsrechtelijke positie van een der partijen.

Europese Bewijsverordening

In de nabije toekomst, op 1 januari 2004, wordt tussen de lidstaten van de Europese Unie de Europese Bewijsverordening van kracht. Deze verordening brengt belangrijke vernieuwingen om bewijs in het buitenland te verkrijgen.¹⁰ Zij maakt rechtstreekse verzoeken van rechtbank tot rechtbank mogelijk en vervangt daarmee de overbrenging van een verzoek om een rogatoire commissie door tussenkomst van een Centrale Autoriteit zoals voorzien in het

Haags Bewijsverdrag. Ook wordt veel belang gehecht aan het gebruik van moderne communicatietechnologieën zoals video- en teleconferencing. De verordening kent ook de rechtstreekse bewijsverkrijging, wat voor de internationale rechtspraak belangrijke voordelen kan opleveren. Bij deze wijze van bewijsverkrijging benoemt de rechter een rechterlijke ambtenaar of andere persoon die rechtstreeks in het buitenland de getuigen kan horen. Behalve tijdwinst, omdat geen gebruik hoeft te worden gemaakt van een buitenlands gerechtelijk apparaat, kan de bewijsverkrijging door één persoon verricht worden omdat er in dit geval sprake is van een 'onbepaalde' territoriale bevoegdheid. Het is een duidelijke verbetering ten opzichte van de huidige situatie, waarin de bewijsverkrijging door consuls en via het bevoegde gerecht, steeds beperkt is tot een bepaald ressort.

Van belang is ook dat de afhandeling van het getuigenverhoor volgens het procesrecht van de hoofdprocedure geschiedt. Deze wijze van bewijsverkrijging is echter alleen mogelijk indien de getuige vrijwillig

Vervolg op pagina 744

Vervolg van pagina 742

meewerkt. Wordt vrijwillige medewerking geweigerd, dan kan op basis van de Bewijsverordening de bewijsverkrijging altijd nog verzocht worden via de rechtshulp van rechter tot rechter, waarbij dwangmiddelen zijn toegestaan. Ook bij de rechtstreekse bewijsverkrijging wordt het gebruik van onder meer videoconferencing aangemoedigd. Een rechtstreeks getuigenverhoor door de Nederlandse rechter van getuigen in een ander Europees land kan met dit medium plaatsvinden als volgt: de Nederlandse rechter of een rechterlijk ambtenaar bevindt zich in de videoruimte en heeft contact met en kan vragen stellen aan de getuige, zijn raadsman en tolk die ook in een videoruimte aanwezig zijn. Onder het regime van de verordening zal de Nederlandse rechter de buitenlandse getuigen dus kunnen horen zonder dat zij naar Nederland hoeven af te reizen.

Geen hoger beroep van tussenvonnissen

Zoals reeds aangegeven worden we in de aangehaalde uitspraak ook geconfronteerd met één van de (nadelige) gevolgen van het uitsluiten van hoger beroep van tussenvonnissen als geregeld in art. 337 lid 2 Rv. Art. 337 lid 2 Rv bepaalt, dat van tussenvonnissen die geen voorlopige voorziening inhouden hoger beroep slechts tegelijk met het eindvonnis kan worden ingesteld, tenzij de rechter anders heeft bepaald of art. 75 lid 1 van toepassing is. Het artikel is opgenomen om doelmatigheid te bevorderen en vertragingen te voorkomen. Om de vereiste flexibiliteit te bieden moet volgens de minister onder bijzondere omstandigheden van deze

regel kunnen worden afgeweken. De wetsgeschiedenis geeft slechts één voorbeeld van een bijzondere omstandigheid die de wetgever hierbij voor ogen heeft gehad: als de verdeling van de bewijslast gebaseerd is op een beslissende rechtsvraag, kan het denkbaar zijn dat die rechtsvraag eerst in hogere instanties wordt behandeld.¹¹ Van een dergelijke bijzondere omstandigheid is mijns inziens ook sprake bij niet-toepassing van supranationaal recht.

Juist in internationale geschillen kunnen zich, zowel ten aanzien van getuigenbewijs, als ten aanzien van de rechtsmacht van de Nederlandse rechter problemen voordoen. Wordt de exceptie van onbevoegdheid opgeworpen dan leidt dit tot een incidentele beslissing, waartegen in art. 337 lid 2 Rv in het algemeen geen hoger beroep meer openstaat. Het kan voor partijen echter zeer bezwaarlijk zijn indien zij over geschillen omtrent de bevoegdheid van de Nederlandse rechter of het bewijs pas in hoger beroep en gelijk met het eindvonnis kunnen procederen. Dit geldt temeer als op grond van het EEX of Europese verordeningen als Brussel I en Brussel II prejudiciële vragen worden gesteld.¹²

Voorname voorbeelden laten zien dat het ongewenst is in internationale geschillen tussentijds hoger beroep uit te sluiten. Nadat het tussenvonnis gewezen is zal de benadeelde partij de rechter moeten kunnen verzoeken om 'anders' te bepalen, dus beroep toe te staan. Pas dan kan men immers zien in hoeverre afzonderlijk hoger beroep noodzakelijk lijkt.¹³ De rechter zou hier anders moeten kunnen besluiten.

Nadelig

Voorname uitspraak heeft waarschijnlijk geen dramatische gevolgen gehad omdat getuigen naar Nederland zijn afgereisd. Toch is het een uitspraak die gerechtvaardigde vragen over de juistheid ervan oproept. Geen toepassing wordt gegeven aan het Haagse Bewijsverdrag. De rechter maakt een afweging over het tijdsbeslag en de omvang van de kosten van het getuigenverhoor die mijns inziens binnen dit verdrag in het geheel niet aan de orde is. Het Bewijsverdrag verbindt immers geen voorwaarden aan het verzoek tot een rogatoire commissie in een andere verdragsstaat.

De vraag is hoe de Rotterdamse rechter beslist zou hebben als de getuigen niet (vrijwillig) naar Nederland zouden zijn gekomen en dus niet gehoord zouden zijn. Niet alleen wordt dan het recht van partijen op een getuigenverhoor geschonden, maar het leidt bovendien, althans het kán wegens het passeren van het bewijsaanbod leiden, tot een beslissing die voor de verzoekende partij nadelig is.

Onbekend maakt onbemind. Een juiste toepassing van het internationaal procesrecht en dus ook van dit verdrag mag niet afstuiten op de onbekendheid daarvan. Aan de bekendheid met dit rechtsgebied en de te verwachten ontwikkelingen beoogde dit artikel bij te dragen. ■

Noten

- 1 Rechtbank Rotterdam 31 januari 2002, rolnr. HA ZA 99-489, *NIPR* 2002, 135, p. 249.
- 2 *Parlementaire Geschiedenis nieuw bewijsrecht*, Rutgers, Flach en Boon, Deventer 1988, art. 200, p. 261.
- 3 *Burgerlijke Rechtsvordering, Tekst & Commentaar*, red. C.J.J.C. van Nispen, A.I.M. van Mierlo, M.V. Polak, Kluwer, Deventer, 2002, aant. 2 bij art. 174 Rv.
- 4 Hof's-Hertogenbosch 29 december 1959, *NJ* 1961, 337.
- 5 De beperkte regeling werd in 1988 in (het gelijklopende) art. 200 Rv opgenomen. Niet opgenomen werd de bepaling 'ter voorkoming van onnodige kosten'; deze regeling werd door de advocatuur bezwaarlijk geacht omdat het een rekbaar begrip is: W.J. van der Nat-Verhage, *Handleiding nieuw bewijsrecht*, Lelystad 1988, p. 71.
- 6 P.G. (noot 2), p. 264.

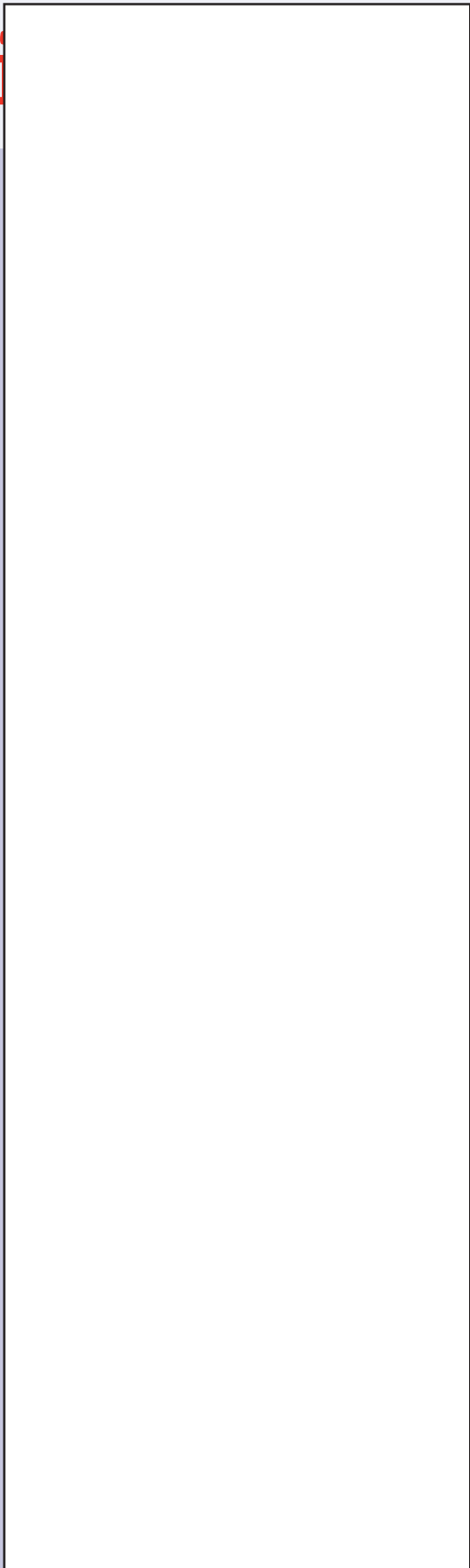
- 7 P.G. (noot 2), p. 264.
- 8 Dat geldt in elk geval voor deze casus omdat Frankrijk en Nederland beide partij zijn bij het verdrag. Alleen Amerika heeft om haar moverende redenen de exclusiviteit van het verdrag in de Aerspatiale zaak, *ILM* 1987, pp. 1012-1045, afgewezen.
- 9 Actes et documents de la Onzième session, Tome IV, Rapport explicatif Amram, Den Haag 1970, p. 202.
- 10 Zie voor een uitgebreide bespreking hiervan, M. Freudenthal, 'Internationale bewijsverkrijging: van Haagse en Europese samenwerking', *NIPR* 2002, pp. 109-122; idem, 'Internationale samenwerking bij bewijsvergaring', in: *Advocatenblad* 2001, pp. 526-528. Er zal niet langer sprake zijn van een rogatoire commissie, maar van een verzoek tot bewijsverkrijging.

- 11 Kamerstukken I, 2001-2002, 26 855, nr. 16, pp. 43-44.
- 12 Art. 68 EG-Verdrag bepaalt dat prejudiciële vragen pas gesteld kunnen worden als de materiële en procesrechtelijke vragen tot in cassatie zijn behandeld. Dat kan dus vele jaren later zijn.
- 13 S. Boekman, *De verzoekschriftprocedure*, Zwolle 1996, p. 53.

Nieuw medium voor de balie

De digitale nieuwsbrief **Orde van de dag** wordt door de Orde en Elsevier bedrijfsinformatie wekelijks uitgebracht. Gestart afgelopen maart bereikt de nieuwsbrief inmiddels meer dan de helft van de 12.000 advocaten in Nederland. Veel eigen nieuws, actuele zaken in de media en polls over prangende kwesties. Bijblijven? Dat is aan de Orde van de dag.

Geef uw e-mailadres door aan enova@ebi.nl, met als onderwerp 'Abonnementsaanvraag Orde van de dag', en u ontvangt gratis wekelijks het laatste nieuws, en een toegankelijk podium voor uw mening.

Toch geen verruimde toegang tot Europese rechters

Op 22 juli jl. verwierp het Hof van Justitie de verruimde toegang tot de rechters in Luxemburg die was gekozen door het Gerecht van Eerste Aanleg van de EG (Advocatenblad 2002-10, pp. 414-415).¹ Nu kunnen alleen de EG-lidstaten door wijziging van het verdrag de toegang nog verruimen.

mr. drs. M.M. Slotboom
en **mr. J.J.A. Coumans**
advocaten te Brussel²

Ingevolge art. 230(4) van het EG-Verdrag kunnen natuurlijke of rechtspersonen uitsluitend rechtstreeks beroep instellen bij de EG-rechters tegen tot hen gerichte beschikkingen of tegen beschikkingen die, hoewel genomen in de vorm van een verordening of een beschikking gericht tot een andere persoon, hen rechtstreeks en individueel raken. Het Europese Hof van Justitie (HvJ) interpreteert de voorwaarde dat een particulier individueel door een maatregel van algemene strekking moet zijn geraakt, zeer strikt. Tegen de strikt geïnterpreteerde ontvankelijkheidsvoorwaarde is veel kritiek geuit, die het Gerecht van Eerste Aanleg

(GvEA) onlangs ter harte nam.³ Het GvEA heroverwoog de strikte interpretatie en achtte een natuurlijk of rechtspersoon 'individueel geraakt' door een hem rechtstreeks rakende gemeenschapsbepaling van algemene strekking, wanneer de betrokken bepaling zijn rechtspositie zeker en actueel aantast, door zijn rechten te beperken of hem verplichtingen op te leggen.⁴

Wij hebben vernomen dat de Commissie intussen een hogere voorziening tegen dit *Jégo-Quérelé*-arrest heeft ingesteld. Het HvJ zal zich dan ook – waarschijnlijk niet voor eind volgend jaar – in het kader van deze hogere voorziening uitspreken over de door de GvEA voorgestelde ruimere interpretatie van het begrip 'individueel geraakt' zijn. Maar spannend zal dat arrest niet zijn, want het HvJ heeft nu in de zaak C-50/00 P, *Unión de Pequeños Agricultores (UPA)* een uitspraak gedaan die er op wijst dat het HvJ de ruimere interpretatie van 'individueel geraakt' niet zal overnemen.

Geen nationale rechtsgang

De UPA, een beroepsvereniging van kleine Spaanse landbouwondernemingen, had bij het GvEA beroep ingesteld tot nietigverklaring van een Europese steunregeling voor tafelolijfolie. Het GvEA oordeelde dat het beroep van de UPA niet-ontvankelijk was omdat haar leden door de bestreden rege-

ling niet werden geraakt uit hoofde van een zekere bijzondere hoedanigheid of wegens een feitelijke situatie die hen ten opzichte van ieder ander karakteriseerde. Haar leden bevonden zich immers in een objectief bepaalde situatie, overeenkomend met de situatie van ieder ander die de olijfoliemarkt nu of in de toekomst zal betreden. Bovendien tastten de bestreden steunregels geen specifieke belangen van de UPA zelf aan.

De UPA had ook betoogd dat zij 'individueel geraakt' werd door de Europese steunregeling voor tafelolijfolie, omdat de UPA anders het risico liep daadwerkelijke rechtsbescherming te ontberen. De UPA stelde dat de bestreden Europese steunregeling geen nationale uitvoeringsbepalingen of handelingen van de Spaanse autoriteiten vereisten. Bijgevolg kon de UPA in de Spaanse rechtsorde niet om nietigverklaring verzoeken van een nationale handeling die op die steunregeling betrekking had en was het dus niet mogelijk de geldigheid van die Europese steunregeling via een prejudiciële verwijzing bij het HvJ te laten onderzoeken. Bovendien konden de UPA of haar leden zelfs geen inbreuk plegen op de Europese steunregeling om vervolgens bij de nationale rechter de geldigheid aan te vechten van de sanctie die hen eventueel zou worden opgelegd. Het GvEA meende evenwel dat de afwezigheid van nationale rechtsmiddelen er niet toe mocht leiden dat de door art. 234 EG getrokken grenzen van zijn bevoegdheid zouden worden overschreden. Het GvEA verwierp dus ook dit argument van de UPA.

Het Hof wil de ontvankelijkheid van een rechtstreeks beroep tot nietigverklaring niet afhankelijk maken van het ontbreken van een nationale rechtsgang

Afgewacht moet worden of de EG-Lidstaten bereid zijn door middel van verdragswijziging de ontvankelijkheidsvoorwaarden te verruimen

Geen dode letter

Tegen het afwijzen van het laatstgenoemd argument heeft de UPA een hogere voorziening ingesteld bij het HvJ. Het HvJ heeft op 22 juli jl. de uitspraak van het GvEA bevestigd, ook al had advocaat-generaal Jacobs in zijn conclusie bij dit arrest het HvJ in overweging gegeven om een ruimere interpretatie te geven aan het begrip 'individueel geraakt' (de door hem voorgestane ruimere interpretatie week overigens af van die van het GvEA in het *Jégo-Quérel*-arrest).

Het HvJ bevestigt in feite het arrest van het GvEA in *UPA*. Het HvJ aanvaardt niet dat de ontvankelijkheid van een rechtstreeks beroep tot nietigverklaring voor de communautaire rechter afhankelijk wordt gemaakt van het ontbreken van een nationale rechtsgang. In een dergelijk stelsel zou de Europese rechter immers in elk concreet geval het nationale procesrecht moeten onderzoeken en uitleggen. Dit zou volgens het HvJ de grenzen van de bevoegdheid van de Europese rechter in het kader van het toezicht op de wettigheid van de gemeenschapshandelingen te buiten gaan.

Bovendien oordeelt het HvJ dat in het door het EG-Verdrag in het leven geroepen stelsel van toezicht op de wettigheid van communautaire maatregelen een natuurlijk of rechtspersoon slechts beroep kan instellen tegen een verordening, indien hij niet alleen rechtstreeks maar ook individueel geraakt wordt. Deze laatste voorwaarde moet weliswaar, gelet op de uiteenlopende situaties die een verzoeker kunnen individualiseren, worden uitgelegd in het licht van het beginsel van daadwerkelijke rechtsbescherming, maar een dergelijke uitlegging mag deze voorwaarde, die uitdrukkelijk door het EG-Verdrag wordt ingesteld, niet tot een dode letter maken. Anders zouden de grenzen van de door het EG-Verdrag aan de communautaire rechter verleende bevoegdheden worden overschreden.

Het HvJ voegt daaraan nog toe dat weliswaar een ander beroepstelsel van toezicht denkbaar is dan het stelsel dat thans in het

EG-Verdrag is vastgelegd, maar in voorkomend geval is het aan de EG-Lidstaten krachtens art. 48 van het EG-Verdrag (en niet aan de communautaire rechter in het kader van rechtspraak) om het thans geldende stelsel te herzien.

Geen troost

In het *UPA*-arrest verwijst het HvJ uitdrukkelijk naar zijn vaste rechtspraak over de interpretatie van het begrip 'individueel geraakt'. Hoewel het HvJ dit niet met zoveel woorden zegt, verwerpt het HvJ op die manier de ruimere interpretaties van dit begrip zowel van het GvEA in de *Jégo-Quérel*-zaak als van advocaat-generaal Jacobs in de *UPA*-zaak.

Het HvJ biedt hen die een ruimere toegang tot de Europese rechters voorstaan wel twee troostprijzen. Allereerst benadrukt het HvJ dat het rekening zal houden met de uiteenlopende situaties die een verzoeker kunnen individualiseren en dat het HvJ het begrip 'individueel geraakt' zal uitleggen in het licht van het beginsel van effectieve rechtsbescherming. Is dit een aanwijzing dat het HvJ iets gemakkelijker dan voorheen zal aannemen dat sprake is van bijzondere omstandigheden of van een feitelijke situatie, die een verzoeker ten opzichte van ieder ander karakteriseert? Bovendien lijkt het HvJ in het *UPA*-arrest een duidelijk verzoek te doen aan de EG-Lidstaten om de ontvankelijkheidscriteria te wijzigen. Het HvJ had dat overigens in feite al eerder gedaan door in 1996 in een rapport voor de Intergouvernementele Conferentie de vraag op te werpen of de bestaande ontvankelijkheidsvoorwaarden niet een belemmering vormen voor de door het EVRM geëiste kwaliteit van rechtsbescherming.⁵

De 'belofte' om bij de toepassing van het begrip 'individueel geraakt' rekening te houden met de uiteenlopende situaties die een verzoeker kunnen individualiseren is geen echte troostprijs. Zij biedt verzoeker weinig zekerheid, want zij bezegelt in feite

de door het HvJ toegepaste casuïstische aanpak van het begrip 'individueel geraakt'. Die aanpak maakt de toegang tot de Europese rechters bepaald niet voorspelbaar.

Afgewacht moet worden of de EG-Lidstaten bereid zijn om door middel van verdragswijziging de ontvankelijkheidsvoorwaarden te verruimen. Die verruiming zal wel leiden tot een toenemend aantal zaken bij de Europese rechters. Daarom zal verruiming van ontvankelijkheidsvoorwaarden wel gepaard dienen te gaan met drastische maatregelen, die voorkomen dat dit leidt tot dichtslibbing van het Luxemburgse gerechtelijk apparaat.⁶ ■

Noten

- 1 De tekst van het arrest – van 22 juli 2002, zaak C-50/00 P; Unión de Pequeños Agricultores – is te vinden op <http://curia.eu.int/jurisp>
- 2 Bij het kantoor Simmons & Simmons.
- 3 Eveneens te vinden op <http://curia.eu.int/jurisp>
- 4 Zie Slotboom en Coumans, 'Verruimde toegang tot de rechters in Luxemburg', in: *Advocatenblad* 2002-10, p. 414.
- 5 Rapport van het Hof van Justitie over bepaalde aspecten van de toepassing van het Verdrag betreffende de Europese Unie, Luxemburg, mei 1995.
- 6 Zie voor suggesties voor dergelijke maatregelen bijvoorbeeld 'De toekomst van de rechtspleging in de Europese Unie', te vinden op www.curia.eu.int/nl/txts/intergov/ave.pdf en Kapteyn in het *Financieel Dagblad* van 1 mei 1999, p. 6.

Risicotaxatie bij TBS-verlengingen

Bij de advisering over verlenging van een terbeschikkingstelling maken getuige-deskundigen gebruik van nieuwe methoden van risicotaxatie die advocaten en rechters nauwelijks kennen. De Nijmeegse Pompestichting organiseert daarom voor juristen twee studiemiddagen. Hier volgt een introductie.

Drs. Y.M. van den Berg-Lotz

Hoofd Divisie Persoonlijkheids Stoornissen / behandelcoördinator Pompekliniek Nijmegen

TBS-verlengingszittingen maken vaak maar een klein deel uit van het werk van de meeste advocaten. Dit geldt in iets mindere mate ook voor de rechters en officieren van justitie. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat deze partijen soms de weg kwijtra-ken in het labyrint van vernieuwingen inzake taxatie van risico's voor recidive, het kernelement van elke TBS-verlengingszitting. Tot voor kort was het niet ongebruikelijk dat de rapporten van de getuige-deskundige bol stonden van 'freudiaans' jargon. 'Projectieve identificatie', de 'symbiotische relatie met de moeder', een 'gebrek aan objectconstantie' en het probleem van 'separatie en individuatie' vormden de hoekstenen van het betoog. Tegen

dit soort voor andere disciplines onbegrijpelijke taal valt niets in te brengen. Het is dan ook begrijpelijk dat de rechters, advocaten en officieren van justitie deze redeneringen over zich heen lieten stromen met hooguit wat kritische kanttekeningen in de marge.

Toch moet het mogelijk zijn dat de deskundige door de rechter bevraagd wordt zonder dat de laatste wordt gevangen in vakjargon. Een goede verlengingszitting moet een samenspraak en zinvolle discussie zijn tussen de advocaat met zijn cliënt enerzijds, en partijen als het OM, de rechtbank en de getuige-deskundige anderzijds. Een afgewogen oordeel over het risico van recidive moet mogelijk zijn, waarbij er ook plaats moet zijn voor een gedeeltelijk niet-weten van de kant van de kliniek/c.q. getuige-deskundige.

Opgeblazen zekerheid dient noch het belang van de cliënt, noch de veiligheid van de maatschappij. Voor de getuige-deskundige moet elke verlengingszitting een moment van kritische herbezinning van zijn beleid zijn. Het geeft hem immers de unieke kans met mensen van buitenaf tegen de problematiek aan te kijken, los van de cirkels waarin patiënten en behandelaren soms met elkaar kunnen komen vast te zitten.

Ook al is er het streven om het medisch, freudiaans vakjargon te vervangen door dagelijkse taal – al zijn helaas veel onafhankelijk deskundigen zich nog niet van deze noodzaak bewust – toch dient zich alweer een nieuw probleem aan.

Psychopathy checklist

Wetenschappelijk onderzoek van de laatste jaren maakt duidelijk dat gestandaardiseerde risicometingen betrouwbaarder voorspellingen over recidivegevaar opleveren dan de oude 'klinische' blik of verhalende conclusies van de clinicus. Nog recenter werd duidelijk dat beide methodes noodzakelijk zijn. Dit betekent dat recidive-risico's van een individuele TBS-gestelde mede worden ingeschat op grond van statistische bevindingen. Bijvoorbeeld, zeer gesimplificeerd: een 'partnerdoder' recidiveert vrijwel nooit (tenzij...), terwijl een 'gefixeerde pedoseksueel' (iemand die echt op kinderen valt) vrijwel nooit zonder recidive blijft. Tegelijk is de laatste categorie binnen de kliniek vaak zo aangepast dat er moeilijk iets aan te wijzen is waaruit geconcludeerd kan worden dat hij nog gevaarlijk is. Toch is de man zodra hij vrij is, veel gevaarlijker dan menig agressieve, opstandige lastpak in de kliniek.

Een ander probleem is dat volgens de wet de TBS gekoppeld is aan een psychische stoornis. Begrijpelijkerwijs vraagt menig rechter hoe het inmiddels met de stoornis is gesteld. Maar uit onderzoek blijkt ook weer steeds vaker dat het verband tussen de stoornis en de recidive nauwelijks bestaat, zodat de stoornis kan verbeteren terwijl het recidivegevaar even groot blijft of zelfs groter wordt. Ook kan de stoornis hetzelfde blijven terwijl het recidivegevaar is verminderd.

Afgezien van deze complicaties is er het probleem van onbekendheid met de zogenaamde risico-instrumenten. In de rapportages en verlengingsadviezen wordt de laatste jaren namelijk steeds frequenter verwezen naar enkele uit Noord-Amerika overgenomen instrumenten, met name de zogeheten HCR-20 en SVR-20; en ook in Nederland is inmiddels een dergelijke

Onbekendheid met risicotaxatie en constructies als 'voorwaardelijke beëindiging' maken spraakverwarring bij de verlengingszitting begrijpelijk

methode ontwikkeld, de zogenaamde HKT-30. Dit zijn vragenlijsten die de deskundige bij het schrijven van het advies moet beantwoorden op grond van het dossier. Uit deze lijsten resulteert een score waaruit de mate van risico zou moeten blijken.

Ook is er de zogenaamde PCL ('psychopathy checklist'), die een goede voorspeller van toekomstig geweld is en de 'echte psychopaat' zou aantonen. Niet zelden gaat het dan om juist zeer aangepaste, soms bijna plezierige TBS-gestelden, waarover de deskundige dan doodleuk beweert dat hij gevaarlijk is.

Deze instrumenten vormen een belangrijk hulpmiddel voor de verbetering van de kwaliteit van risicotaxaties. Maar nu er bovendien nog sprake is van nieuwe constructies als voorwaardelijke beëindiging of 'transmurale' constructies van de kliniek,

zal het duidelijk zijn dat spraakverwarring bij rechters, officieren van justitie en advocaten begrijpelijk en vrijwel onvermijdelijk is. Vandaar dat de Pompekliniek voor juristen twee voorlichtingsmiddagen organiseert.

Voorlichting over de HCR-20 en verwante methoden

Tijdens twee studiemiddagen worden de redenen besproken om de risicotaxatiemethodes te gebruiken, de voordelen en beperkingen ervan, en de relatie ervan met verlengingsadviesing. Op donderdag 14 november 2002 vindt van 13.30 tot 16.30 de eerste studiemiddag plaats, voor leden van de advocatuur; op donderdag 28 november 2002 vindt de tweede middag plaats voor rechters en officieren van justitie.

Locatie: Pompekliniek, Weg door Jonkerbos 55 te Nijmegen.

Sprekers: drs. Yvonne van den Berg, behandelcoördinator en getuigedeskundige; drs. Martien Philipse, onderzoeker en medevertaler van de HCR-20; beiden in de Pompekliniek werkzaam.

Aantal deelnemers: maximaal 25. Inschrijvingen worden op volgorde van binnenkomst behandeld.

Prijs: 65 euro (bijdrage in de organisatie- en administratiekosten)

Aanmelding: dhr. Vic Beulen, v.beulen@pompestichting.nl; vermeld naam, beroep, postadres en telefoonnummer, en de middag waarvoor u zich wilt inschrijven; eventueel kan aanmelding telefonisch geschieden bij Jacqueline Slingerland, tel. 024-352 76 11.

(advertentie)

U wilt toch ook eerst alle stukken inzien?

Een advocatenkantoor zocht naar een structurele oplossing voor het automatiseren van de administratie en wilde de overstap van Novell naar Windows NT maken. De HP Business Partner adviseerde nieuwe administratie-software en een HP server. Het beheer van de server wordt op afstand gedaan door de Business Partner. Recentelijk is het netwerk nog uitgebreid met een HP netwerkswitch, opdat de groei van het aantal gebruikers niet ten koste gaat van de snelheid van het dataverkeer. De efficiëntie is enorm verbeterd en ook de productiviteit per medewerker is aanzienlijk toegenomen, terwijl de kosten aantoonbaar omlaag zijn gegaan. Meer voorbeelden van HP oplossingen en applicaties voor de advocatuur vindt u op onze site.

Vraag onze nieuwsbrief volaanbiedingen aan via www.hp.nl/advocaatuur

Bedrijfsschandalen zetten verschoningsrecht op scherp

Onder druk van grote bedrijfsschandalen staat in de Verenigde Staten het verschoningsrecht opnieuw ter discussie. Een advocaat die weet dat managers willen sjoemelen of frauderen, is binnenkort waarschijnlijk verplicht aan de bel te trekken. Als de Amerikaanse Orde het niet zelf regelt, nemen anderen het roer over.

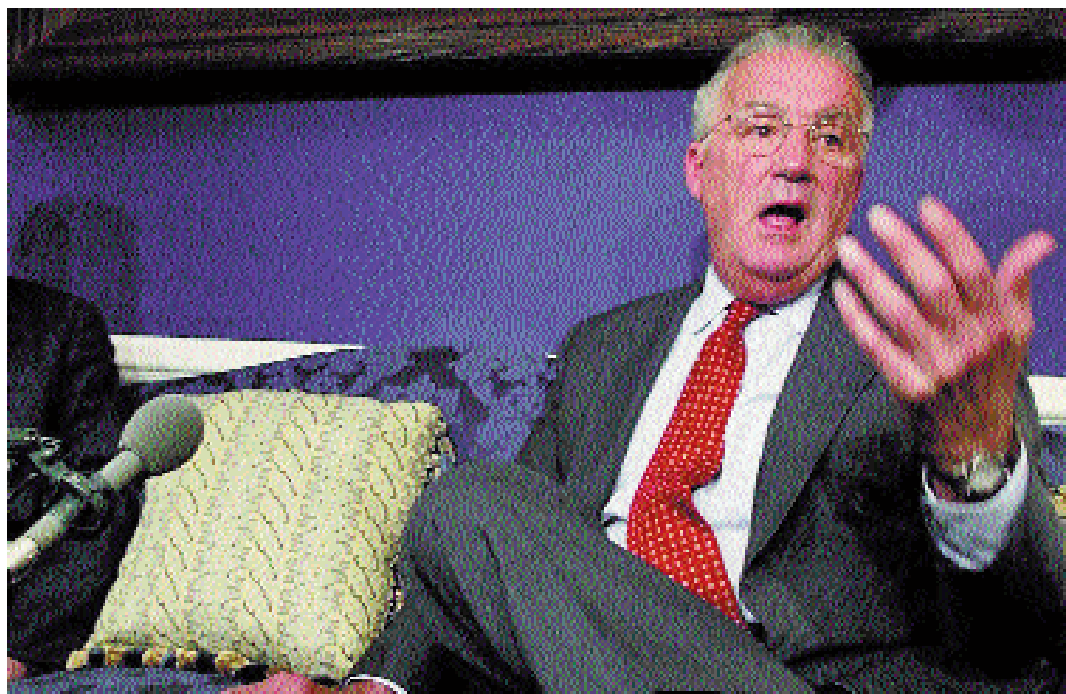
Peter Vermij
journalist

Graaierige directeuren, slapende accountants, dubieuze bankiers en beursanalysten – in de zoektocht naar schuldigen voor de recente mega-bedrijfsschandalen – passeerden vele beroepsgroepen inmiddels de revue. Er was eigenlijk maar één beroepsgroep die de dans nog wat leek te ontspringen: advocaten die, bewust of onbewust, in bijna alle gevallen het juridische handwerk verrichtten.

Maar schijn bedriegt. De ongekende serie schandalen, die aandeelhouders vele miljarden dollars kostten en het vertrouwen in de financiële markten over de hele wereld ineem deden storten, laten in de Verenigde Staten ook de advocatuur niet ongemoeid.

‘Nu we accountants een pak slaag geven, komt het mij voor dat bij vrijwel elke gewraakte transactie de cruciale documenten door advocaten werden opgesteld’

Foto: EPA photo AFP/Tim Sloan

Democratisch senator Paul Sarbanes lichtte op 16 juli jl. voor de pers zijn wet toe

Een werkgroep van de *American Bar Association* (ABA), de landelijke koepel van lokale advocatenorden, pleitte deze zomer openlijk voor het opheffen van het verschoningsrecht voor advocaten die kennisnemen van ernstige financiële malversaties door managers van beursgenoteerde bedrijven. Sterker nog: advocaten die kennisnemen van fraude, misleiding of plannen in die richting, zouden dit voortaan móeten melden aan toezichthouders op het bedrijf, tenminste wanneer derden ‘substantiële financiële schade’ dreigen te lijden. Het zijn vérgaande voorstellen – zeker gezien het feit dat nog maar enkele maanden geleden minder ingrijpende ideeën, na jaren-

lange discussie, door de algemene vergadering van de ABA terzijde werden gelegd.

Maar de tijden zijn veranderd. Een fonkelnieuwe Amerikaanse wet (zie kader) machtigt de *Securities and Exchange Commission* (SEC), de waakhond van de Amerikaanse beurzen, om ook voor advocaten nieuwe spelregels op te stellen. De nieuwe gedragsregels gaan gelden voor elke advocaat die werkt voor een bedrijf met een publieke notering in de Verenigde Staten.

De Amerikaanse advocatuur is gewaarschuwd: wanneer zij niet snel zelf de teugels aantrekt, dreigen buitenstaanders binnenkort hun een gedragscode voor te schrijven.

Sarbanes-Oxley Act

Na het uitbreken van de Enron-affaire stelde de beurswaakhond SEC voor om de beproefde zelfregulering van de accountants te vervangen door toezicht van buiten

– een voorstel dat uiteindelijk door de Amerikaanse overheid werd omarmd. Maar niet alleen accountants werden ter verantwoording geroepen. Topmanagers, die via optie-beloningen hadden geprofiteerd van stijgende aandelenkoersen, veranderden in de beeldvorming van helden in geldbeluste graaiers, en sommigen van hen werden voor het oog van camera's gearresteerd.

Investeringsbanken werden aangeklaagd omdat ze relaties geheime voordeeltjes gunden bij beursintroducties. Beursanalisten bleken soms aandelen te hebben aangeprezen waarin ze zelf geen greintje vertrouwen

accountants een pak slaag te geven, komt het mij voor dat bij vrijwel elke [gewraakte] transactie de cruciale documenten door advocaten werden opgesteld. Het lijkt me daarom niet meer dan terecht dat ook in de advocatuur [nieuwe] ethische normen worden ingevoerd.'

De Sarbanes-Oxley Act geeft de Securities and Exchange Commission een halfjaar de tijd om een nieuwe gedragscode op te stellen voor elke advocaat die werk verricht in opdracht van bedrijven die op Amerikaanse aandelenbeurzen zijn genoteerd – als employee of als van buiten inge-

wen in onze financiële markten kan niet in stand blijven wanneer het publiek gelooft dat bedrijven én hun adviseurs spelletjes spelen binnen het systeem, en voornamelijk zo niet uitsluitend hun eigen belangen voor ogen hebben,' aldus Pitt voor een gehoor van oud-collega's.

Het bestaande systeem van zelfregulering door advocatenorden, per staat georganiseerd, is in het verleden tekortgeschoten, stelde de baas van de grootste beurswaakhond ter wereld. 'Ik ben niet onder de indruk van, noch tevreden met, de afwikkeling van zaken die wij in het verleden bij de orden onder de aandacht hebben gebracht,' aldus Pitt.

De spreker riep de ABA op mee te werken aan de opstelling van nieuwe gedragsregels. Maar tussen de regels door maakte hij duidelijk dat die medewerking niet noodzakelijk is: wanneer de advocatuur niet bereid of in staat is zichzelf strengere gedragsregels op te leggen, dan zal de SEC haar nieuwe wettelijke mandaat gebruiken om dat eenzijdig te doen.

Stilzwijgend toegezien

Binnen de Amerikaanse advocatuur zijn de reacties zacht gezegd gemengd. Achter de schermen, zo bevestigde de aftredende ABA-voorzitter Robert Hirshon tegenover de *New York Times*, zal de vereniging proberen haar invloed aan te wenden om de wet op zijn minst af te zwakken, en te voorkomen dat de SEC de spelregels gaat bepalen voor advocaten die in veel gevallen haar eigen tegenstanders zijn. Maar officieel verklaarde aantredend ABA-voorzitter Alfred Carlton 'uit te zien naar samenwerking met de SEC bij het implementeren van de

Een advocaat moet zich bij het vermoeden van fraude wenden tot de hoogste bedrijfsjurist, de hoofddirectie of tot onafhankelijke toezichthoudende organen

hadden.

In recordtijd nam het Amerikaanse Congres daarom een wet aan die het uitgeholde vertrouwen van investeerders in de financiële markten moet herstellen. De *Sarbanes-Oxley Act* (zie kader), zoals de wet naar zijn indiensers wordt genoemd, verhoogt de maximale gevangenisstraffen voor fraude in publiek verhandelde bedrijven van vijf tot tien of zelfs twintig jaar. Bovendien maakt de wet een einde aan een lange traditie van zelfregulering in de accountancy – de sector krijgt nieuwe regels, op te stellen door een toezichthoudend orgaan waarin niet-accountants de meerderheid krijgen.

Pak slaag

Wat veel minder aandacht trok, is dat het Congres op het laatste moment ook een amendement accepteerde waarin de advocatuur de wacht werd aangezegd. In wat sommige Amerikaanse advocaten als een 'overval' karakteriseren, zetten het Congres en de handtekening van president Bush ook in deze beroepsgroep het stelsel van zelfregulering op de tocht.

Eén van de auteurs van het amendement, senator Michael Enzi uit de staat Wyoming, gaf tijdens de vergadering van de Senaat zijn motief: 'Nu we bezig zijn

hurde adviseur. Om niets aan het toeval over te laten, schrijft de wet op één punt alvast voor wat er in die code moet staan. Als advocaten tijdens hun werk aanlopen tegen 'aanwijzingen voor belangrijke overtredingen van de wet op de aandelenbeurzen of andere wetten dan wel voor misbruik van vertrouwen', dan zijn zij verplicht die te melden aan hogere echelons in het bedrijf, zonedig tot en met de Raad van Commissarissen aan toe.

De SEC zal zich van haar opdracht niet met een jantje-van-leiden afmaken, zo maakte haar voorzitter, de oud-advocaat Harvey Pitt, duidelijk in een toespraak op de jaarlijkse bijeenkomst van de ABA, vorige maand in Washington. 'Het vertrou-

Wetten en aanbevelingen

Op 30 juli jl. ondertekende de Amerikaanse president Bush de *Sarbanes-Oxley Act*, die fraude en misleiding rond beursgenoteerde bedrijven moet terugdringen. De wet geeft opdracht voor nieuwe regels in de accountancy – regels die ook zullen gelden voor door accountants ingehuurde advocaten. Bovendien schrijft de wet voor dat er nieuwe gedragsregels voor advocaten moeten komen, zie hierna Section 307.

De wet en een samenvatting ervan zijn te vinden op: www.advocatenorde.nl/act.html Daar zijn ook de aanbevelingen te vinden van de ABA-Task Force on Corporate Responsibility.

nieuwe wet'.

De 'overval' van de nieuwe wet kwam op een moment dat een werkgroep van de ABA, opgericht in reactie op de reeks bedrijfsschandalen, juist tot de conclusie was gekomen dat een nog maar net afgesloten discussie over de reikwijdte van het ver-

vijftig staten worden vastgelegd.

Maar toen de stroom onthullingen over Enron en andere bedrijven op gang kwam, concludeerde ook de ABA dat advocaten met de ongekende zwendelpraktijken in aanraking moesten zijn gekomen. In het beste geval hadden zij stilzwijgend toegezien

hoe miljarden aan valse transacties waren gebruikt om de bedrijfsresultaten op te poetsen. In het slechtste geval waren zij zelf verantwoordelijk geweest voor de juridische rookgordijnen die de malversaties aan het oog hadden moeten onttrekken.

Advocaten, meende het ABA-bestuur, hebben nieuwe richtlijnen nodig die aangeven hoe zij in vergelijkbare situaties behoren te handelen. Een nieuwe werkgroep, de *Task Force on Corporate Responsibility*, kreeg opdracht na te gaan of de gedragscode in het post-Enron-tijdperk aanpassing behoeft.

Vorige maand kwam de werkgroep met haar voorlopige conclusies – 'voorlopig' omdat ze de komende maanden in het land worden bediscussieerd alvorens ter goedkeuring aan de leden te worden voorgelegd.

Section 307

Rules of professional responsibility for attorneys

Not later than 180 days after the date of enactment of this Act, the Commission shall issue rules, in the public interest and for the protection of investors, setting forth minimum standards of professional conduct for attorneys appearing and practicing before the Commission in any way in the representation of issuers, including a rule—

- (1) requiring an attorney to report evidence of a material violation of securities law or breach of fiduciary duty or similar violation by the company or any agent thereof, to the chief legal counsel or the chief executive officer of the company (or the equivalent thereof); and
- (2) if the counsel or officer does not appropriately respond to the evidence (adopting, as necessary, appropriate remedial measures or sanctions with respect to the violation), requiring the attorney to report the evidence to the audit committee of the board of directors of the issuer or to another committee of the board of directors comprised solely of directors not employed directly or indirectly by the issuer, or to the board of directors.

schoningsrecht weer moet worden opengemaakt.

Twee jaar geleden, ter gelegenheid van het nieuwe millennium, had een speciale commissie de 'code of conduct' voor Amerikaanse advocaten onder de loep genomen. Deze commissie stelde drie uitzonderingen voor op de regel die de communicatie tussen een advocaat en zijn cliënt vertrouwelijk verklaart. Een van die uitzonderingen zou gevallen betreffen waarin de advocaat weet krijgt van ernstige fraude. Maar na felle discussies verwierp de algemene vergadering van de ABA in februari van dit jaar twee van de drie voorgestelde uitzonderingsgronden. Alleen wanneer uit de school klappen een mensenleven of zware gezondheidsschade voorkomt, meenden ABA-leden in meerderheid, is geheimhouding niet langer heilig.

De uitspraak leek voor lange tijd een einde te maken aan pogingen het verschoningsrecht verder in te perken. De gedragsregels van de ABA hebben weliswaar geen directe zeggingskracht, maar gelden wel als model voor de regels die in de afzonderlijke

Ware cliënt

In de voorstellen wordt de gedragscode ingrijpend aangepast om, zo schrijft de werkgroep in haar rapport, 'advocaten te helpen hun plicht te vervullen (...) in geval-

Republikeins senator Mike Oxley praat met Alan Greenspan van de federale bank

'Omdat milde hervormingen door de balie zijn tegengehouden, zijn veel draconischer ingrepen het eindresultaat'

len waarin functionarissen (...) zich bezighouden of lijken te houden met misdaden, fraude of misleiding ten opzichte van [hun eigen] organisatie of haar aandeelhouders.'

Volgens de bestaande gedragscode mag een advocaat zich alleen bemoeien met intern gesjoemel in een organisatie wanneer het direct verband houdt met de eigen werkzaamheden. Maar zelfs dan manen de regels hem tot uiterste voorzichtigheid. De kans op openbaarmaking moet worden geminimaliseerd, en de organisatie dient 'zo min mogelijk te worden ontregeld'. Geen wonder dat weinig advocaten zich geroepen voelden alarmbellen te luiden.

De nieuwe regels zouden advocaten veel meer dan nu inwrijven waar hun ultieme verantwoordelijkheid ligt wanneer zij optreden voor bedrijven of andere organisaties: niét de manager die de opdrachten verstrekt is de cliënt, maar de organisatie waarvan die manager een werknemer is. Wanneer een advocaat in redelijkheid kan weten dat zo'n werknemer betrokken is bij (of weigert op te treden tegen) handelingen die de organisatie 'aanzienlijk' kunnen schaden, zou hij volgens de nieuwe regels gehouden zijn te handelen in het belang van zijn ware cliënt, en dus hogere echelons in de organisatie moeten inlichten.

In de praktijk zou het betekenen dat een advocaat zich, bij het vermoeden van fraude, moet wenden tot de hoogste bedrijfsjurist, de hoofddirectie of tot onafhankelijke toezichthoudende organen, zoals de Raad van Commissarissen. Wanneer geen van die hogere echelons een eind aan de fraude maakt, zou de advocaat zich dienen terug te trekken. In het uiterste geval zou hij ook de vrijheid moeten hebben tegenover anderen – zoals de overheid – een verklaring af te leggen.

Om het laatste mogelijk te maken, meent de werkgroep, zouden de eerder verworpen voorstellen voor inperking van het verschoningsrecht alsnog moeten worden ingevoerd. Een advocaat zou niet alleen de

vrijheid moeten hebben uit de school te klappen over frauduleuze handelingen of plannen van een cliënt, hij zou zelfs de *plicht* krijgen daarover aan de bel te trekken wanneer hij verwacht dat derden aanzienlijke schade zouden kunnen lijden.

Om het advocaten gemakkelijker te maken binnen een organisatie alarm te slaan, bepleit de werkgroep ook dat de hoogste bedrijfsjurist geregeld contact heeft met onafhankelijke toezichthouders, zoals externe commissarissen. Op die manier is, in geval van onraad, de weg naar boven gemakkelijker te vinden. Een bedrijf dat externe juristen inhuurt zou, aldus de werkgroep, tevoren afspraken moeten maken over een aanspreekpunt voor het geval onregelmatigheden worden geconstateerd.

Van buitenaf

Of de ideeën van de werkgroep op brede instemming kunnen rekenen, is nog onduidelijk – de eerste discussiebijeenkomst over

de aanbevelingen moet nog plaatsvinden. Maar duidelijk is wel dat aan bezwaren tegen de revolutionaire voorstellen geen gebrek zal zijn.

Om te beginnen bevindt een advocaat wiens opdrachtgever lijkt te sjoemelen zich natuurlijk in een weinig benijdenswaardige positie. In de praktijk loopt hij grote kans zijn baan of opdracht kwijt te raken. Bovendien zal het vaak niet eenvoudig zijn met zekerheid te bepalen of de overtreding ernstig genoeg is om de nieuwe regels ook echt toe te passen.

Heikel punt is zeker de introductie van een *verplichting* de klok te luiden. Wat als slachtoffers van fraude menen dat de klok te laat is geluid, of helemaal niet? Komen advocaten van frauderende bedrijven straks bloot te staan aan schadeclaims?

Hoe het debat de komende maanden ook verloopt, zeker is dat de discussie niet vrijblijvend zal kunnen verlopen. De uitspraken van de SEC-voorzitter maken duidelijk dat, mocht de uitkomst niet aan de wensen van de overheid voldoen, de kans groot is dat ingrijpender regels van buitenaf zullen worden opgelegd. Het zou het einde betekenen van de bestaande zelfregulering in de advocatuur, en de aanloop kunnen

De Brauw gedagvaard wegens Enron

De rechtbank in New York die het faillissement van Enron behandelt, heeft het Nederlandse kantoor De Brauw Blackstone Westbroek gedagvaard om documenten te produceren die licht kunnen werpen op de gang van zaken in het controversiële faillissement. Dit kan leiden tot claims tegen het kantoor, als blijkt dat het Enron heeft geadviseerd illegale transacties aan te gaan. In totaal zijn 45 kantoren uit de VS en Europa met een dagvaarding geconfronteerd; De Brauw is hiervan het enige Nederlandse. Andere niet-Amerikaanse kantoren die met de billen bloot moeten, zijn Mourant de Feu & Jeune (Jersey) en Beghin & Feider (Luxemburg).

Woordvoerder Bert van Drie wilde verleden week niet zeggen of De Brauw optrad voor Enron zelf of voor een van diens talrijke contractpartners. 'We zijn dominant aanwezig in de energiemarkt en zagen dit dus aankomen. Ons is gevraagd informatie te leveren en dat zullen we doen. Overigens is ons geen deadline gesteld.' Veel van de desbetreffende kantoren hebben zelf rechtsbijstand gezocht bij andere kantoren, die hen moeten adviseren welke documenten ze moeten overleggen. Zo adviseert Covington & Burling uit de VS Slaughter & May en Freshfields en maakt Linklaters gebruik van de diensten van Sullivan & Cromwell. De advisering richt zich met name op het dilemma tussen enerzijds de druk mee te werken aan het Amerikaanse onderzoek en anderzijds de plicht tot geheimhouding jegens de eigen cliënten.

(Micha Kat)

vormen voor een nieuw toezichthoudend orgaan waarin niet-advocaten, misschien zelfs vertegenwoordigers van de uitvoerende macht, de dienst zullen uitmaken.

Als het zover komt, dan heeft de advocatuur het volgens sommigen aan zichzelf te danken. 'Met de advocatuur zou precies hetzelfde gebeuren als wat we inmiddels in de accountancy hebben gezien,' legde John Coffee jr., rechtsgeleerde aan de Columbia University Law School, vorige maand uit aan de *New York Times*: 'Omdat milde hervormingen [door de sector zelf] zijn tegengehouden, zijn veel draconischer ingrepen het eindresultaat.'

Voorzitter van SEC, Harvey Pitt, sprak op 12 juli jl. met een politicus

'Sarbanes-Oxley Soup wordt hier niet zo heet gegeten'

Vandaag op 20 september houdt de American Bar Association de eerste hoorzitting over de voorstellen van de *Task Force on Corporate Responsibility*, die vindt dat de gedragscode van advocaten in het post-Enron-tijdperk aanpassing behoeft. Als de leden van de ABA het niet eens worden over aangescherpte zelfregulering zou de SEC (de Amerikaanse toezichthouder op de finm ark) wel eens kunnen komen met veel strengere regels, aldus Peter Vermij hiervoor.

Moet de Nederlandse Orde van Advocaten zich nu ook bezinnen op scherpere beroepsregels? Wat is het effect van de Sarbanes-Oxley Act voor Nederlandse advocaten? En waarom worden advocaten überhaupt aangesproken op Enron-achtige praktijken?

Steven Schuit (Allen & Overy): 'In Nederland zijn advocaten in het algemeen passiever en minder betrokken bij de beleidsbepaling. Je hebt hier slechts een handvol advocaten die hun cliënt actief coachen en een bepaalde aanpak bepleiten. Daar reken ik mijzelf ook toe, ja. Ik vind dat je die advocaten best mag aanspreken op hun zorgvuldigheid bij het voorkomen van *misbaps* van de vennootschap. Enron had een advocatenkantoor in Houston, waarmee het heel intensief samenwerkte. De advocaten van het kantoor kenden de details van de financieringen; het is praktisch uitgesloten dat zij die niet kenden. Volgens enkele leden van het Amerikaanse

Congress hadden de advocaten daarom hun vinger moeten opsteken.'

Volgens art.307 van de Sarbanes-Oxley Act moet de SEC uiterlijk begin volgend jaar komen met minimum-gedragsnormen voor 'attorneys appearing and practicing before the Commission in any way in the representation of issuers...' Volgens Schuit slaat de bepaling op Amerikaanse advocaten die geregistreerd en erkend zijn door de SEC. Dus op advocaten die adviezen uitbrengen over het Amerikaanse effectenrecht en opinions afgeven over het prospectus of een ander bedrijfsbericht. Zelf is Schuit niet geregistreerd bij de SEC, maar hij heeft honderd collega's in New York die dat wel zijn, zodat de verplichtingen indirect ook voor hem van belang zijn.

Jan Willem Hoever is advocaat in Amsterdam en *attorney at law* in New York bij het enige Nederlandse kantoor dat is gedwongen informatie te leveren aan de rechtbank die het faillissement van Enron afwikkelt. (De Brauw Blackstone Westbroek, zie ook het kadertje van Micha Kat op de vorige pagina). Hij is net zo min als Schuit toegelaten tot de SEC, maar correspondeert wel regelmatig met deze toezichthouder. Valt hij nu ook onder de regels? Het is hem nog onduidelijk. Ook de andere bepalingen van art. 307 roepen bij hem grote vraagtekens op. Want als hij wel onder de regeling zou vallen, is hij verplicht het hoofd van juridische afdeling of de CEO van de onderneming te wij-

zen op de 'material breaches of securities law or breach of fiduciary duty or similar violation by the company or any agent thereof...' waarop hij als advocaat stuit. Die substantiële inbreuken op het effectenrecht kunnen volgens Hoever van alles zijn. Als de SEC te zijner tijd met uitgewerkte regels komt, zal een en ander wel duidelijker worden.

Aan de andere kant maakt het volgens Hoever eigenlijk ook niet zoveel uit wat de strekking van de regels wordt, omdat advocaten die werkzaam zijn in het effectenrecht toch al erg veel voorzichtig moeten zijn en zaken 'sowieso al bespreken met het ondernemingsbestuur'.

De soep zal hier niet zo heet worden gegeten als die aan de overkant van de Atlantische Oceaan wordt opgediend, zo vindt behalve Hoever ook Liesbeth Nijkamp (Norton Rose), die al eerder met kantoorgenoot Ep Hannema in *Het Financieel Dagblad* schreef hier geen Amerikaanse toestanden te verwachten. Eerst de regels van de ABA en SEC afwachten, dan verder kijken, raadt zij de Nederlandse Orde van Advocaten aan. Ook Steven Schuit opteert voor deze afwachtende opstelling.

Volgens Algemeen Deken Marek Guensberg piekert de Orde voorlopig niet over 'de aanscherping van de gedrags- en beroepsregels in de richting van meldplichten'.

(Lex van Almelo)

*Evelien van Schaardenburg vertrekt als vice-president van Amsterdamse rechtbank**

‘Een advocaat moet lastig zijn’

Per 1 september 2002 is aan vice-president mr. E.J. van Schaardenburg-Louwe Kooijmans eervol ontslag verleend. Deken Herman Doeleman vroeg haar reacties op ‘advocaat’, ‘topadvocaten’ en nog veel meer: hoe kijkt ze terug op enkele fameuze rechtszaken? ‘Die Bruinsma-zaak zou ik nu misschien wel anders hebben gedaan.’

mr. H.F. Doeleman
deken van de Amsterdamse
orde van advocaten

Foto's: Herman Doeleman

Arnhem

‘Daar ben ik geboren en getogen, als jongste kind van drie. Mijn ouders waren schat-ten van mensen. Allebei echte bèta’s. Ze waren beiden apotheker, hadden samen een apotheek. In de oorlog moesten we eva-cueren. Dat woord, ‘evacueren’, associeer ik nog steeds met Arnhem. Ik was net als mijn broer een echte bèta, wij waren tweezijdig erfelijk belast. Mijn broer is prehistoricus. Mijn zusje Marianne was de oudste. Zij was – ze is vijf jaar geleden overleden – een mongooltje. Ik was dol op haar. Wij zijn

opgevoed met altijd dat zusje in huis. Dat geeft je leven een bepaalde kijk op mensen. Toen mijn moeder – vrij jong – overleed, heb ik de zorg voor Marianne op me genomen.’

Rechten

‘Dat was een puur eigen keus van mij. Het paste helemaal niet in de traditie van de familie. Maar mijn vader had – zo merkte ik later – toch ook wel iets met dat wat mij zo fascineert in het recht, met taal en woorden. Hij kon heel goed het overzicht hou-

* Dit is een verkorte versie van het in het Amsterdams Balie Bulletin verschenen interview, en zie ook BalieNet, onder Nieuws.

den, analyseren en beslissen, zeker toen hij inmiddels inspecteur was. Maar in het begin vonden ze het toch wel zonde dat zo'n bèta-meisje rechten ging doen.'

Advocaat

'Ik ben van 1966 tot 1971 advocaat geweest. Ik ben begonnen bij Kolff & Mosler. Na een jaar heette het kantoor Herzberg, Van Schaick & Mosler, met de bekende Abel Herzberg. Weer een jaar later fuseerde het kantoor met Stibbe, aan het Rokin. Ik was stagiaire van Gert Mosler. Bij Stibbe deelde ik later de kamer met Robert Samkalden.'

'Ik ben gestopt omdat ik zo vreselijk hard moest werken. Ik was dertig jaar en er was in de verste verte nog geen vrijer te bekennen. Ik kwam steeds meer tot het besef dat ik mijn levensvervulling moest zien te vinden en de advocatuur zou ik, was ik bang, niet kunnen volhouden. Dan maar de rechterlijke macht. Ik kon nog net raio worden en kreeg vier jaar aftrek. Ik was griffier bij Borgerhoff Mulder samen met Reurt Gisolf, een echte raio.'

Stibbe

'Hij was een wandelende anekdote. Op een goed moment kreeg ik een dicteerapparaat. Op een nog niet gewist bandje hoorde ik zijn sonore stemgeluid: 'Overwegende dat, overwegende zus, overwegende zo...'. Die zinnen rolden er uit. Hij dicteerde zo achter elkaar een arbitraal vonnis. Dat vond ik zo indrukwekkend. En dat met die prachtige stem. Hij zei een keer tegen me: "Als je cliënt komt luisteren naar je pleidooi doe daar dan wat Latijn doorheen".'

Bols/Wessanen

'Sommige zaken herinner ik me nog haarscherp, vooral als je later van het hof ongelukkig kreeg. De zaak Bols/Wessanen vond ik waanzinnig moeilijk. Het ging over optiehandelaren die bijeenkwamen in het restaurant Blanche Bleu. Daar denk ik niet met het

meeste plezier aan terug. De opzienbarende zaak was de brand in de Casa Rosso. Een lastige verdachte, een Israëliër. Geen touw aan vast te knopen, aan die man.'

Bruinsma

'In die zaak hebben wij het OM niet-ontvankelijk verklaard. Er was naar ons gevoel te veel gerechercheerd met alleen Hoogland als mogelijke dader. Maar ook een ander had de dader kunnen zijn. Dat was niet onderzocht. Ik heb toen van het hof wel op m'n kop gekregen. Maar toen was nog helemaal niet uitgekristalliseerd wat het betekent voor zo'n zaak als er in het voortraject iets mis is gegaan. De Hoge Raad heeft dat later allemaal keurig op een rijtje gezet. Alleen voor heel grote fouten wordt het OM niet-ontvankelijk verklaard. Voor minder erge fouten wordt het bewijs buiten beschouwing gelaten en kleinere fouten hebben consequenties voor de straftoemeting. Die Bruinsma-zaak zou ik nu misschien wel anders hebben gedaan.'

ABN-AMRO

Die zaak hebben we in december vorig jaar afgerond. Die was technisch-juridisch niet zo moeilijk, maar er werd, begrijpelijk, veel overhoop gehaald om de bank in een kwaad daglicht te stellen. Om de aandacht van de verdachten af te leiden. Dat is het bekende rookgordijn. Daar moet je als rechter doorheen kunnen kijken.'

Topadvocaten

'Moet ik een paar namen noemen? Ach, een aantal advocaten vind ik echt heel goed. Als die binnenkomen ga je er echt voor zitten. Maar ook: even op mijn tellen passen. Ik vind Spong heel goed, Victor Koppe is ook heel goed. En de jonge Moszkowicz, Bram, is ook heel slim. Doedens charmant? Niet tegen mij.

Maar ja, topadvocaten. De Telegraaf denkt daar anders over dan ik. In het strafrecht is iemand een goed advocaat als hij

weet waar het in die zaak écht over gaat. Als hij de essentie van de zaak, in het belang van zijn cliënt, weet uit te buiten, dat vind ik altijd knap. De beste advocaat is hij die zegt: "Met dit of dat argument zal de officier wel komen, maar..." en dat argument dan op voorhand volstrekt onderuitschoffelt. Dus anticiperen op de tegenstander en dat geloofwaardig brengen. En vooral ook kalm en rustig blijven, dat maakt je bij mij geloofwaardig. Kalm en geserreerd je zaak brengen. Daar kom je het verst mee.

Borgerhoff Mulder [voormalig rechtbankpresident, *red.*] zei: "Een advocaat mag best lastig zijn". Ik voeg daaraan toe: Een advocaat *moet* lastig zijn, dat moet je als rechter niet vervelend vinden.'

Rolf

'Mijn man is in 1976 overleden, alweer 26 jaar geleden. Hij was advocaat bij Van Doorne. We zijn drieënhalve jaar getrouwd geweest. Na een jaar werd hij ziek. Vreselijk, wat een lijdensweg. Dat heeft me een geweldige optater gegeven. Je gaat wel stoer door maar dan krijg je de terugslag. Dat zijn wel de moeilijkste dingen van het leven. Maar het is me uiteindelijk wel gelukt om het een plaats te geven. Ik ben dus eigenlijk het grootste deel van mijn leven alleen geweest.'

Fotograferen

'Fotograferen is mijn hobby. Ik heb een Canon Eos en nog een kleinere Canon. Met Kerstmis stuur ik altijd mijn eigen foto's naar vrienden en kennissen. Landschappen, dieren, liever dat dan mensen. Vooral op verre reizen, als ik veel tijd heb, maak ik foto's. Zeggen ze dat ze die foto's mooi vinden? Geen kunst, ik maak er zoveel dat er altijd wel één goed genoeg is voor de kerstkaart. Ik reis over de hele wereld. Antarctica, daar ben ik twee keer geweest, China, Peru, Suriname. Altijd met een reisgezelschap, met geïnteresseerde mensen. Mijn broer bracht mij op het idee om met de Plancius

te gaan varen naar Spitsbergen. Daar krijg je zo'n *arctic fever* van. Met een touw ladder over boord en verder in een rubberbootje. Ik ga altijd in mijn eentje met zo'n groep mee. Ik ben wel een beetje een solitair mens.'

Parket

'Ik heb zelf een jaar bij het parket gewerkt, in mijn raio-tijd. Dat vond ik erg inspirerend. Maar ik heb niet gekozen voor het parket met de overweging dat ik dan mijn

Mr. Evelien van Schaardenburg-Louwe Kooijmans was van 1966 tot 1971 advocaat te Amsterdam, daarna was ze als raio, rechter en sinds 1983 als vice-president werkzaam bij de rechtbank Amsterdam, in de strafsector. Strafadvocaten roemden haar onafhankelijkheid. Zij was kordaat in haar optreden ter zitting, gaf de verdediging alle ruimte, durfde het OM te kapitelen, maar kon ook streng zijn tegen de raadsman.

hele leven met het strafrecht bezig zou zijn. Heel gek dat dat toch zo gelopen is en dat ik zo lang strafrechter ben geweest. Vanaf 1980 als strafrechter en vanaf 1983 als vice-president. Dankzij die tijd bij het OM heb ik ook een goed oog gekregen voor de belangen van het parket. Dat parket vervult toch een heel belangrijke taak in de rechtspraak. Met de meeste officieren van justitie kon ik echt heel goed overweg. Maar ik ben wel altijd kritisch geweest. Misschien vinden ze me daarom wel een beetje een lastpak. Maar dan was ik dat wel steeds met goede motieven. Ik was niet bang om fouten van het parket bloot te leggen en af te keuren. Bijvoorbeeld als er stukken naar een

verkeerd adres waren gestuurd of belangrijke documenten niet waren opgevraagd die in het dossier thuishoorden. In de rechtszaal, professioneel, was ik kritisch maar in de persoonlijke omgang – je loopt elkaar in het gerechtsgebouw natuurlijk steeds tegen het lijf – kon ik het goed met de officieren vinden.'

Blozen

'Doe ik dat? Ipo de Vos zegt altijd: "Als jij bloost op de zitting weet ik dat je daarna boos wordt". Ik wist dat niet van mezelf. Ik zit er trouwens ook niet mee.'

Nevenactiviteiten

'Deze kun je zien op internet. De Volksuniversiteit, Weduwen- en Wezenfonds met Freek Hartsuiker en de Commissie van Beroep van de Hockeybond. Valt wel mee dus.'

Schotse rokken

'Weet jij dat nog? Daar heb ik vroeger eindelijk in gelopen. Ik had een hele collectie. Op een gegeven moment was het weer uit de mode of je had er te veel van. En dan houdt het op. Allemaal uit Engeland. Ik had ze ook in effen, wel met plooiën, maar dus wel het Schotse model. Wie weet had ik toen ook penny-shoes en twinsets. Ik weet het echt niet meer. Mijn collega's Frans Bauduin en Tjark van der Schroef kwamen een keer bij me eten. Hadden die mannen zich beiden gehesen in Schotse rokken... Earl of St. Andrews nog wel. Wat heb ik daarom gelachen!'

Laatste woord

'Het is een misvatting te denken dat een verdachte het laatste woord heeft. Als ik nog eens promoveer zal het een van mijn stellingen zijn. De rechter heeft natuurlijk het laatste woord.'

Onderzoek naar uitval onder jonge advocaten bijna afgerond

Kinderen goed tegen stress

Senior-consultant Maarten de Haas en psychologiestudente Naomi Birnbaum hebben hun onderzoek naar stressfracturen bij advocaten tussen 25 en 35 jaar nog niet helemaal afgerond. Maar ze lichten wel alvast een tipje van de sluier op.

Lucien Wopereis
Orde-redacteur

Waarom vallen jonge werknemers in toenemende mate op jonge leeftijd uit? De Haas las tal van publicaties over het onderwerp, en hij zag dat er eigenlijk nauwelijks harde gegevens werden verzameld. Gezien zijn eigen achtergrond, directeur bij een groot advocatenkantoor, stelde hij binnen organisatieadviesbureau RaymakersvdBruggen voor om onderzoek te doen naar stressfactoren bij jonge advocaten. Het bedrijf ging akkoord en financierde het onderzoek. De verwachting is dat de conclusies van het onderzoek niet alleen bruikbaar zijn voor advocatenkantoren, maar een bredere gelding hebben. Ook werkgevers en werknemers in vergelijkbare beroepsgroepen, te denken valt aan accountants, notarissen of consultants, zouden er hun voordeel mee kunnen doen.

Vijftienhonderd jonge advocaten werden benaderd met een vragenlijst. De vragen hadden betrekking op achtereenvolgens persoonlijke kenmerken (geslacht, leefsituatie), functiekenmerken (is het uitvoeren van invloed op de organisatie voor u van belang?), werkomgeving (heeft u de mogelijkheid om uw eigen capaciteiten verder te ontwikkelen?), sociale omgeving (kunt u een beroep doen op uw leidinggevende wanneer u problemen heeft op uw werk?), tevredenheid (bent u tevreden over uw salaris en de hoeveelheid te verrichten werk?), de eigen gemoedstoestand (twijfelt u over

uw capaciteiten?), gezondheid en dagelijkse werkzaamheden.

Ruim zeshonderd jonge advocaten stuurden de vragenlijst terug. De Haas en Birnbaum (die op het onderzoek hoopt af te studeren in de psychologie) zijn zeer tevreden over deze respons.

Resultaten

Op basis van een voorlopige analyse komen De Haas en Birnbaum tot een vijftal conclusies. Ze kunnen deze conclusies nog niet kwantificeren, de precieze cijfers worden gepresenteerd op het door BaliePlus en Movir georganiseerde najaarscongres 'Advocaat, lééf je nog?', dat op 20 november in Zeist zal plaatsvinden.

Conclusie één is dat jonge vrouwelijke advocaten vaker last hebben van stressgerelateerde klachten dan hun mannelijke collega's. 'Op dat punt is sprake van een significant verschil,' stelt Birnbaum.

Conclusie twee is dat jonge advocaten mét kinderen minder last hebben van stress dan hun kinderloze kantoorgenoten. Een verrassende conclusie, gezien de reeks van publicaties de laatste jaren over ouders die tussen werk en kinderen vermalen dreigen te raken. Birnbaum: 'Mannen en vrouwen met kinderen zijn gemiddeld genomen wat gelukkiger dan mensen zonder kinderen. Deze gemiddeld genomen betere psychische gezondheid van personen met kinderen is in elk geval niet te verklaren door de aanwezigheid van een partner.'

Conclusie drie ligt meer voor de hand. Meer ervaringsjaren als advocaat leidt tot minder klachten. Iets voor kantoren om rekening mee te houden als een advocaat in

'De gemiddeld genomen betere psychische gezondheid van ouders is niet te verklaren door de aanwezigheid van een partner'

Foto: Chris van Houts

De onderzoekers Naomi Birnbaum en Maarten de Haas

zijn of haar beginjaren stressklachten krijgt. Jonge advocaten kunnen kennelijk ook over die klachten heen groeien. De vraag is dan waarom dat de een wel lukt en de ander niet.

Conclusie vier heeft betrekking op *time-management*. Een effectieve omgang met de beschikbare tijd hangt samen met een afname van stressklachten, terwijl kortetermijnplanners (daglijstjes) gemiddeld meer stressklachten vertonen.

De laatste conclusie heeft betrekking op zaken als werkdruk, regelmogelijkheden en sociale steun op het werk. Een openstaande deur: wie het erg druk heeft, weinig zaken zelfstandig mag afhandelen en weinig sociale steun krijgt, is vatbaarder voor stressgerelateerde verschijnselen. En vice versa, uiteraard.

In het onderzoek zijn ook vragen meegenomen over de omvang van het kantoor waar de respondent werkzaam is.

Birnbaum: 'Je zou verwachten dat jonge advocaten bij grote kantoren minder regelmogelijkheden hebben, en dat de stressfactor daar in zijn algemeenheid wat hoger ligt. Op dit moment kunnen we echter nog niet zeggen of deze vooronderstelling klopt.'

Belang

Het belang van het onderzoek is volgens De Haas evident. 'Het aandeel psychische klachten onder hoogopgeleide jongeren is exorbitant gestegen, met alle gevolgen van dien voor uitval en WAO-instroom. Meer inzicht in de achtergronden van stress en burn-out onder jonge werknemers kan de aanpak van het probleem verbeteren.' Daar komt bij dat er op dit moment onvoldoende instroom in de advocatuur dreigt. Tegelijkertijd neemt de vraag naar juridische dienstverlening toe. Als deze twee trends doorzetten, dan moeten minder mensen in de toekomst meer werk verzetten.

Tot slot: de jonge vrouwelijke advocaat is vatbaarder voor stressgerelateerde klachten dan haar mannelijke evenknie. Bij de rechtenstudies zijn vrouwen de laatste jaren in de meerderheid. De sector is gewaarschuwd. ■

Het congres 'Advocaat, lééf je nog?' zal plaatsvinden op woensdag 20 november aanstaande in het Figi Hotel te Zeist. Binnenkort ontvangt u van de Nederlandse Orde van Advocaten een uitnodiging. U kunt zich ook aanmelden via www.balieplus.nl

Hoe zat het ook alweer met...

De onlangs ingevoerde vernieuwing van het burgerlijk procesrecht heeft 'een fundamentele overdenking van de uitgangspunten en beginselen van het civiele procesrecht' niet overbodig gemaakt. Met instemming van de minister van Justitie zijn drie hoogleraren aan deze taak begonnen.

Willem Heemskerck
redactielid

Naar aanleiding van het op 25 oktober 1999 bij de Tweede Kamer ingediende wetsvoorstel (tot) Herziening van het procesrecht van burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg (26 855) – inmiddels per 1 januari 2002 in werking getreden – heeft een groep van acht vooraanstaande processualisten in het *Nederlands Juristenblad* een oproep gedaan.¹ Naar de opvatting van de groep is de benadering die in het wetsvoorstel is gekozen, evenals die in het voorafgaande – ingetrokken – wetsvoorstel (24 651), niet anders dan een praktische geweest, terwijl een fundamentele overdenking van de uitgangspunten en beginselen van het civiele procesrecht (wederom) heeft ontbroken. De oproep strekte tot zo'n fundamentele herbezinning.

In de Nota naar aanleiding van het verslag van 13 juli 2000 heeft voormalig minister van Justitie Korthals laten weten aan deze oproep, die overigens niet geheel op zichzelf stond, gehoor te geven en een fundamentele herbezinning op ons burgerlijk procesrecht zinvol te achten, evenwel zonder de inzet op een overwegend praktische aanpak tot verbetering van het procesrecht door middel van wetsvoorstel 26 855 los te laten.² Bij gelegenheid van het wetgevingsoverleg over dit wetsvoorstel op 21 februari 2001 heeft hij zich uitgesproken over de verdere aanpak van de fundamentele herbezinning en laten weten dat hem daarbij een kleine kerngroep van

de fundamentele herbezinning?

enkele vooraanstaande personen voor ogen stond, die een initiërende en coördinerende rol zouden moeten vervullen.³

Op 1 augustus 2001 is voor de samenstelling van de kerngroep een (Europese!) aanbestedingsprocedure uitgeschreven, waarop een gezamenlijke offerte van de Universiteit Leiden, de Katholieke Universiteit Brabant en Pels Rijcken & Droogleevoer Fortuijn van 24 september 2001 is gevolgd. De opdracht is daarop aan deze partijen gegund, waarna de kerngroep – bestaande uit de hoogleraren W.D.H. Asser, J.B.M. Vranken en H.A. Groen – met ingang van 1 november 2001 haar werkzaamheden heeft aangevangen.

Stappenplan

In een brief van 24 oktober 2001⁴ heeft minister Korthals de Kamer geïnformeerd over het stappenplan: aan het eind van het eerste kwartaal van 2002 zal een rapport met voorlopige bevindingen bij wijze van tussenrapportage worden uitgebracht, bestemd voor tussentijdse informatievoorziening aan de Kamer. Dit tussenrapport zal zoveel mogelijk de richting aangeven waarin de gedachten gaan, die in het in oktober 2002 uit te brengen afrondend rapport van de eerste fase zullen worden uitgewerkt. In de tweede fase zullen de onderzoekers een gestructureerde gedachtenvorming over de in de eerste fase ontwikkelde analyse en aanbevelingen entameren en begeleiden. Vervolgens zal aan de hand van de rapportage uit de eerste fase en de uitkomsten van het in de tweede fase te organiseren publieke debat en advisering in een eindrapport een uitgewerkt en gedetailleerd advies worden opgesteld, dat op 1 juli 2004 kan worden gepresenteerd.

Bij brief van 13 mei 2002 heeft de kerngroep haar tussenrapportage uitgebracht, welke door Minister Korthals bij brief van 24 mei 2002⁵ aan de Tweede Kamer is gestuurd.

Toetsingskader

In haar tussenrapportage heeft de kerngroep allereerst veertien onderwerpen geïnventariseerd, welke deel zullen moeten uitmaken van de fundamentele herbezinning. Vervolgens geeft de kerngroep aan zich niet te willen beperken tot een bespreking en een analyse van deze onderwerpen, omdat die aanpak te fragmentarisch is; een fundamentele herbezinning dient te beginnen met het ontwerpen van een normatief toetsingskader, dat wil zeggen een samenhangend geheel van grondslagen, beginselen en uitgangspunten, die passen bij de wijze waarop in de veranderde en nog steeds veranderende samenleving wordt gedacht over geschilbeslechting en conflictoplossing, en de verantwoordelijkheid van de overheid daarbij. Bij wege van werkhypothese onderscheidt de kerngroep een tiental terreinen waarop zij de genoemde grondslagen, beginselen en uitgangspunten zoekt.⁶

De kerngroep meent dat het resultaat van deze aanpak is dat de onderwerpen die in de fundamentele herbezinning aan de orde dienen te worden gesteld, in een bredere context komen te staan.

Aan het afrondend rapport van de eerste fase – vooralsnog gepland tegen oktober 2002 – zal bij gelegenheid in dit blad aandacht worden besteed.

Noten

- 1 J.B.M. Vranken, W.D.H. Asser, F.B. Bakels, J.M. Barendrecht, A.F.M. Brenninkmeijer, A. Hammerstein, A.I.M. van Mierlo en P.A. Wackie Eysten, 'Oproep voor een beter nieuw civiel procesrecht', *NJB* 1999, p. 1963-1964.
- 2 TK 1999-2000, 26 855, nr. 5, p. 2-5.
- 3 TK 2000-2001, 26 855, nr. 16, p. 19.
- 4 just000895
- 5 just020481
- 6 De kerngroep heeft het tussenbericht besproken met de door het ministerie van Justitie inmiddels ingestelde begeleidingscommissie 'Fundamentele herbezinning Nederlands burgerlijk procesrecht'.

Iks ging weer eens pleiten

Leo van Osch

Die morgen was hij per trein afgereisd naar de randstad, om op het kantoor van de advocaat van de wederpartij te gaan onderhandelen over een verschil van mening dat zelfs in euro's de moeite waard was. Met een piepende en knarsende tram was hij tot vlak voor het imposante kantoorgebouw gekomen. Natuurlijk was het allemaal dik voor mekaar bij de Engels/Nederlandse gigant. Met afgunst keek hij naar de receptionistes die zich in fraai gesneden kantooruniformen hadden gehesen. Hij probeerde zich een voorstelling te maken van zijn eigen personeel in outfit met kantoorkleuren, maar kreeg geen beeld op zijn netvlies.

Hij nam plaats in een zakelijk ingerichte wachtruimte met designmeubelen, een leesplankje met verse, meest buitenlandse kranten en periodieken, en een hele wand met brochures, handelend over de rechtsgebieden die zoal werden bestreken. Hij bladerde een enkel exemplaar door. Tien tegen een dat daar een marketingbureau aan te pas was gekomen en een tekstschrijver die

gierend van het lachen de ene na de andere ronkende zin uit zijn pen had laten vloeien. Het stond bol van woorden als 'focus', 'brancheoriëntatie' en 'synergie'. 'Het kantoor heeft een gedegen reputatie opgebouwd bij het begeleiden van incentiveregelingen', las hij verderop. X wist niet goed wat een incentiveregeling inhield en vermoedde dat dat precies de bedoeling was, want achter in de folder stonden de namen van de partners die graag verdere vragen wilden bentwoorden. Even kijken, jawel, ook zijn gesprekspartner van die ochtend,

mr. Ramschot, stond in het rijtje.

Drie folders verder kreeg hij gezelschap van zijn cliënten, die met drie man sterk waren afgereisd. Onverstoorbare types, die hele dagen handelden in eierproducten. Ze werden binnengelaten in een van de spreekkamers op de benedenverdieping en mr. Ramschot vatte samen waartoe ze bijeen waren.

X had geen enkel fiducia in de onderneming, de verschillen waren gewoon te groot in zijn beleving, maar ook hij zette de zaak van zijn kant uiteen op een wijze die Ramschot deed verbazen. 'Als het zo moet is het zonde van onze tijd dat we hier naartoe gereisd zijn', meende Ramschot, waarop X fijntjes meende te moeten opmerken dat hij de meeste kilometers in de benen had. De sfeer dreigde even onaangenaam te worden.

Tussen de schorsingen door werd door zijn cliënten in de deuropening naar de binnenplaats gefaapt. 'Stel dit maar eens voor',

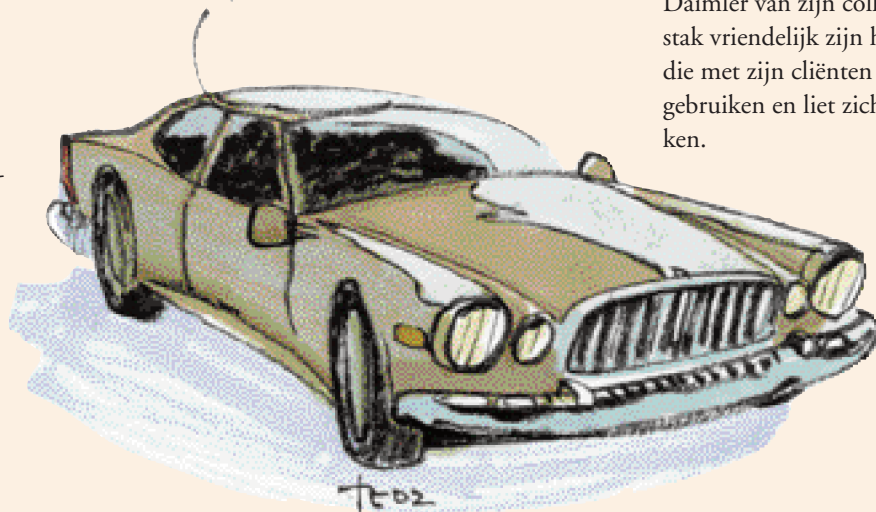
en ze noemden een bedrag dat hem volslagen onhaalbaar leek. 'Dat lukt nooit', mompelde X. 'Jawel', verklaarden zijn cliënten in alle rust, nog eens een shagje draaiend en een kop koffie inschenkend, 'let maar eens op'.

Hij lette goed op want hier viel heel veel te leren. Drie kannen koffie en evenzoveel schorsingen later schudden partijen elkaar de hand. Zijn cliënten bespraken met de wederpartij in alle vriendelijkheid de toestand op de eiermarkt alsof ze net niet een veer hadden moeten laten van enkele honderdduizenden euro's, die hen aan de rand van een faillissement bracht. 'Had niet gedacht dat het zou lukken', sprak hij in een onderonsje met Ramschot. 'Oh, ik wel hoor', antwoordde deze. Waarmede de randstedelijke arrogantie weer eens werd vormgegeven.

Het duurde eeuwen voordat de vastelingsovereenkomst door het secretariaat was uitgewerkt. Hij wist zeker dat zijn secretaresse weliswaar minder gekleed was, maar wel veel sneller tikte.

Tegen drieën stapte hij weer naar buiten. In plaats van de tram wachtte nu de Daimler van zijn collega-redactielid. Hij stak vriendelijk zijn hand op naar Ramschot die met zijn cliënten een verlate lunch ging gebruiken en liet zich in het koele leer zakken. ■

Ik weet amice, dat ik niet van opschepers houd, maar dit was een eetje.

DE FEBELIA

‘Mijn moeder was de drijvende kracht, zij kan alles!’

Het adagium *Virtus nobilitat* is vervangen door een nieuw devies: *vrije tijd adelt!* Maar geldt dat ook voor de advocatuur en de rechterlijke macht? Over de zoektocht naar het evenwicht tussen werk en vrije tijd.

Martine Goosens
freelance journalist

Mr. Math Busch (43), advocaat in Nieuwstadt, Zuid-Limburg

Zaterdagmiddag 15.00 uur. Busch zit te wachten met koffie en taart en heeft zich goed voorbereid op het interview: ‘Ik heb alvast wat krantenknipsels verzameld, sinds mijn huis klaar is wordt er nogal eens over mij geschreven in de plaatselijke pers. Drie jaar lang heb ik dag en nacht gewerkt aan de bouw van dit woonhuis annex kantoor, terwijl ik in die tijd ook een fulltime praktijk draaiende hield. Alles heb ik zelf gedaan, tot en met het gieten en plaatsen van de gipsen ornamenten op de plafonds; zes maanden ben ik daarmee bezig geweest. Mijn moeder was de drijvende kracht, zij is net een kerel, ze kan alles! Boren, zagen, beton storten, niets is haar te veel. Mijn technisch onderlegde vader, die ziekelijk is, gaf aanwijzingen. In de straat waar ik woon hebben mijn ouders zeven huizen gebouwd. Werken, werken en nog eens werken, hun hele leven hebben ze niet anders gedaan. Zelf ben ik ook geneigd om door te gaan tot ik erbij neerval, een echte workaholic.

Foto's: Klaas Blankevoort

Toch is de bouw van dit huis mij niet in de koude kleren gaan zitten. Ik ben kilo's afgevallen en lag soms met kromme vingers van de fysieke inspanning in mijn bed. Maar het resultaat is fantastisch, alhoewel het wel wat forser is uitgevallen dan ik dacht. Sommige mensen vinden het protserig en noemen het een bunker, maar zelf vind ik dit huis vooral groot omdat ik hier alleen woon. Bijna alle kamers boven staan leeg, het zou gezelliger zijn om deze woning met iemand te delen. Maar ik ben te perfectionistisch. Nog nooit ben ik iemand tegengekomen met wie ik mijn leven zou willen delen. Een weduwe met vijf kinderen kan hier zo terecht!

INSANIS

Na mijn studie ontmoette ik tijdens een door Arnold Schwarzenegger georganiseerde Mister-Olympia verkiezing in Brussel, waaraan de twintig beste bodybuilders ter wereld deelnamen, een puissant rijke advocaat die praktisch hield in Sittard. Ik was werkloos, had een uitkering, maar kon bij hem stage lopen. De ene dag kwam hij op kantoor met een parelmoerwitte Ferrari, de andere met een rode. Zijn vrouw reed in een Porsche cabriolet. Hij bracht mij op het idee om advocaat te worden, ik was onder de indruk van zoveel geld en droomde van mijn naambordje naast het zijne. En dat terwijl ik mijn hele leven had geroepen dat ik nooit advocaat wilde worden. Ik ben nogal verlegen van aard en vond het vreselijk om te spreken in het openbaar. Tijdens pleidooien stond ik geregeld te

zweeten en te stuntelen. Inmiddels ben ik redelijk welbespraakt, maar daar heb ik wel jarenlang cursussen spreektechniek en spraakles voor gevolgd. Krachttraining en bodybuilding hebben ook bijgedragen aan mijn zelfvertrouwen, dertien jaar lang heb ik dagelijks getraind.

Verslaafd dus eigenlijk, ik had mijn eigen sportschool met de mooiste apparaten en schijven. De laatste jaren heb ik weinig aandacht besteed aan mijn conditie, vooral veel te hard gewerkt en roofofbouw gepleegd zonder dat ik er iets van merkte. Toen kort na elkaar drie vrienden van mijn leeftijd overleden, heb ik – nadat het huis klaar was – het roer radicaal omgegooid.

Na elke twee uur werken neem ik een pauze en werk ik in de tuin, waar ik honderden buxushaagjes heb geplant in door mijzelf ontworpen vormen. Of ik maak een ommetje in de Mercedes 300 SL-24V cabriolet. Mijn andere Mercedes 190 diesel gebruik ik alleen zakelijk. Vroeger deed ik zeker 150 zaken per jaar, nu maximaal 50. Dat kan ik iedereen aanraden, je verdient nog steeds genoeg en houdt daarnaast ruimschoots tijd over voor plezier in het leven.

Onvermogensdenden stuur ik door, ik doe alleen nog echtscheidingen en erfrecht. Eén rechtsgebied is eigenlijk genoeg, misschien zelfs nog te veel.

Echtscheidingen zijn *booming business* en vrij eenvoudig te behappen. Ingewikkelde alimentatieberekeningen besteed ik uit aan een accountant. Verder probeer ik zo gezond mogelijk te leven. Alleen op zaterdagavond ga ik uit. Vroeger zei ik altijd: "Mijn moeder heeft een ziekte: ze doet alleen gezonde dingen", maar inmiddels doe ik dat zelf ook. Ik ga elke dag een uur lopen, weer of geen weer, ik ga. Daarnaast bezoek ik

twee keer per week een kuuroord. Vroeger haatte ik tuinieren, nu is de tuin mijn grootste passie. Contact met de natuur geeft mij kracht en energie en doet mij denken aan God, die een belangrijke rol in mijn leven speelt.

Nog een hobby is het verzamelen van spreuken, ik heb er ongeveer 450. Daar zitten ook een aantal korte gedichtjes bij, zoals "Waar was u God?". Daarin staat precies verwoord waar ik mijn heil vond in de tijd dat de balans tussen werken en rusten voor mij eventjes zoek was. ■

Waar was u god?

*Als in een droom
zie ik het strand
langs de eindeloze zee.
In het zand
een dubbel voetspoor van
de Heer, die in de steeds
wisselende situaties
dicht bij me is.*

*Tot het begin
van die donkere tijd
toen mijn wereld scheen
in te storten.
Dan blijft slechts
één spoor over.*

*Heer, waar was U,
toen ik U zo nodig had?
Waarom liet U me
toen in de steek?*

*Kijk eens goed.
Die voetstappen
zijn de jouwe niet.
In die moeilijke tijd
was ik het die jou droeg...*

Reacties

Particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekering dekt psychische ziekten wél (3)

Mr. Q.J. van Riet verwijt particuliere inkomensverzekeraars dat 'psychische klachten' als stress en burn-out niet zijn gedekt (*Advocatenblad* 2002-14, pp. 600-603). Dit is onjuist.

Allereerst gaat de heer van Riet uit van een oude definitie van het begrip arbeidsongeschiktheid. De meeste particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekeraars hanteren in hun huidige polisvoorwaarden de begripsomschrijving die het Verbond van Verzekeraars in de modelpolisvoorwaarden voor particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekeringen uit 2000 heeft opgenomen: 'Van arbeidsongeschiktheid is uitsluitend sprake indien er in relatie tot ziekte of ongeval, objectief medisch vast te stellen stoornissen bestaan, waardoor de verzekerde beperkt is in zijn functioneren.'

Voor een aanspraak op een uitkering op grond van de particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekering is – anders gezegd – vereist dat er sprake is van:

- een objectief vast te stellen stoornis;
- in relatie tot ziekte en/of ongeval;
- ten gevolge waarvan sprake is van beperkingen in functioneren.

Natuurlijk komt het voor dat er tussen verzekerde en verzekeraar discussie wordt gevoerd over de vraag of bepaalde gezondheidsklachten van verzekerde onder de definitie van het begrip arbeidsongeschiktheid vallen. Wat echter nooit ter discussie staat is of een psychische ziekte onder de definitie valt.

Van Riet is bovendien van mening dat alleen ziekten waarvan de *oorzaak* kan worden aangetoond onder de polisdekking vallen. Ook deze mening is onjuist. Van vele ziekten is de oorzaak ondanks jarenlang medisch onderzoek nog steeds onbekend. Desondanks betalen particuliere verzekeraars in die gevallen gewoon uit. Voor het recht op uitkering is immers niet bepalend wat nu de precieze oorzaak is van het ontstaan van een bepaalde ziekte, maar voor dat recht is bepalend dat die (geestelijke of lichamelijke) stoornis objectief kan worden vastgesteld.

De heer Van Riet verwijst in zijn artikel naar het internationale standaardwerk DSM (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*), waarmee tal van psychische klachten kunnen worden herkend en benoemd. Deze methode wordt ook gehanteerd door verzekeraars.

Dat ook in de jurisprudentie niet de eis wordt gesteld dat de precieze oorzaak bekend moet zijn, blijkt ook uit de verwijzing van mr. Van de Water naar het arrest HR 16 april 1999, *NJ* 1999, 666 (*Advocatenblad* 2002-16, pp. 713 e.v.) In genoemde gevallen is er sprake van arbeidsongeschiktheid ook al kan de medische grond niet worden vastgesteld. Waar het echter nu juist bij de verzekerde in dit arrest om ging was dat zij weliswaar gezondheidsklachten had (in dit geval pijn in het been en de heup), maar dat de door de Rechtbank benoemde deskundige na onderzoek constateerde dat er voor die klachten nu juist geen objectieve afwijkingen werden gevonden die de klachten afdoende konden verklaren.

Verzekeraars hebben belang bij preventie van arbeidsongeschiktheid. Het voorkomen van arbeidsongeschiktheid betekent immers een beperking van inkomstenderving als gevolg van arbeidsongeschiktheid en een beperking van de schadelast voor de verzekeraar. Verzekeraars hebben daarom alle redenen om preventieprogramma's aan te bieden op het gebied van burn-out, werkplekaanpassingen en verzuimbeleid. Hier is dus geen sprake van misleiding, zoals de heer Van Riet suggereert. En mocht een verzekerde toch arbeidsongeschikt worden, dan zal de verzekeraar trachten de verzekerde te reintegreren. Hiervoor bieden zij onder andere wachtlijstbemiddeling (ook voor psychische hulpverlening) of *mediation* aan.

(*Verbond van Verzekeraars*)

Met deze reactie is de discussie gesloten (red.)

Erratum

Weggefallen noten bij Reactie van mr. K.F.J. Machielsen, 'Particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en psychische ziekten' (*Advocatenblad* 2002-16, pp. 713 e.v.)

- 1 Zie bijv. het Haviltex-arrest HR 13 maart 1981, *NJ* 1981, 635, en voorts Richtlijn 93/13 EEG waarin de contra proferentemregel is vastgelegd (bij twijfel over de betekenis van een beding prevaleert de voor de wederpartij van de opsteller gunstigste uitleg).
- 2 'arbeidsongeschiktheid is aanwezig, indien de verzekerde rechtstreeks en uitsluitend door medisch vast te stellen gevolgen van ongeval en/of ziekte voor ten minste 25% ongeschikt is tot het verrichten van werkzaamheden'
- 3 Ombudsman Schadeverzekering, *Jaarverslag* 1998, p. 30.
- 4 In HR 16 april 1999, *NJ* 1999, 666 noemt het Hof fibromyalgie als voorbeeld. Zie ook de (ongepubliceerde) uitspraak van het Gerechtshof 's-Hertogenbosch dd. 20 november 2001, rolnummer C9900800/BR.
- 5 Evenzo mr. P. Clausing in zijn annotatie bij HR 16 april 1999, *NJ* 1999, 666.
- 6 Pres. Rechtbank Utrecht 3 februari 2000, *KG* 2000, 82 (Na laboratoriumonderzoek werd een infectie in het bloed aangetroffen en daarmee werden de vermoeidheidsklachten geobjectiveerd. Echter, nu de tandarts een herkenbaar en benoembaar ziektebeeld had, kon de vordering mijns inziens ook op die grond toegewezen worden).
- 7 Gerechtshof Amsterdam 27 januari 1994, *NJ* 1998, 159.

In het nieuws

Oprichting advocatenvereniging Joegoslavië-tribunaal

Afgelopen zaterdag, 14 september, werd in Den Haag de vereniging van advocaten bij het Joegoslavië-tribunaal opgericht. Ongeveer 50 advocaten uit alle windstreken bundelden hun krachten in de naar Nederlands recht gevormde 'Association of defence counsels practicing before the ICTY' (ADC/ICTY). Een van de initiatiefnemers en verdedigers bij het tribunaal, Stephane Bourgon, legt uit dat bij de oprichting de griffier van het tribunaal, de Nederlander Holthuis, formeel werd gevraagd de ADC/ICTY officieel te erkennen. Door de erkenning krijgt de vereniging een plaats in de Rules and Procedures of Evidence van het tribunaal. Bourgon verwachtte verleden week bij de oprichting geen enkel probleem. 'Iedereen wil deze vereniging.' Na de totstandkoming zal er contact worden gezocht met de International Criminal Bar, de bundeling van advocaten bij het Internationaal Strafhof.

De Nederlandse Orde van Advocaten 'faciliteert' de oprichting van ADC/ICTY. Waarnemend deken Jeroen Brouwer zegt dat het initiatief voor de oprichting uitging van de griffier van het tribunaal, in samenspraak met de direct betrokken advocaten. Het tribunaal streefde naar enige regeling van het optreden van de advocaten. Zo wilde het graag een betere handhaving van het verbod van *fee-splitting*, waarbij een deel van de beloning wordt weggeven aan de cliënt. In de anderhalf jaar dat over de ADC/ICTY is gepraat, was onder meer de regeling van het tuchtrecht een probleem. Er zitten nu advocaten in het tuchtcollege.

Zal 'vriend van het hof' Mischa Wladimiroff ook lid van de nieuwe vereniging zijn? 'Ik denk het wel. Ik ga ervan uit dat mijn positie voor de vereniging gelijkgesteld wordt aan die van verdediger, maar ik weet het nog niet zeker.'

(advertentie)

TOGA
atelier
Schout & Katsantonis

Toga's op maat

- Uitsluitend eerste kwaliteit stof wordt gebruikt voor uw toga
- Uitzonderende prijs/kwaliteit verhouding
- Korte levertijd
- Confectiematen uit voorraad leverbaar
- Bescheiden bij instelling toga

WWW.TOGA.NET

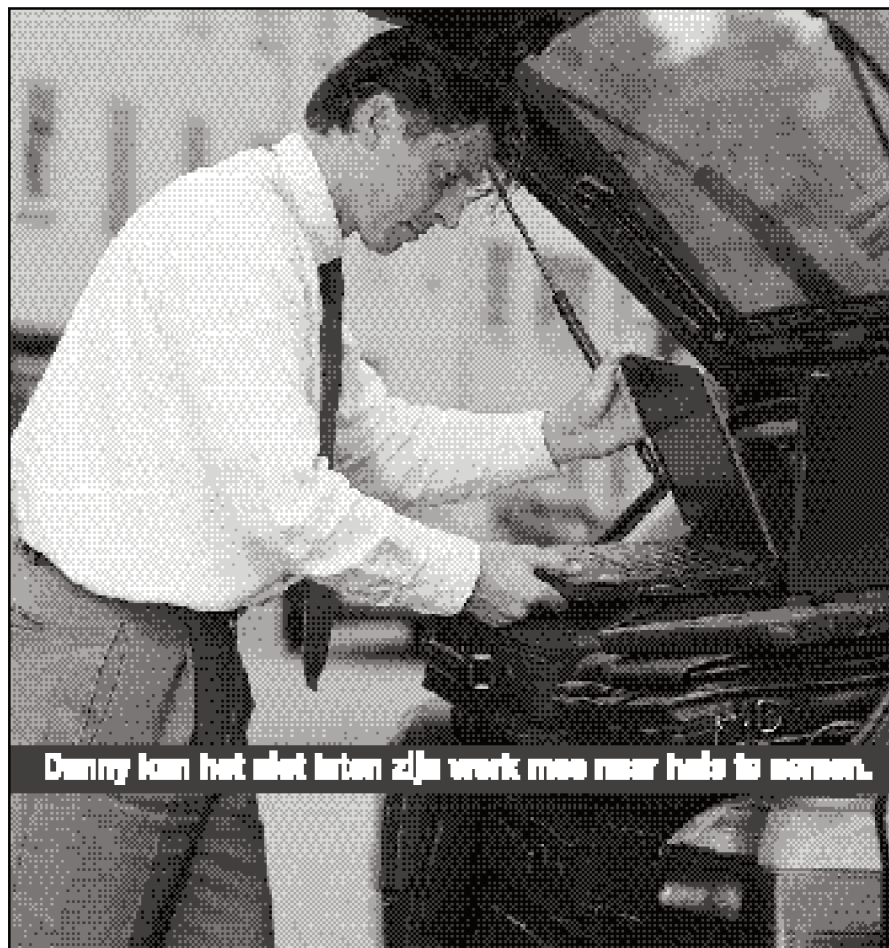
Industrieweg 51 3044 AS Rotterdam
Tel. 010 - 245 07 66 Fax 010 - 245 07 67

Hevig verzet tegen witwas-AMvB

Woensdag 11 september kopte *het Financieele Dagblad*: 'Orde roept advocaat op tot rebellie'. Advocaten zouden niet moeten meewerken aan een ongewijzigde uitvoering van de Europese witwasrichtlijn. Bij navraag zegt deken Marek Guensberg dat hij niets nieuws beweerde. 'De AMvB die nu bij de Raad van State ligt is een slecht stuk wetgeving. De regeling is ondoelmatig, slecht afgestemd op de richtlijn en geeft geen blijk van voeling met de praktijk. Dat hebben we al zo vaak gezegd.'

De Orde keerde zich al langer tegen de inperking van het verschoningsrecht. Advocaten hoeven vermoedens van witwassen niet te melden als ze die hebben opgedaan bij het optreden in rechte, aanverwante advisering of de eerste adviesfase (zie ook Lex van Almelo in *Advocatenblad* 2002-16, p. 710). Wat deken Guensberg nu ernstig blijft storen is dat de AMvB niet de formulering van Overweging 17 van de Richtlijn overneemt: 'Juridisch advies blijft onderworpen aan de beroepsgeheimhoudingsplicht, tenzij de juridisch adviseur deelneemt aan witwasactiviteiten, het juridisch advies voor witwasdoeleinden wordt verstrekt, of de advocaat weet of redenen heeft om aan te nemen dat zijn cliënt juridisch advies wenst voor witwasdoeleinden.'

Guensberg: 'Ik heb advocaten niet opgeroepen om zich aan de wet te onttrekken, eerder om zich aan de echte wet te houden, de Europese richtlijn.'

Danny kan het niet laten zijn werk mee naar huis te nemen.

Frans. Het is overal. Maar ook Danny. Een veelzijdig type. Concreet in hart en nieren. Hevel de beroemde voornamezabiller het verweerd door rpen dat hij schakelen van late of persoonlijke behoeften gewent is bij de verkoop van 'zijn' laptop.

Frans? Schalke & Partners zoekt de online stem over. Of helpt u het verweerd. Gevoelge zaken als verweerd van te- of andere dienst, ophefing, leefwijzeplanning, productie-voeding, bedrading, afwijking, dubbele schade en onrechtmatig schadeverweerd. Ook u kunt er zeker mee te raken krijgen. Maar ook voor aanpak en security-audit is het goed het zaken voor het online te nemen. Schalke & Partners. discreet. Doortastend. Door de taal gewent.

Schalke & Partners bv

kunt voor toekomstige en -praktijk

NIET DE NEUS OP DE FEITEN

advocaat T 078 622 11 44 www.schalke.com

FIF 33

RECHTER- EN INFORMATIEBUREAU

Ten behoeve van de advocaat en het bedrijfslidewen.
Voorkomend in bedrijfsrechtzake in firma- en toekend.

- onrechtig schadeverweerd
- afwijking/verweerd
- fraude
- overname/overname
- handelsinformatie
- publiek-onderzoek

Telefoon : 010 - 477 33 22 E-mail : info@fif33.nl
Fax : 010 - 477 06 30 Internet : www.fif33.nl

Vraag naar brochures om voor een toekomstige aanpak.

Bureausteden: Heemstedingel 185, 3021 EM Rotterdam
Correspondentieadres: Postbus 25250, 3001 HE Rotterdam

Als u zoekt naar een
advocaat in een hooiberg
www.advocatenwerk.nl

HV&PARTNERS
VOOR JURISTEN, VAST OP INTERIEU

TEL 010 - 240 06 05

Wij leveren uw medische argumentatie

bijvoorbeeld bij letselschade, bij WAO-zaken, bij bedrijfsongevallen, bij ongeval en verzekeringen, bij particuliere arbeids-

Medisch Adviesbureau Bins
Laan 20
2512 GN DEN HAAG

telefoon 070 345 98 08
fax 070 345 98 11
dr.mr. J.W. Bins, arts RGA

In het nieuws

Geen twijfel over onafhankelijkheid Raad van State

De onafhankelijkheid van de Raad van State, en daarbinnen van de Afdeling bestuursrechtspraak, is in de Wet op de Raad van State afdoende geregeld. Die onafhankelijkheid geldt voor beide functies,' aldus minister Remkes van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in antwoord op vragen van Kamerlid De Wit (SP). Hij stelde de Kamervragen naar aanleiding van een televisie-optreden van de hoogleraren Tak en Brenninkmeijer, die te kennen gaven te twifelen aan de onafhankelijkheid van de hoogste bestuursrechter. De Raad van State zou een 'adviseur zijn van de

regentencultuur', mede vanwege de nauwe verwevenheid van adviserende en rechtsprekende functies.

Geen sprake van, oordeelt Remkes. 'Ons is uit niets gebleken dat het voor de wijze van rechterlijke toetsing door de Afdeling bestuursrechtspraak enig verschil maakt of de Raad van State over de betrokken regelgeving reeds heeft geadviseerd en, zo ja, hoe dat advies heeft geluid.' De invloed is er wel omgekeerd, aldus Remkes: 'In de praktijk van de rechtspraak wordt veel ervaring opgedaan die via advisering ten goede kan komen aan de kwaliteit van de regelgeving.'

Verjaring moord afgeschaft

Als het aan het kabinet ligt, wordt de verjaring van het delict moord afgeschaft. De verjaringstermijn van andere ernstige misdrijven (zware zedenmisdrijven, gijzeling, doodslag, zware vormen van mishandeling en zware vormen van diefstal met geweld) wordt verlengd. Belangrijkste reden voor de verruiming van verjaringstermijnen is dat 'de behoefte aan straffen met de jaren niet altijd hoeft te verdwijnen, terwijl met nieuwe technieken (zoals DNA-onderzoek) de mogelijkheid is vergroot dat ook na lange tijd nog voldoende betrouwbaar bewijs voorhanden is', aldus het persbericht van de ministerraad. Het wetsvoorstel is voor advies naar de Raad van State gezonden. De tekst van het wetsvoorstel en het advies van de Raad van State worden openbaar na indiening bij de Tweede Kamer.

Grote kantoren minder in trek

Onderzoek onder 350 studenten in de eindfase van hun studie (in april van dit jaar) wijst uit dat zij de bekende grote kantoren minder vaak in aanmerking nemen als toekomstig werkgever. Vooral De Brauw, Nauta, Houthoff en Stibbe zijn minder in trek dan een jaar geleden. Volgens het persbericht van het Rotterdamse onderzoeksbureau Blauw Research, winnen daarentegen de overheid, het OM, accountantskantoren en multinationals aan populariteit. Uit het onderzoek naar de 'breinpositie' blijkt dat goede bekendheid van de firma nog iets anders is dan hoge waardering.

Terugkeer Zwolse deejay

De Zwolse deejay Raymond K. (zie ook *Advocatenblad* 2002-4, p. 150-153) wil dat de minister van Justitie stappen onderneemt om te bereiken dat hij zijn in de VS opgelegde straf in Nederland kan uitzitten. Zijn advocaten overwegen een kort geding om de minister daartoe te dwingen.

Eerste private law school

In september 2003 start de eerste private 'law school' in Nederland: Amsterdam Nyenrode Law School. De private opleiding is een samenwerkingsverband tussen de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Nyenrode, en biedt een eenjarige cursus International Business Transactions Law aan. Het collegegeld bedraagt 25.000 euro per jaar. Er wordt overleg gevoerd met 'toonaangevende werkgevers uit de advocatuur, de overheid en het bedrijfsleven', die de financiering van de opleiding van toekomstige werknemers zouden moeten overnemen. Er is plaats voor veertig studenten.

Orde-nieuws

Waarschuwing

Het komt steeds vaker voor dat advocaten(kantoren) worden benaderd door bedrijven met de vraag of de advocaat/het kantoor nog in hun openbare database wil worden genoemd. De desbetreffende persoon is er vaak niet eens van op hoogte dat hij vermeld stond, laat staan dat hij daar toestemming voor heeft gegeven. Daar komt nog bij dat er in de meeste gevallen een 'kleine bijdrage' wordt gevraagd voor deze dienst.

Namens de Orde willen wij u er nogmaals op wijzen dat dit vaak bedrijven zijn die op een snelle manier geld willen verdienen. Wij roepen u op om contact op te nemen met de Orde wanneer u benaderd bent op een manier zoals bovenstaand beschreven. Contactpersoon is René Lamberts, Stafmedewerker ICT, telefoon 070 – 335 35 91. U kunt ook e-mailen naar: r.lamberts@advocatenorde.nl

Guatemala: eindelijk gerechtigheid?

Op 11 september 1990 werd, na gedurende twee weken te zijn gestalked door een militair doodseskader, de bekende Guatemalaanse antropologe Myrna Mack Chang vermoord in Guatemala City. Haar dood werd in verband gebracht met een toonaangevende studie die zij kort ervoor gepubliceerd had. Mack betoogde dat het Guatemalaanse militaire apparaat schuld had aan het verwoesten van inheemse plattelandsgemeenschappen. Sinds Myrna Macks dood heeft haar zuster, Helen Mack er onvermoeid bij de Guatemalaanse autoriteiten op aangedrongen de daders van deze laffe moord te vervolgen en te berechten. Ze heeft hiervoor een stichting in het leven geroepen, de Myrna Mack Foundation. Helen Mack wordt bijgestaan door de Lawyer's Committee for Human Rights (LCHR), een Amerikaanse mensenrechtenorganisatie die bestaat uit juristen. In 1993 is Noel de Jesus Beteta, een militair van lage rang, veroordeeld voor de moord op Myrna Mack. De zogenaamde 'intellectuele daders' echter hebben tot nu toe elke vervolging ontlopen.

Het lijkt er evenwel op dat er een verandering in deze situatie komt. De LCHR bericht dat op 3 september jongstleden, bijna twaalf jaar na de moord in Guatemala City een strafzaak heeft gediend tegen drie militaire officieren. Het betreft generaal Edgar Augusto Godoy Gaitán, kolonel Juan Valencia Osorio en kolonel Juan Guillermo Olivia Carrera. Zij zouden al in 1999 berecht worden, maar de zaak is eindelijk voltooid. Bovendien is de zaak-Mack vanaf het begin omgeven geweest door bedreigingen en intimidaties. Een politieagent die in eerste instantie bij het onderzoek naar de moord betrokken was, is vermoord. Belangrijke getuigen en doorslaggevend bewijsmateriaal zijn verdwenen. Rechters, advocaten en anderen die zich met de zaak bezighielden, zijn bedreigd. De laatste tijd zijn de bedreigingen zelfs zo sterk geweest, dat het inter-Amerikaanse hof voor de rechten van de mens op 14 augustus jongstleden de Guatemalaanse autoriteiten heeft opgedragen onmiddellijk beschermende maatregelen te nemen. Ondanks deze opdracht werd eind augustus van dit jaar de Guatemalaanse advo-

Het Bureau van de Orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
N.a.w. gegevens advocatuur	070 – 335 35 29	adres@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070 – 335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070 – 335 35 23	finorg@advocatenorde.nl
Opleiding: alle vragen (09.00-12.00 uur)	070 – 335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Communicatie: Advocatenblad, brochures et cetera	070 – 335 35 52	pr@advocatenorde.nl
Alle overige vragen van advocaten	070 – 335 35 71/86	helpdesk@advocatenorde.nl

Nieuwe medewerker Bureau

Sinds 1 september werkt Anne-Marke van Arkel (foto) als coördinator Public Affairs en Wetgevingsadvisering bij de Nederlandse Orde van Advocaten. In die hoedanigheid is zij verantwoordelijk voor de inhoudelijke begeleiding van de wetgevingsadviezen die de Orde uitbrengt aan de minister van Justitie, de fracties van de Tweede Kamer en andere organen. Van Arkel was twaalf jaar (1987–2000) werkzaam als advocaat bij een middelgroot kantoor in de randstad. Daarna hield zij zich enkele jaren bezig met onderwijs. In de tijd dat zij werkzaam was als advocaat, bekleedde ze diverse bestuurlijke nevenfuncties, zoals het voorzitterschap van een bezwaar- en beroepschriftencommissie. Met de komst van Van Arkel zijn alle vacatures bij het Bureau vervuld.

caat Licenciado Roberto Romero, verbonden aan de Myrna Mack Foundation, telefonisch bedreigd en werd zijn huis aangevallen.

Het proces begon zoals gepland om negen uur 's morgens en diende voor het Third Sentencing Tribunal. Het Tribunaal bestaat uit drie rechters. Het gebouw waarin het proces plaatsvond, werd streng bewaakt. Buiten het gebouw hadden zich aanhangers verzameld van wijlen Myrna Mack. Zij hielden borden omhoog waarop te lezen was dat het proces een politiek karakter had en dat internationale waarnemers niet welkom waren. De rechtszaal zelf was gevuld met zo'n 400 mensen, voornamelijk familieleden en aanhangers van de Macks. Er waren ook een aantal lokale en internationale waarnemers aanwezig. Tijdens de inhoudelijke behandeling van de zaak verklaarde generaal Godoy Gaitán onschuldig te zijn aan de moord. Het Tribunaal oordeelde dat de drie verdachten in voorlopige hechtenis zullen blijven gedurende de verdere afhandeling van de zaak. Dit om te voorkomen dat zij het land ontvluchten.

De LCHR maakt zich evenwel nog zorgen over de objectiviteit van het proces. De Guatemalaanse rechtspleging is zwak en het is een bekend gegeven dat met name in processen waarbij leden van de overheid ervan verdacht worden mensenrechten te hebben geschonden, rechters en advocaten worden bedreigd en geïntimideerd. De LCHR vraagt zich dan ook af of Helen Mack en de haren voldoende in de gelegenheid zullen worden gesteld bewijs te presenteren. Ze zijn tot nu toe in vérgaande mate tegengewerkt bij het verzamelen van bewijsmateriaal. Daarom roept de LCHR op een brief te sturen aan de Guatemalaanse autoriteiten om aan te dringen op een eerlijke en objectieve afhandeling van de zaak-Mack. De brief is te vinden op de website van de LCHR: www.lchr.org/defender

Voor meer informatie over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met de secretaris, mr. Mirjam Siesling, p/a Janskerkhof 16, 3512 BM Utrecht, tel.: 030-2537427, fax 030-2537028, M.Siesling@law.uu.nl

Agenda

Wielrennen voor juristen

Op zondag 29 september wordt het Nederlands kampioenschap wielrennen (Tour de Force 2002) voor advocaten, (kandidaat-)notarissen en magistratuur verreden op het parcours Zielhorst van de Wielervereniging Eemland te Amersfoort. Er wordt gestreden in twee categorieën: een A-categorie voor getrainde fietsers en een B-categorie voor minder getrainde fietsers. De wedstrijd begint om twaalf uur, de prijs voor deelneming bedraagt 10 euro. Meer informatie kunt u inwinnen bij M.F. Marcusse (020-5771797) of A. Hurenkamp (0546-588888). U kunt ook reageren per e-mail: mfmarcusse@dbbw.nl of A.Hurenkamp@kolkman.nl

Pech moet weg

Op 12 oktober organiseert het Nederlands Gesprekcentrum een symposium over de risicomaatschappij: tussen 'pech moet weg' en 'eigen schuld, dikke bult'. Aanleiding voor dit thema zijn recente (sluipende) rampen als Enschede en Volendam, BSE en MKZ, ozongat en broeikas-effect. De drie inleiders zijn dr. F.J.H. Mertens (inspecteur Verkeer en Waterstaat), cultuurfilosoof prof. dr. G. de Vries (UvA) en rechtssocioloog dr. R. Pieterman (EUR). Plaats: hotel Sofitel, Julianaplein 35, Den Haag. Aanvang 10.15 uur. Aanmelden op 010-4471368, of via e-mail: ngc.forum@hetnet.nl Meer informatie via ruth.hopkins@nederlandsgeprekcentrum.nl

Crimineel vermogen

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum organiseert op 16 oktober samen met het Centre for Information and Research on Organised Crime (CIROC) een seminar over 'wegsluizen van crimineel vermogen'. Plaats van handeling: de Agora-zaal van de Vrije Universiteit Amsterdam, Boelelaan 1105, Amsterdam. Meer informatie (sprekerslijst, programma, aanmelding) op www.ciroc.nl

Lezingen intellectuele eigendom

Het CIER organiseert in het najaar twee gratis lezingen. De eerste is op 23 oktober en wordt verzorgd door mr. B. Kist, directeur van merkenbureau Shieldmark. Hij spreekt over auteursrecht en merkenrecht: raakvlakken van merken en werken. De tweede is op 18 december. Mr. C.G.M. Berendsen spreekt over 'Implementatie wetsvoorstel informatie-maatschappij: unfair voor de beeldende kunst?'. Plaats: Molengraaff Instituut voor Privaatrecht, Nobelstraat 2A in Utrecht. Aanvang: 16.00 uur. Aanmelden bij J.P. Borlee, telefoon 030-2537723, of via e-mail: J.Borlee@law.uu.nl

75th Anniversary Congress UIA

Van 27 tot 31 oktober zal in het Australische Sydney het 75th Anniversary Congress van de Union Internationale des Avocats (UIA) plaatsvinden. Thema's zijn onder andere internationale arbitrage, sport en recht, vrijheid van expressie en de context van computer- en telecommunicatierecht. Meer informatie en inschrijfformulieren kunt u vinden op www.uianet.org

Juridische aspecten van mediation

Op vrijdag 8 november houdt de Nederlandse Vereniging voor Procesrecht haar najaarsvergadering in Sociëteit De Witte in Den Haag. Onderwerp van de vergadering is: Juridische aspecten van mediation. Aan de orde komen kwesties als geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht, tegenstrijdige belangen, afspraken vooraf en uitleg van het bereikte resultaat. Als inleiders treden op mr. D. Allewijn, vice-president van de rechtbank Den Haag, en mr. Th. R. Bremer, advocaat te Amsterdam. De vergadering is kosteloos voor leden en begint om 14.00 uur. Aan deelname zijn 2 studiepunten verbonden in het kader van de beroepsopleiding advocatuur. Nadere inlichtingen bij mrs. G. Sniijders en W.I. Wisman, 070-4143400/5153762. E-mail: nvvp@prdf.nl

WE MOETEN BIN LADEN GEKON MEDIATION VOORSTELLEN

Permanente opleiding

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de cursuswijzer Permanente opleiding die vier keer per jaar verschijnt.

Aansprakelijkheidsrecht

LSA-permanente opleiding

'Personenschade'*****

datum: 26 september 2002
van 13.00-18.30 uur
docenten: prof. mr. T. Hartlief,
mr. S. Luyt
plaats: Zwolle
punten: 4
prijs: € 260
Grotius Academie,
tel. 024-3612492

LSA-permanente opleiding

'Personenschade'*****

datum: 10 oktober 2002
van 13.00-18.30 uur
docenten: prof. mr. T. Hartlief,
mr. S. Luyt
plaats: Rotterdam
punten: 4
prijs: € 260
Grotius Academie,
tel. 024-3612492

LSA-permanente opleiding

'Personenschade'*****

datum: 24 oktober 2002
van 13.00-18.30 uur
docenten: prof. mr. T. Hartlief,
mr. S. Luyt
plaats: Eindhoven
punten: 4
prijs: € 260
Grotius Academie,
tel. 024-3612492

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten (basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I (redelijke basiskennis vereist)
- **** Verdieping II (gedegen basiskennis vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

Medische kennis voor juristen****

datum: 17 oktober 2002,
1 november 2002, 15 november
2002 van 09.30-16.30 uur
docenten: dr. R.W.M. Giard,
dr. D.J. Versluis,
prof. dr. L.H.D.J. Booij,
prof. dr. mr. B.A.J.M. de Mol,
prof. dr. O.T. Terpstra,
dr. J.H.C.I. Hendriks,
prof. dr. R.J.A. Goris
plaats: Utrecht
punten: 15
prijs: € 1.395 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789966

ADR/Mediation

Allround Mediation Opleiding*****

datum: 15 en 16 oktober 2002,
31 oktober en 1 november 2002,
12 en 13 november 2002, 12 en
13 december 2002, 14 en
15 januari 2003, 11 en 12 februari
2003, 10.00-18.00 uur
docenten: H. Westerouen van
Meeteren, M.C. van der Heijden,
mr. K.C.N.M. Bakx
plaats: Lage Vuursche
punten: 86
prijs: € 4.700 exclusief BTW
The Lime Tree, 030-2255910

Allround Mediation Opleiding*****

datum: 21 en 22 oktober 2002,
4 en 5 november 2002, 18 en 19
november 2002, 16 en
17 december 2002, 13 en
14 januari 2003, 10 en
11 februari 2003, 10.00-18.00 uur
docenten: mr. F. van der Brug,
mr. L. Zwanenburg, I. Siegel
plaats: Hulshorst
punten: 86
prijs: € 4.700 exclusief BTW
The Lime Tree, 030-2255910

6 Day Basic Course (NMI-registratiecursus)*****

datum: 11 en 12 september 2002,
25 en 26 september 2002, 14 en
15 oktober 2002, 10.00-18.00 uur
docenten: mr. F. van der Brug,
J. Holwarda
plaats: Lage Vuursche
punten: 47
prijs: € 2.850 exclusief BTW
The Lime Tree, 030-2255910

6 Day Basic Course (NMI-registratiecursus)*****

datum: 12 en 13 september
2002, 3 en 4 oktober 2002,
24 en 25 oktober 2002,
10.00-18.00 uur
docenten: C. Frijters,
H. Westerouen van Meteren
plaats: Hulshorst
punten: 47
prijs: € 2.850 exclusief BTW
The Lime Tree, 030-2255910

6 Day Basic Course (NMI-registratie cursus)*****

datum: 1 en 2 oktober 2002,
17 en 18 oktober 2002,
31 oktober en 1 november 2002,
10.00-18.00 uur
docenten: S.R. Whittaker M.Sc.,
mr. F. van der Brug,
J.R. van der Poel
plaats: Hulshorst
punten: 47
prijs: € 2.850 exclusief BTW
The Lime Tree, 030-2255910

6 Day Basic Course (NMI-registratiecursus)*****

datum: 17 en 18 oktober 2002,
7 en 8 november 2002, 28 en
29 november 2002, 10.00-18.00 uur
docenten: drs. A.M. de Graaf,
mr. J.B. Peters
plaats: Hulshorst
punten: 47
prijs: € 2.850 exclusief BTW
The Lime Tree, 030-2255910

6 Day Basic Course (NMI-registratiecursus)*****

datum: 24 en 25 oktober 2002,
21 en 22 november 2002,
12 en 13 december 2002,
10.00-18.00 uur
docenten: mr. M. van der Lugt,
M.C. van der Heijden
plaats: Hulshorst
punten: 47
prijs: € 2.850 exclusief BTW
The Lime Tree, 030-2255910

Mediation en Teambuilding*****

datum: 13 oktober 2002 van
17.00-20.00 uur, 14 oktober
2002 van 09.00-20.00 uur
en 15 oktober 2002 van
09.00-17.00 uur
docenten: S. Whittaker M.Sc.,
H.L.A. Drescher
plaats: België
punten: 17
prijs: € 1.450 exclusief BTW
The Lime Tree, tel. 030-2255910

Situatieve arbeidsongeschiktheid voor de mediator*****

datum: 26 september 2002,
10.00-17.00 uur
docenten: mr. F. Emmelot,
drs. H. Foeken
plaats: Laren NH
punten: 6
prijs: € 415 exclusief BTW
The Lime Tree, tel. 030-2255910

Algemeen Management

Bouwprojectmanagement***

datum: In overleg
docenten: A. van Dam,
A.L.M. Van Eekelen
plaats: nog nader te bepalen
punten: 3
prijs: € 1.745 exclusief BTW
Euroforum 040-2974974

Ambtenarenrecht

2-daagse cursus Ambtenarenrecht.

Van Aanstelling tot Ontslag***
datum: 30 oktober 2002 en
12 november 2002, 10.00-16.30 uur
docenten: mr. A.L.A. Tortike

VAN DE ORDE

plaats: Zeist
punten: 10
prijs: € 995 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789966

Arbeidsrecht

Actualiseringscolleges Postacademische Leergang

Arbeidsrecht*
datum: 25 september 2002,
14.00-17.15 uur
docenten: mr. R.A.A. Duk,
mr. V. Disselkoen
plaats: Rotterdam
punten: 3
prijs: € 300 geen BTW
ORP Erasmus Universiteit
Rotterdam, tel. 010-4081597

Arbeid en privé***
datum: 19 november 2002,
14.00-17.15 uur
docenten: mr. dr. M. Westerveld,
mr. H.H. de Vries,
mr. drs. M.S.A. Vegter
plaats: Amsterdam
punten: 3
prijs: € 350 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789961

Goed werkgeverschap****
datum: 9 oktober 2002,
15.00-19.30 uur
docenten: prof. mr. G.J.J. Heerma
van Voss, mr. P.C. Vas Nunes,
prof. mr. C.J. Loonstra
plaats: Den Haag
punten: 4
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen,
tel. 0570-647608

Argumenteren

Overtuigend spreken**
datum: 10 oktober 2002,
13.30-18.00 uur
docenten: W. Schouten, L. Fresco
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: € 245 exclusief BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Persuasief presenteren***
datum: 18 oktober 2002, 25
oktober 2002, 1 november 2002,
telkens van 13:30-18.00 uur
docenten: J. Hoekstra, A. Schaap
plaats: In overleg
punten: 12
prijs: € 680 geen BTW
Mageli B.V. tel. 053-4805695

Bank- en effectenrecht en financiering

**Transparantie van de
Kapitaalmarkt******
datum: 30 oktober 2002,
09.30-18.00 uur
docenten: dhr. Schuit,
dhr. Koster, dhr. Peters,
dhr. De Vries, dhr. Biemond,
dhr. Roelvink, dhr. Hoogendoorn
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: € 749 exclusief BTW
Euroforum, tel. 040-2972994

**Zorgplicht in de
effectenbranche*******
datum: 19 september 2002,
09.00-16.30 uur
docenten: drs. T. Loonen MBA,
drs. M.J. de Bree,
drs. E.D.K. Karssing,
mr. W.M. Schonewille LL.M.,
B.M. Peters RA
plaats: n.n.b.
punten: 6
prijs: € 695 geen BTW
NIBE-SVV, tel. 020-5208654

**Zorgplicht in de
effectenbranche*******
datum: 11 oktober 2002,
09.00-16.30 uur
docenten: drs. T. Loonen MBA,
drs. M.J. de Bree,
drs. E.D.K. Karssing,
mr. W.M. Schonewille LL.M.,
B.M. Peters RA
plaats: n.n.b.
punten: 6
prijs: € 695 geen BTW
NIBE-SVV, tel. 020-5208654

Beslag- en executierecht

Van beslag tot executie***
datum: 15 november 2002,
09.30-17.00 uur
docenten: mr. J.W. Westenberg,
mr. E. Loesberg,
E. van der Hoeden,
prof. mr. A.W. Jongbloed,
mr. M.E. Koppenol-Laforce,
mr. A.J. Tekstra
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789968

Bestuurs(proces)recht

**Algemene wet bestuursrecht
& rechtspraak*****
datum: 2 oktober 2002 en
9 oktober 2002, telkens van
14.00-17.15 uur
docenten: mr. G.C.W. van der
Feltz, mr. J.L. Verbeek-Rechter
plaats: Hilversum
punten: 6
prijs: € 700 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789470

Algemene wet bestuursrecht***
datum: 30 oktober 2002 en
1 november 2002, 09.30-16.30 uur
docenten: mr. G.H. Addink,
mr. T.C. Borman,
mr. M.G.J. Cooymans,
mr. A.A.J. de Gier,
mr. T.E.P.A. Lam,
mr. L.B. Sauerwein,
mr. E.J. de Valk,
mr. G.A. van der Veen
plaats: Utrecht
punten: 10
prijs: € 975
Geoplan, tel. 020-6716121

**5-daagse Verdiepingscursus
Algemene wet bestuursrecht*****
datum: 30 september 2002,
9 oktober 2002, 29 oktober
2002, 7 november 2002 en
20 november 2002, telkens
van 09.00-16.30 uur
docenten: mr. B.K. Olivier,
mr. A.E. Schilder, mr. H.J. Simon,

mr. G.A. van der Veen,
mr. J.H. Meijer,
mr. dr. M.A. Heldeweg,
prof. mr. R.M. van Male,
mr. B.J.P.G. Roozendaal,
prof. mr. E. Steyger
plaats: Utrecht
punten: 27
prijs: € 2.195,- exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789470

Bouwrecht

**Studiedag 'Innovatief
aanbesteden****
datum: 31 oktober 2002,
09.30-17.00 uur
docenten: prof. mr. W.G.Ph.E.
Wedekind, ir. J.P. Papenhuijzen,
mr. J.M. Hebly,
ir. J.A.G.M. de Bont,
mr. ing. C.H.N.M. Petit,
ir. K.W. Talsma, A.H. Rath,
ir. M.K. Unger
plaats: Wassenaar
punten: 4
prijs: € 595
Elsevier Congressen,
tel. 070-4415742

Burgerlijk Procesrecht

**Beslagrecht, Incasso
en RenteRekenen****
datum: 1 oktober 2002,
09.30-13.15 uur
docenten: H.F. van Rijswijk,
mr. P. van Klinken
plaats: Amsterdam
punten: 3
prijs: € 230 exclusief BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Masterclass contracteren***
datum: 24 oktober 2002,
15.00-20.30 uur
docent: prof. mr. W.M. Kleijn
plaats: Zeist
punten: 4
prijs: € 595 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789968

VAN DE ORDE

Nieuw Nederlands nationaliteitsrecht***

datum: 31 oktober 2002,
10.00-17.00 uur
docent: prof. mr. G.R. de Groot
plaats: Maastricht
punten: 5
prijs: € 299 zonder BTW
PAO Universiteit Maastricht,
tel. 043-3883273

Schenken en erven, civiel en fiscaal*

datum: 9 oktober 2002,
09.30-17.00 uur
docenten: mr. F.W.J.M. Schols,
mr. B.M.E.M. Schols
plaats: Nijmegen
punten: 6
prijs: € 375
CPO Katholieke Universiteit
Nijmegen, tel. 024-3612256

Zekerheidsrecht***

datum: 15 oktober 2002,
09.00-17.00 uur
docenten: prof. mr. W.M. Kleijn,
mr. A. van Hees, A. van Eijnden
plaats: Rotterdam
punten: 5
prijs: € 799 exclusief BTW
Euroforum BV, tel. 040-2978621

Faillissements- en insolventierecht

INSOLAD/Grotius vervolg- opleiding 'Insolventierecht' *****

datum: 26 september 2002 van
13.00-22.00 uur en 27 september
2002 van 09.30-16.30 uur
docenten: mr. W. Aerts,
mr. P. Glazener, mr. M. De Jong,
mr. Tromp,
prof. mr. R.D. Vriesendorp
plaats: Eindhoven
punten: 10
prijs: € 790
Grotius Academie,
tel. 024-3612492

INSOLAD/Grotius vervolg- opleiding 'Insolventierecht' *****

datum: 31 oktober 2002 van
13.00-22.00 uur en 1 november
2002 van 09.30-16.30 uur

docenten: mr. W. Aerts,
mr. P. Glazener, mr. M. De Jong,
mr. Tromp, prof. mr. R.D.
Vriesendorp
plaats: Eindhoven
punten: 10
prijs: € 790
Grotius Academie,
tel. 024-3612492

Financieel Management

Aansprakelijkheid bij (onder)- aanneming van werk & inlenen van personeel**

datum: 30 oktober 2002,
10.00-16.45 uur
docenten: drs. J.J.G. Sijstermans,
mr. J.C. Dijkman,
mr. E.J.M. Rosier
plaats: Rotterdam
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen,
tel. 0570-647284

Fiscaal Recht

Trust Officer***

datum: 25 september 2002,
2 oktober 2002, 9 oktober 2002,
alle dagen van 15.00-20.30 uur
docenten: prof. mr. W.J. Slagter,
mr. O.G. Trojan,
drs. P.H.M. Flipsen,
drs. M.A.Th. Turkenburg,
drs. P.Th.G. Laan RA,
P.J.T.M. Steeghs RA
plaats: Amsterdam
punten: 12
prijs: € 1.425 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen,
tel. 0570-647190

Vastgoed, BTW en overdrachtsbelasting****

datum: 31 oktober 2002,
13.30-21.00 uur
docenten: E.H. van den Elsen,
mr. dr. H.W.M. van Kesteren,
mr. A.L.J. Hasselman
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: € 595 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789684

Gesprekstechnieken

Tweedaagse training gespreks- technieken voor de advocatuur & het notariaat**

datum: 2 dagen in overleg,
09.00-18.30 uur
docenten: mr. R.A. Korver,
B. Samson, J. Smits,
A.P. Hendriks
plaats: Amsterdam
punten: 14
prijs: € 1.610 exclusief BTW
The-Act-Trainingen,
tel. 020-6811378

Gezondheidsrecht

Wijziging van de Opiumwet: Cannabis op recept!*

datum: 26 september 2002,
13.00-17.30 uur
docenten: drs. R.L.J.M.
Scheerder, drs. S. Keizers,
E.J. Ostwald, W. Best,
drs. M.P. Neeleman
plaats: Utrecht
punten: 3
prijs: € 350 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789683

Huurrecht

Het nieuwe Huurrecht*

datum: 29 oktober 2002,
12 november 2002, 09.30-16.30 uur
docenten: mr. C.E. Schouten,
mr. T.A. Nieuwenhuijsen,
mr. E. Goemans
plaats: Utrecht
punten: 10
prijs: € 1.190
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789470

Intellectuele Eigendom

Licentiecontracten****

datum: 16 oktober 2002,
10.00-17.00 uur
docenten:
jhr. mr. J.L.R.A. Huydecoper,
mr. S. Klos
plaats: Den Haag
punten: 5

prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen,
tel. 0570-647284

Ondernemingsrecht

Alimentatierekenen Basis cursus**

datum: 26 september 2002,
14.00-18.45 uur
docenten: A.B.W. Janssens FB
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: € 320 exclusief BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

De besloten vennootschap in oprichting*

datum: 9 oktober 2002,
09.30-16.15 uur
docenten: prof. mr. W.M. Kleijn,
mr. F.K. Buijn,
prof. mr. H.M.N. Schonis,
mr. J.B. de Snaijer
plaats: Den Haag
punten: 5
prijs: € 595 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789961

Middagseminar met drs. Pieter Lakeman*

datum: 24 september 2002,
13.00-18.00 uur
docenten: drs. P. Lakeman
plaats: Rotterdam
punten: 3
prijs: € 799 exclusief BTW
Euroforum BV, tel. 040-2978621

Onroerendgoedrecht

Nieuwe regelgeving koop- en aannemingsrecht*

datum: 17 oktober 2002,
09.30-17.00 uur
docenten: prof. mr. W.M. Kleijn,
prof. mr. W.G.Ph. E. Wedekind,
mr. D.E. van Werven
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
070-3789968

VAN DE ORDE

Overige management/organisatie

Strategisch personeelsbeleid voor advocatenkantoren****

datum: 31 oktober 2002, 15.00-21.00 uur
docenten: mr. P.J. Lindenbergh, drs. M.A. Visée
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: € 375 exclusief BTW
 KSU Studie, tel. 020-4496420

Overige rechtsgebieden

Nieuw Recht II***

datum: 21 oktober 2002, 28 oktober 2002, 4 november 2002, alle dagen van 13.30-18.00 uur
docenten: mr. M.J.A.C. Driessen, prof. mr. T. Hartlief, prof. mr. G.R. de Groot, mr. Th. Pouw, mr. L. Hendriks, prof. mr. T. Prakken
plaats: Roermond
punten: 12
prijs: € 570 geen BTW
 PAO Universiteit van Maastricht, tel. 043-3883273

Overige vaardigheden

Individuele coaching voor de advocatuur & het notariaat**

datum: In overleg
docenten: mr. R.A. Korver, B. Samson, J. Smits, A.P. Hendriks
plaats: Amsterdam
punten: 1 punt per uur
prijs: € 172 per uur exclusief BTW
 The-Act-Trainingen, tel. 020-6811378

Personeelsbeleid

Arbeidsrecht voor de P&O-praktijk**

datum: 26 september, 3 oktober en 10 oktober 2002 telkens van 09.30-16.30 uur
docenten: mr. L.M. van der Sluis, mr. D.J. Buijs, mr. F.B.A.M. van Oss
plaats: Amsterdam

punten: 15
prijs: € 1495 exclusief BTW
 Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647284

Strategische HR in de advocatuur/notariaat*****

datum: 25 september 2002, 10.00-17.00 uur, 17 oktober 2002, 10.00-17.00 uur, 6 november 2002, 14.00-17.00 uur, 20 november 2002, 10.00-17.00 uur, 4 december 2002, 10.00-17.00 uur
docenten: mr. F. Meijer, drs. L. Bakker
plaats: Den Haag
punten: 22
prijs: € 2.995 exclusief BTW
 Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647284

Strategische HR in de advocatuur/notariaat*****

datum: 3 oktober 2002, 10.00-17.00 uur, 24 oktober 2002, 10.00-17.00 uur, 14 november 2002, 14.00-17.00 uur, 28 november 2002, 10.00-17.00 uur, 12 december 2002, 10.00-17.00 uur
docenten: mr. F. Meijer, drs. L. Bakker
plaats: Utrecht
punten: 22
prijs: € 2.995 exclusief BTW
 Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647284

Tweedaagse training coach de patroon voor de advocatuur & het notariaat**

datum: In overleg, 1 dag van 09.00-18.30, 2 middagen van 13.00-18.00 uur
docenten: mr. R.A. Korver, B. Samson, J. Smits, A.P. Hendriks
plaats: Amsterdam
punten: 14
prijs: € 1.814 exclusief BTW
 The-Act-Trainingen, tel. 020-6811378

Personen- en familierecht

Alimentatierekenen Basiscursus**

datum: 10 oktober 2002
docenten: mr. A.S. Fontein, mr. D.H.P.C. Glaudemans
plaats: Rotterdam
punten: 4
prijs: € 340 exclusief BTW
 KSU Studie, tel. 020-4496420

Capita Selecta

Alimentatierekenen****

datum: 3 oktober 2002, 16.00-21.30 uur
docenten: mr. A.R. van Wieren, mr. J.B. de Groot
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: € 350 exclusief BTW
 KSU Studie, tel. 020-4496420

Collegencyclus Personen- en familierecht*

datum: 31 oktober 2002, 6 november 2002, 13 november 2002, 20 november 2002, 16.00-20.00 uur
docenten: prof. mr. P. Vlaardingerbroek, mr. B. Breederveld, mr. C.L.M. Smeets, prof. mr. W.G. Huijgen, prof. mr. B.E. Reinhartz, mr. P.A.J.Th. van Teeffelen, mr. F.M.J.A. Lohuis
plaats: Utrecht
punten: 14
prijs: € 1.150 exclusief BTW
 Elsevier Congressen, tel. 070-4415153

Jubileumcongres 25 jaar familie- en jeugdrecht***

datum: 29 november 2002, 10.00-16.30 uur
docenten: mr. M.C.J. Koens, mr. W.E. Haak, prof. dr. J. Junger-Tas, prof. E. Verhellen, prof. mr. J. Doek, prof. mr. P. Vlaardingerbroek, mr. S.P. de Pauw Gerlings-Dohrn, mr. E.M. Mijnaerends, R.E.F.M. Nijhof
plaats: 's-Hertogenbosch

punten: 4
prijs: € 175 inclusief BTW
 Vereniging voor Familie- en Jeugdrecht, 071-5124443

Op naar een nieuwe jeugdzorg****

datum: 3 oktober 2002, 09.00-17.00 uur
docenten: mr. M.L.C.C. de Bruijn-Lückers, B. van der Schaft, Boukens, prof. dr. J. Junger-Tas, mr. I. Jansen, C. Kleingeld
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: € 450 exclusief BTW
 Vermande Studiedagen, tel. 070-3789684

Praktijkdag werken met de Successiewet***

datum: 31 oktober 2002, 10.00-17.30 uur
docenten: drs. H. Hoeve
plaats: Rotterdam
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
 Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647160

Studiedag Vernieuwing Huwelijksvermogensrecht***

datum: 19 november 2002, 10.00-17.00 uur
docenten: prof. mr. E.A.A. Luijten, prof. mr. W.R. Meijer
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
 Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647160

Vruchtgebruik***

datum: 28 november 2002, 15.30-20.45 uur
docenten: prof. mr. W.M. Kleijn, prof. mr. I.J.F.A. van Vijfeijken
plaats: Rotterdam
punten: 4
prijs: € 595 exclusief BTW
 Vermande Studiedagen, tel. 070-3789968

VAN DE ORDE

Workshops

Toekomstvoorzieningen***

datum: 19 september 2002,
13.00-17.00 uur
docenten:
mr. L.P. van den Bosch,
mr. M. van Engelen,
mr. J.J. Buijze, mr. R. Mijnen
plaats: Tilburg
punten: 3
prijs: € 225 geen BTW
PAO Universiteit van Tilburg,
013-4662139

Workshops

Toekomstvoorzieningen***

datum: 17 oktober 2002,
13.00-17.00 uur
docenten:
mr. L.P. van den Bosch,
mr. M. van Engelen,
mr. J.J. Buijze, mr. R. Mijnen
plaats: Tilburg
punten: 3
prijs: € 225 geen BTW
PAO Universiteit van Tilburg,
013-4662139

Workshops

Toekomstvoorzieningen***

datum: 28 november 2002,
13.00-17.00 uur
docenten:
mr. L.P. van den Bosch,
mr. M. van Engelen,
mr. J.J. Buijze, mr. R. Mijnen
plaats: Tilburg
punten: 3
prijs: € 225 geen BTW
PAO Universiteit van Tilburg,
013-4662139

Workshops

Toekomstvoorzieningen***

datum: 12 december 2002,
13.00-17.00 uur
docenten:
mr. L.P. van den Bosch,
mr. M. van Engelen,
mr. J.J. Buijze, mr. R. Mijnen
plaats: Tilburg
punten: 3
prijs: € 225 geen BTW
PAO Universiteit van Tilburg,
013-4662139

Presenteren

Tweedaagse training presentatie-technieken voor de advocatuur & het notariaat**

datum: 2 dagen in overleg,
09.00-18.30 uur
docenten: mr. R.A. Korver,
B. Samson, J. Smits, A.P. Hendriks
plaats: Amsterdam
punten: 14
prijs: € 1.610 exclusief BTW
The-Act-Trainingen,
tel. 020-6811378

Tweedaagse training media-technieken voor de advocatuur & het notariaat**

datum: 2 dagen in overleg,
09.00-18.30 uur
docenten: mr. R.A. Korver,
B. Samson, J. Smits, A.P. Hendriks
plaats: Amsterdam
punten: 14
prijs: € 1.814 exclusief BTW
The-Act-Trainingen,
tel. 020-6811378

Reorganisatie

Hoe kunt u bedrijfseconomische ontslagen voorkomen, beperken, verzachten en doorvoeren?***

datum: 6 november 2002,
10.00-16.30 uur
docenten: mr. dr. W.A. Zondag,
mr. L.G. Verburg, mr. D.J. Buijs,
mr. L.C.J. Sprengers,
mr. R.M. Beltzer,
mr. R. van Hattum
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789961

Ruimtelijke-ordeningsrecht en milieurecht

Studiedag 'Effectieve handhaving milieurecht'***

datum: 3 oktober 2002,
09.30-16.45 uur
docenten: mr. G.A. Biezeveld,
mr. G.C.W. van der Feltz,

mr. dr. L.E.M. Hendriks,
mr. R.P.L. van Loon
plaats: 's-Hertogenbosch
punten: 5
prijs: € 695 exclusief BTW
Elsevier Congressen,
tel. 070-4415742

Studiemiddag 'Vogel- en habitatrichtlijnen'***

datum: 31 oktober 2002,
12.30-16.45 uur
docenten:
prof. mr. J.M. Verschuuren,
mr. J.A.M. van der Velden
plaats: Rotterdam
punten: 3
prijs: € 495 exclusief BTW
Elsevier Congressen,
tel. 070-4415742

Straf(proces)recht

De terechtzitting in eerste aanleg***

datum: 29 oktober 2002,
15.30-21.00 uur
docenten: mr. D.J.C. Aben,
mr. dr. H.K. ter Brake,
mr. G.H. Marcus
plaats: Utrecht
punten: 4
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen,
0570-647284

Europees Strafrecht*****

datum: 10 oktober 2002,
15.30-21.00 uur
docent: prof. mr. A. Klip
plaats: Maastricht
punten: 4
prijs: € 290
PAO Universiteit van Maastricht,
tel. 043-3883273

Het voorbereidend onderzoek***

datum: 9 oktober 2002,
15.30-21.00 uur
docenten: mr. J.M. Verheul,
mr. B.L.M. Ficq, mr. J. Plooy
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen,
0570-647284

Onderzoek ter terechtzitting***

datum: 30 oktober 2002,
13.00-17.00 uur
docenten:
prof. mr. H. de Doelder,
mr. C.F. Korvinus,
mr. Y.A.T. Kruyer
plaats: Rotterdam
punten: 3
prijs: € 495 exclusief BTW
Elsevier Congressen,
070-4415777

Pleiten met Moszkowicz en Moszkowicz****

datum: 7 november 2002,
14 november 2002, 09.30-16.45 uur
docenten: mr. A. Moszkowicz,
mr. M. Moszkowicz
plaats: Den Haag
punten: 10
prijs: € 1.390 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
070-3789684

Vreemdelingenrecht

Kernthema's Immigratierecht asiel***

datum: 17 oktober 2002,
12.00-17.00 uur
docenten: mr. M. Timmer,
prof. mr. P. Boeles,
mr. M.M. van Asperen
plaats: Leiden
punten: 4
prijs: € 215 inclusief BTW
Instituut voor Immigratierecht,
tel. 071-5277551

Kernthema's Immigratierecht regulier***

datum: 17 oktober 2002,
12.00-17.00 uur
docenten: prof. mr. P. Boeles,
mr. M. Tjebbes,
mr. L. Jordens-Cotran
plaats: Leiden
punten: 4
prijs: € 215 inclusief BTW
Instituut voor Immigratierecht,
tel. 071-5277551

VAN DE ORDE

Personalialia

BEËDIGD ALS ADVOCaat
EN PROCUREUR

Aken, mr. J.A.J.M. van, Hofstraat 10 (7311 KZ) postbus 9046 (7300 GH) Apeldoorn, tel. 055-5285000

Arend-de Winter, mw. mr. A. den, Walenburgweg 33 (3039 AC) Rotterdam, tel. 010-4255311, fax 010-4257245

Ark, mw. mr. E.B. van, Provincialeweg 11 (1506 MA) postbus 3000 (1500 HA) Zaandam, tel. 075-6595551, fax 075-6598681, e-mail bianca-van.ark@corp.ahold.nl

Asten, mw. mr. M.H.M. van, Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam, tel. 020-3016304, fax 020-3016333, e-mail m.vanasten@cmsderks.nl

Bart, mw. mr. F.M., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153253, fax 070-5153123, e-mail fin.bart@prdf.nl

Barthel, mr. N.F., Oostwaarts 59 (2711 BA) postbus 7191 (2701 AD) Zoetermeer, tel. 079-3420250, fax 079-3410519, e-mail info@hslaw.nl

Beld, mw. mr. M.C.G. van den, Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700

Berger, mw. mr. K.L.G., Strawinskyalaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460479, fax 020-5460839, e-mail kirsten.berger@stibbe.nl

Biesheuvel, mr. Q.J.S., Apollolaan 151 (1077 AR) postbus 75299 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-4857674, fax 020-5727674, e-mail quijnj.biesheuvel@freshfields.com

Bogaard, mw. mr. J.P.C. van den, Tramstraat 32-34 (5611 CR) postbus 2350 (5600 CJ) Eindhoven, tel. 040-2447608, fax 040-2448875, e-mail svdb@schakenraad.nl

Bosscher, mr. E., van Harensplad 48 (8442 CD) postbus 225 (8440 AE) Heerenveen, tel. 0513-433433, fax 0513-433421, e-mail e.bosscher@dommerholt.nl

Brandtsma, mr. P.A., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 010-4125839, e-mail peter.brandtsma@loyensloeff.com

Brennkmeijer, mw. mr. S., Gildekwartier 199 (3511 DH) postbus 2474 (3500 GL) Utrecht, tel. 030-2161440, fax 030-2164356

Briede, mw. mr. M., Haaksbergweg 27 (1101 BP) postbus 12359 (1100 AJ) Amsterdam, tel. 020-5673990, fax 020-5673991, e-mail m.briede@bosblom.com

Bruggeman, mr. R., Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4506 (3006 AM) Rotterdam, tel. 010-8801339, fax 010-8801821, e-mail rbrugge@wouterslegal.nl

Burg, mw. mr. D.A.J. van der, Kanaalpark 144 (2321 JV) postbus 1144 (2302 BC) Leiden, tel. 071-5791743, fax 071-5722462, e-mail vanderburg@teekenskarstens.nl

Burlet, mw. mr. D.J.A., Oude Haven 41 (4301 JK) postbus 120 (4300 AC) Zierikzee, tel. 0111-420410, fax 0111-416822, e-mail vd.w.advocaten@12move.nl

Bijsma, mw. mr. J.C., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700, e-mail info@houthoff.nl

Caspers, mr. R., Pa Verkuyllaan 20 (1171 EE) Badhoevedorp, tel. 020-4532591, fax 020-4532599, e-mail haasdijk.advocaten@planet.nl

Chel, mr. E.R., Prins Frederikstraat 1-3 (4901 LV) postbus 6016 (4900 HA) Oosterhout, tel. 0162-447350, fax 0162-437525

Claessens, mw. mr. V.C., Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414922, fax 020-5414997, e-mail vivian.claessens@nautadutilh.com

Cornelissen, mr. H.M., Scheveningseweg 66 (2517 KK) postbus 84046 (2508 AA) Den Haag, tel. 070-3529147, fax 070-3529300, e-mail rcomelissen@houthoff.nl

Coul, mw. mr. S.M.M. Op de, Brabantlaan 24 (4817 JW) postbus 9356 (4801 LJ) Breda, tel. 076-5227170, fax 076-5213898, e-mail duret-wosten.groenhuysadv@planet.nl

Crommentuyn, mw. mr. I.M., Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746300, fax 070-3746333, e-mail crommentuyn@ekelmansenmeijer.nl

Deen, mw. mr. E.M., Haarlemmerweg 333 (1051 LH) postbus 58188 (1040 HD) Amsterdam, tel. 020-5506842, fax 020-5506942, e-mail eva.deen@kvdl.nl

Dingeldein, mr. J.C., Lasondersingel 125 (7514 BP) postbus 700 (7514 BP) Enschede, tel. 053-4333524, fax 053-4361588, e-mail post@desingeladvocaten.nl

Dingenen, mw. mr. S.C.G., Strawinskyalaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012210, fax 020-3012123, e-mail sophie.dingenen@nortonrose.com

Donkersloot, mr. J.A.C., Pelmolenlaan 10 (3447 GW) postbus 566 (3440 AN) Woerden, tel. 0348-489411, fax 0348-489400

Doorman, mr. drs. A., Apollolaan 151 (1077 AR) postbus 75299 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-4857652, fax 020-5727652, e-mail alexander.doorman@freshfields.com

Doomhof, mr. H., Strawinskyalaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460105, fax 020-5460710, e-mail hugo.doomhof@stibbe.nl

Dubbeldam, mr. E.J., Willem Dreesweg 4 (1314 VB) postbus 10058 (1301 AB) Almere, tel. 036-5346220, fax 036-5345984, e-mail e.j.dubbeldam@okkerse-schop.nl

Duker, mr. M.J.A., 't Hoenstraat 5 (2596 HX) Den Haag, tel. 070-3467472, fax 070-3924378, e-mail md@svsadvocates.com

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Dijk, mw. mr. A.A.J. van, Willem Alexanderlaan 45 (4532 DB) postbus 25 (4530 AA) Terneuzen, tel. 0115-613175, fax 0115-617764, e-mail info@avdw.nl

Dijkstra, mw. mr. A., Willemskade 5 (8911 AW) postbus 835 (8901 BP) Leeuwarden, tel. 058-2120005, fax 058-2155860

Edixhoven, mr. J.D., Dijsselhofplantsoen 14 (1077 BL) postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3051600, fax 020-3051622, e-mail joost.edixhoven@spigthoff.com

Eerden, mr. H.P.J. van der, Raamweg 3 (2596 HL) postbus 85966 (2508 CR) Den Haag, tel. 070-3024033, fax 070-3523174, e-mail info@kortmanadvocaten.nl

Ermers, mr. B.W., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042105, fax 010-4042333, e-mail bas.ermers@simmons-simmons.com

Exsel, mr. A.A.M. van, Europalaan 24 (5232 BC) postbus 3494 (5203 DL) Den Bosch, tel. 073-6465455, fax 073-6465450

Eijk, mw. mr. I.A.J.M. van, Statenlaan 55 (5223 LA) postbus 1714 (5200 BT) Den Bosch, tel. 073-6927777, fax 073-6927789, e-mail i.vaneijk@banning.nl

Eijpe, mw. mr. L.H.M., Stadhouderskade 160 (1074 BC) postbus 75538 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-4713020, fax 020-4712986, e-mail eijpe@solv.nl

Feijen, mr. J.M.W., Hoogoorddreef 5 (1101 BA) postbus 12166 (1100 AD) Amsterdam, tel. 020-5650400, fax 020-5650411, e-mail feijen@theoffice.nl

Franssen, mw. mr. E.J.A., Caumerdalschestraat 1 (6416 GC) postbus 2791 (6401 DG) Heerlen, tel. 045-5602200, fax 045-5742652, e-mail info@vondenhoff.nl

Galen, mr. F.P. van, Rijnsburgerweg 141 (2334 BM) postbus 788 (2300 AT) Leiden, tel. 071-5155843, fax 071-5172720, e-mail f.van.galen@groenendijk.com

Gevers, mr. J.J., Van Schaeck Mathonsingel 4 (6512 AN) postbus 55 (6500 AB) Nijmegen, tel. 024-3813131, fax 024-3222074, e-mail gevers@nijmegen.dirkwager.nl

Gitmans, mr. S.M., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5727394, fax 020-5727211, e-mail sgitmans@houthoff.nl

Groenewald, mr. Th., Strawinskyalaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307, fax 020-3012313

Groot, mr. J.W. de, Reimerstraat 2 (1082 AG) postbus 87400 (1080 JK) Amsterdam, tel. 020-3015555, fax 020-3015678, e-mail info@russell.nl

Haaps-Pierik, mw. mr. M.J. van, Piet Heinstraat 7 (7204 JN) postbus 210 (7200 AE) Zutphen, tel. 0575-583758, fax 0575-583737, e-mail m.j.vanhaaps@nysingh.nl

Harmelen, mr. S.D. van, Beursplein 37 (3011 AA) postbus 30117 (3001 DC) Rotterdam, tel. 010-4051166, fax 010-4124011, e-mail s.vanharmelen@vhenb.nl

Hattink, mr. G.E., Beerseweg 22 (5431 LC) postbus 68 (5430 AB) Cuijk, tel. 0485-315393, fax 0485-320220, e-mail vaessen-vankempen@balienet.nl

Hazenkamp, mw. mr. M.A. van den, Goudsbloemvallei 1 (5237 MH) Den Bosch, tel. 073-6464560, fax 073-6464579, e-mail m.vandenzakenkamp@vereinigde.nl

Hees, mw. mr. M.G., Broederweg 11 (8261 GS) postbus 161 (8260 AD) Kampen, tel. 038-3316777, fax 038-3317296, e-mail info.kampen@twadvocaten.nl

Heesmans, mw. mr. M.M.M., Claudius Prinsenlaan 130 (4818 CP) postbus 4620 (4803 EP) Breda, tel. 076-5223677, fax 076-5149403, e-mail mheesmans@houbenadvocaten.nl

Helmers, mw. mr. M.M., Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121657, fax 030-212192

Hermens, mr. S.W.Th.R., Louis Armstrongkade 48 (1311 RK) postbus 60194 (1320 AE) Almere, tel. 036-5460040, fax 039-5460041, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

Hesselink, mw. mr. I.K., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771758, e-mail ikhesselink@dbbw.nl

Hoebblal, mw. mr. drs. A.D.S., Droogbak 1a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 020-7119999

Hofhuis, mr. J.S., Burgerweeshuispad 101 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail jshofhuis@dbbw.nl

Huitema, mr. P.W., Jansbuitensingel 30 (6811 NE) postbus 560 (6800 AN) Arnhem, tel. 026-3538264, fax 026-4430943, e-mail p.huitema@cmsderks.nl

Janssen, mw. mr. S.L.J., Van der Helstplein 3 (1072 PH) postbus 51143 (1007 EC) Amsterdam, tel. 020-6750756, fax 020-6765896, e-mail advocaten@cleirdin-hamer.nl

Janssen, mw. mr. T.E.J.T., Prof. Dr. Dorgelolaan 14 (5613 AH) postbus 3 (5600 AA) Eindhoven, tel. 040-2626420, fax 020-2626461, e-mail nljano42@hollandlaw.nl

Kara, mw. mr. S., Dr. Langeveldplein 20 (3361 HE) postbus 174 (3360 AD) Sliedrecht, tel. 0184-418433, fax 0184-417313

Kemperman, mw. mr. C.J.F., Bredaseweg 161 (4872 LA) postbus 301 (4870 AH) Etten-Leur, tel. 076-5022080, fax 076-5013933, e-mail c.kemperman@asselbergsklinkhamer.nl

Keuzenkamp, mr. R., Raadhuisstraat 42 (5683 GG) postbus 82 (5680 AB) Best, tel. 0499-338399, fax 0499-338398, e-mail info@vbtm.nl

VAN DE ORDE

Koelen, mw. mr. Y.W.A.M. van der, St.Martinusstraat 5 (5911 CJ) postbus 377 (5900 AJ) Venlo, tel. 077-3515041, fax 077-3513182, e-mail meulenkamp@plex.nl

Koning, mw. mr. A.F. de, Evertsenstraat 5 (5224 HN) postbus 2154 (5202 CD) Den Bosch, tel. 073-6205105, fax 073-6205100, e-mail mdekoning@ewijk-wouw.nl

Kooi, mw. mr. A.T. van der, Haagweg 5 (2311 AA) postbus 11231 (2301 EE) Leiden, tel. 071-5124445, fax 071-5123609

Koole, mw. mr. C.M., Kousteensedijk 3 (4331 JE) postbus 240 (4330 AE) Middelburg, tel. 0118-656060, fax 0118-636178, e-mail cmkoole@avdw.nl

Kreulen, mw. mr. M., Heemraadsingel 105 (3022 CB) postbus 26014 (3002 EA) Rotterdam, tel. 010-2444342, fax 010-2440091, e-mail m.kreulen@leijnseartz.com

Kroon, mr. W.J. van der, Grote Markt 20-21 (4201 EB) postbus 3020 (4200 EA) Gorinchem, tel. 0183-631800, fax 0183-660548, e-mail stultiens.dunsbergen@12move.nl

Lang, mw. mr. S.K., Startbaan 10 (1185 XR) postbus 220 (1180 AE) Amstelveen, tel. 020-5435678, fax 020-5435475

Langeveld, mr. M. van, Beukenlaan 77 (5616 VC) postbus 6380 (5600 HJ) Eindhoven, tel. 040-2500900, fax 040-2500905

Lans, mw. mr. K.M., Mayweg 14 (5211 AA) Den Bosch, tel. 073-6139030, fax 073-6129640, e-mail lans@devroomadvocaten.nl

Lettinga, mr. A., Velperweg 1 (6824 BZ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538344, fax 026-3538359, e-mail lettinga@arnhem.dirkzwager.nl

Logten, mr. M.J.V. van, Statenlaan 55 (5223 LA) postbus 1714 (5200 BT) Den Bosch, tel. 073-6927705, fax 073-6927787, e-mail m.vanlogten@banning.nl

Loos, mr. E.J., Van der Helstplein 3 (1072 PH) postbus 51143 (1007 EC) Amsterdam, tel. 020-6750756, fax 020-6765896

Louwers, mr. J.L.M.W., Prof. Dr. Dorgelolaan 14 (5613 AM) postbus 3 (5600 AA) Eindhoven, tel. 040-2626489, fax 040-2626708, e-mail nllouwe3@hollandlaw.nl

Lunenburg, mw. mr. R.L., Amsteldijk 166 (1079 LH) postbus 75199 (1070 AD) Amsterdam, tel. 020-3016633, fax 020-3016622, e-mail lunenburg@vanmens-wisselink.nl

Mahn, mw. mr. J.G., Koninginneweg 160 (1075 EE) Amsterdam, tel. 020-6644121, fax 020-6640129, e-mail mahn@friedbergneijzen.nl

Malewicz, mr. R., van der Helstplein 3 (1072 PH) postbus 51143 (1007 EC) Amsterdam, tel. 020-6750756, fax 020-6765896, e-mail advocaten@cleerlin-hamer.nl

Mewa, mr. S.V., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700, e-mail vmewa@houthoff.nl

Meijer, mw. mr. B.M.M., Frederiksplein 42 (1017 XN) postbus 545 (1000 AM) Amsterdam, tel. 020-5533728, fax 020-5533794, e-mail bettine.meijer@lovells.com

Meijer, mr. J., Julianasingel 33a (5802 AT) postbus 260 (5800 AG) Venray, tel. 0478-521070, fax 0478-521071, e-mail j.meijer@julicher-meijer.nl

Meijer-Hilhorst, mw. mr. I.E., Europalaan 16 (2468 BG) postbus 757 (2400 AT) Alphen a/d Rijn, tel. 0172-447070, fax 0172-447079, e-mail munnekelourens@wxs.nl

Mul, mr. J.M., Emmalaan 23 (1075 AT) Amsterdam, tel. 020-6797929, fax 020-6626606, e-mail info@korvinus-knoopsadvocaten.nl

Nagel, mr. E.J., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772398, fax 020-5772702, e-mail enagel@houthoff.nl

Nieuwstraten, mw. mr. J., Statenweg 200 (3033 JA) postbus 27561 (3003 MB) Rotterdam, tel. 010-4432129, fax 010-4668375, e-mail j.nieuwstraten@rotterdam.bureaurechtshulp.nl

Oldenhuis, mr. F.M., Tweebakmarkt/Druifstreek 72 (8911 LH) postbus 17 (8900 AA) Leeuwarden, tel. 058-2347347, fax 058-2126029, e-mail f.oldenhuis@triplaw.nl

Oorthuys, mr. A., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240194, fax 010-2240060, e-mail sander.oorthuys@nautadutilh.com

Oranje-Jorna, mw. mr. R.A.M., Parkstraat 30 (2514 JK) postbus 801 (2501 CV) Den Haag, tel. 070-3617002, fax 070-3616032

Oudenaarden, mw. mr. M.M.E., Veerkade 5d (3016 DE) postbus 23317 (3001 KH) Rotterdam, tel. 010-4116471, fax 010-4136923, e-mail info@kernkamp.nl

Overvliet, mw. mr. I.T.W., Haagweg 5 (2311 AA) postbus 11231 (2301 EE) Leiden, tel. 071-5124445, fax 071-5123609, e-mail i.overvliet@deruiterdewildt.nl

Palm, mr. B.A., Predikherenstraat 24 (3512 TN) postbus 686 (3500 AR) Utrecht, tel. 030-2307123, fax 030-2314545

Palstra, mw. mr. J.A., Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail maildhg@dbb.nl

Pajmans, mw. mr. B.M., Arthur van Schendelstraat 740 (3511 MK) postbus 516 (3500 AM) Utrecht, tel. 030-2347280, fax 030-2347282, e-mail b.pajmans@bs-advocaten.nl

Pest, mw. mr. S.M. van de, Van Stolkweg 10 (2582 JP) postbus 80504 (2508 GM) Den Haag, tel. 070-3380633, fax 070-3506187, e-mail vandepest.s@pettenadv.nl

Piechocki, mw. mr. D.J.G., Oudegracht 90 (1811 CM) postbus 3092 (1801 GB) Alkmaar, tel. 072-5122213, fax 072-5125866

Pril, mr. R., Bornerbroeksestraat 145 (7601 BE) postbus 31 (7600 AA) Almelo, tel. 0546-820493, fax 0546-822389

Prillewitz, mr. H.W., Louis Armstrongweg 48 (1311 RK) postbus 60194 (1320 AE) Almere, tel. 036-5460020, fax 036-5460041, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

Pijne van der AA, mr. J.L., Scheveningseweg 50 (2517 KW) postbus 16109 (2500 BC) Den Haag, tel. 070-3588834, fax 070-3549841, e-mail info@wi-advocaten.nl

Rahman, mr. M.A.K., Henegouwerlaan 24b (3014 CA) Rotterdam, tel. 010-4112371, fax 010-4112710

Ramsodhr, mr. A., Grotewaard 1 (2716 XP) Zoetermeer, tel. 079-3521516, fax 079-3521982

Reurings, mw. mr. M.C., Straatweg 88 (3621 BS) postbus 248 (3620 AE) Breukelen, tel. 0346-250042, fax 0346-251021, e-mail mail@kabalt.nl

Roelands, mw. mr. M.A.J., Markt 17 (4875 CB) postbus 301 (4870 AH) Etten-Leur, tel. 076-5022080, fax 076-5036790, e-mail info@ak-law.nl

Roelofs, mr. A.H.H.M., Bruistensingel 360 (5232 AE) postbus 3150 (5203 DD) Den Bosch, tel. 073-6456849, fax 073-6456865, e-mail toon.roelofs@dवादvocaten.nl

Rouws, mr. J.J.C.M., Koninginnelaan 32 (5211 WG) postbus 698 (5201 AR) Den Bosch, tel. 073-6819400, fax 073-6142287

Ruijs, mw. mr. S.M.P.T., Kapitein Hatterasstraat 23g (5015 BB) postbus 4203 (5004 JE) Tilburg, tel. 013-5440400, fax 013-5446464, e-mail s.ruijs@vandijktilburg.nl

Sabourian, mw. mr. B., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 010-2240007, e-mail baharak.sabourian@nautadutilh.com

Schie, mw. mr. E.Th. van, Rijnsburgerweg 106 (2231 AG) postbus 297 (2230 AG) Rijnsburg, tel. 071-4029311, fax 071-4030779, e-mail e.vanschie@deruiterdewildt.nl

Schipper, mw. mr. R., Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121637, fax 030-2121517, e-mail r.schipper@cmsderks.nl

Schmitt, mw. mr. S.M., Parklaan 17 (3016 BA) postbus 23052 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2770300, fax 010-2770413, e-mail schmitt@schaaprdam.nl

Schuckink Kool, mr. M.A.R., Hoefkade 430 (2526 CK) postbus 25780 (2502 HT) Den Haag, tel. 070-3899510, fax 070-3841195, e-mail samamaraven@balienet.nl

Schuurman, mr. C.J., Hoogveldweg 2 (6231 ET) postbus 121 (6230 AC) Meerssen, tel. 043-3640094, fax 043-3640690, e-mail info@bsadvoc.nl

Senden, mw. mr. M., Sint Pieterskade 26 (6212 AD) postbus 131 (6200 AC) Maastricht, tel. 043-3216640, fax 043-3254301, e-mail advocaten@paulussen.nl

Seijbel, mr. M.J., Eekwal 4 (8011 LD) postbus 1232 (8001 BE) Zwolle, tel. 038-4215221, fax 038-4218190, e-mail seijbel@steinadvocaten.nl

Simons, mr. M.J.M.H., Godswedersingel 44 (6041 GM) postbus 458 (6040 AL) Roermond, tel. 0475-420033, fax 0475-316182, e-mail simons@goorts-coopers.nl

Singeling, mw. mr. M., Coppens Visscherstraat 47 (1054 EW) Amsterdam, tel. 020-6077979, fax 020-6831947, e-mail singeling@vandersteenhoven.nl

Skala, mr. R., Felland-Noord 10 (9753 TB) postbus 154 (9750 AD) Haren, tel. 050-5345417, fax 050-5347122

Sloot, mw. mr. M., Peter van Anrooystraat 7 (1076 DA) postbus 75999 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-5736736, fax 020-5736737, e-mail m.sloot@lexence.nl

Snijders, mr. J.L., Westplein 12-14 (3016 BM) postbus 23070 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2772777, fax 010-4360582, e-mail jsnijders@akd.nl

Stoep, mr. P.W.A. van der, Parklaan 17 (3016 BA) postbus 23052 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2770300, fax 010-4364977, e-mail vanderstoep@schaaprdam.nl

Stok, mr. E.B. van der, Apollolaan 151 (1077 AR) postbus 75299 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-4857635, fax 020-5727635, e-mail eelco.vanderstok@freshfields.com

Stoop, mw. mr. A.M.S., Hoge Rijndijk 306 (2314 AM) postbus 11051 (2301 EB) Leiden, tel. 071-5815300, fax 071-5815381, e-mail a.stoop@declercq.com

Theunissen, mw. mr. A.D.E., Binnensingel 3 (7411 PL) postbus 623 (7400 AP) Deventer, tel. 0570-614080, fax 0570-618244, e-mail theunissen@jpr.nl

Tigchelaar, mr. M.T., Herengracht 503 (1017 BV) Amsterdam, tel. 020-5209594, fax 020-6269287, e-mail info@duveket.nl

Valeton, mw. mr. B., Kortestede 1 (3431 KA) postbus 132 (3430 AC) Nieuwegein, tel. 030-6013510, fax 030-6013515, e-mail info@sturkenboom-advocaten.nl

Verheijen, mw. mr. I.E.M., Amsteldijk 166 (1079 LH) postbus 75199 (1070 AD) Amsterdam, tel. 020-3016633, fax 020-3016622, e-mail amsterdam@vanmens-wisselink.nl

Verhoeg, mr. A.L.S., Torenweg 15 (9774 DH) Adorp, tel. 050-3061712, fax 050-3061741, e-mail ad.wolgen@wxs.nl

Vermeer, mw. mr. M., Basicweg 14d (3821 BR) postbus 1236 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4508000, fax 033-4555525, e-mail info@marxman.nl

Viergever, mw. mr. L., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail lviergever@dbb.nl

Visser, mw. mr. B.M., Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414761, fax 020-5414662, e-mail barbara.visser@nautadutilh.com

Vissink, mr. R., Rijnzathe 8a (3454 PV) De Meern, tel. 030-6697000, fax 030-6697015, e-mail rvissink@kaiserscs.nl

VAN DE ORDE

Fluggen, mr. J.E.H.R.,
Kaalheidersteenweg 138 (6467 AE)
Kerkrade, tel. 045-5429034,
fax 045-5429035, e-mail
reinarts.glenzi@tiscali.nl

Vossen, mw. mr. E.A., Statenweg 200
(3033 JA) postbus 27561 (3003 MB)
Rotterdam, tel. 010-4432641,
fax 010-4668375, e-mail
evossen@rotterdam.bureaurechtshulp.nl

Waalij, mw. mr. R.W. van, Marten
Meesweg 25 (3068 AV) postbus 8656
(3009 AR) Rotterdam, tel. 010-4075037,
fax 010-4075710, e-mail
roos.van.waalij@nl.landwellglobal.com

Weijer, mw. mr. S.M. van de,
Koninginneweg 160 (1075 EE)
Amsterdam, tel. 020-6644121,
fax 020-6640129, e-mail
vandeweijer@friedbergneijzen.nl

Wielenga, mr. K.E., Nipkowitzweg 17
(8501 XH) postbus 120 (8500 AC) Joure,
tel. 0513-415655, fax 0513-415696

Willemsen, mw. mr. M.J., Oostmaaslaan
71 (3063 AN) postbus 4506 (3006 AM)
Rotterdam, tel. 010-8801338,
fax 010-8801821, e-mail
mwillemsen@wouterslegal.nl

Wilman, mw. mr. S.A., Willemskade 5
(8911 AW) postbus 835 (8901 BP)
Leeuwarden, tel. 058-2120005,
fax 058-2155860

Wintjes, mr. A.J., Crooswijkensingel 34
(3034 CJ) postbus 3725 (3003 AS)
Rotterdam, tel. 010-4650966,
fax 010-4654039, e-mail
a.wintjes@advokatenkollektiefrotterdam.nl

Wit, mr. E.C. de, Weena 666 (3012 CN)
postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel.
010-4042571, fax 010-4042062, e-mail
erst.dewit@simmons-simmons.com

Witz, mr. M., Welbergweg 50 (7556 PE)
postbus 56 (7550 AB) Hengelo (O),
tel. 074-2488888, fax 074-2488800,
e-mail witz@damste.nl

Wijma, mr. G.W., Jupiterweg 21 (8251
AW) postbus 293 (8250 AG) Dronten,
tel. 0321-317247, fax 0321-318920,
e-mail meeuwis.advocaten@zonnet.nl

Wijn, mw. mr. H.R., Johannes
Vermeerstraat 23 (1071 DK) Amsterdam,
tel. 020-6732199, fax 020-6758163,
e-mail leoniewijn@beeradvocaten.nl

Zeeuw-Schmelzer, mw. mr. P.M.L. de,
Weena 750 (3014 DA) postbus 1110
(3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240222,
fax 010-2240660, e-mail
pia.dezeeuw@nautadutilh.com

Zoest, mr. F.A. van, Weena 750
(3014 DA) postbus 1110 (3000 BC)
Rotterdam, tel. 010-2240000,
fax 010-4148444, e-mail
freek.vanzoest@nautadutilh.com

Zijl, mr. L.S. van der, Droogbak 1a
(1013 GE) postbus 251 (1000 AG)
Amsterdam, tel. 020-7190000,
fax 020-7199999, e-mail
lourens.vanderzijl@cliffordchance.com

PRAKTIJK NEERGELEGD

Abbing, mr. F.T. Amsterdam 30-11-2001

Amenda-Smits, mw. mr. J. Zutphen
01-08-2002

Arnoldy, mr. L.G.M. Rhenoy 01-08-2002

Bedaux, mw. mr. M.M. Alphen a/d Rijn
31-12-2000

Benjert, mw. mr. I. Rotterdam
01-09-2002

Braat, mr. J. Amsterdam 18-07-2002

Brands, mr. F.J.C.A. Vught 02-07-2002

Burg, mw. mr. H. van der Numansdorp
01-07-2002

Cotterell, mw. mr. M. Amsterdam
17-04-2002

Dekkers, mw. mr. F. Amsterdam
30-06-2002

Does, mr. D.J.F. van der London
(Groot-Brittannië) 11-11-2001

Doing, mw. mr. E. Amsterdam
05-06-2002

Dreuw, mr. J.F.G.J. Amsterdam
30-06-2002

Everaars, mw. mr. A. Lienden
22-05-2002

Gorissen, mr. B.J.E. Amsterdam
30-06-2002

Groenewegen, mr. T.W. Amsterdam
15-02-2002

Heemskerk, mw. mr. C.M. Amsterdam
13-06-2002

Heide, mr. H.K. van der Hoorn
01-07-2002

Hemert, mr. A. van Maasland
07-06-2002

Hövell tot Westerflieper, mr. F.J.P.M.
van Beuningen 13-08-2002

Jacobs, mw. mr. I.D. Amsterdam
02-05-2002

Jansen, mw. mr. M.M. Den Haag
01-04-2002

Keijser, mr. J.M.L.F. Rijswijk 19-06-2002

Klep, mr. J.J.C. Den Haag 01-07-2002

Knol, mr. P.H.A. Amsterdam 30-06-2002

Kwak, mw. mr. N.E. Amsterdam
19-04-2002

Lede, mw. mr. F.S. van Amsterdam
31-07-2002

Leeuwen, mr. R.A.J. van Weert
01-07-2002

Legeland, mw. mr. J.M. Amsterdam
01-07-2002

Leijnse-van der Meer, mw. mr. T.C.H.
Numansdorp 01-05-2002

Liamböck, mw. mr. D.R.Q. Rotterdam
01-11-2001

Ligten, mw. mr. M.E. van Amsterdam
31-07-2002

Loon, mr. P.J. van Amsterdam
31-07-2002

Malherbe, mw. mr. V.A.P.M. Roermond
01-08-2002

Mannens, mr. H.P. Roermond
01-08-2002

Mennema, mr. M.H. Ermelo 01-05-2002

Mulder, mw. mr. S.M. Rotterdam
02-08-2002

Mijland, mw. mr. D.A.A.M. Emmeloord
01-06-2002

Ooykaas, mw. mr. Y.M.M. Capelle a/d
IJssel 01-06-2002

Penners, mw. mr. T.K.M. Amsterdam
06-05-2002

Plas, mw. mr. M.L. Baarn 01-07-2002

Pycke, mw. mr. S. Maastricht
01-06-2002

Quaagebeur, mw. mr. E.D.R. Den Haag
01-06-2002

Ritsema van Eck, mr. J.J. Amstelveen
01-06-2002

Rijssenbeek, mr. C.J.A.F. Amsterdam
29-07-2002

Schmeets, mw. mr. Y.C.J. Heerlen
15-05-2001

Sizoo, mw. mr. A.J. Amsterdam
01-06-2002

Smit, mw. mr. M.C. Utrecht 22-07-2002

Spek, mr. P.W.J. van der Den Haag
25-01-2001

Terwiel, mr. R.J. Utecht 31-05-2002

Veen, mw. mr. G. van der Leiden
25-01-2002

Veldmaat, mr. T.D. Amsterdam
30-06-2002

Verdaasdonk, mw. mr. M.A.X.
Amsterdam 31-07-2002

Vries, mw. mr. F.A. de Amsterdam
01-05-2002

Wedekind, mw. mr. F.J.W. Amstelveen
30-06-2002

Werkhoven, mw. mr. M.L.A. van
Rotterdam 08-07-2002

Wiarda, mr. H.S. Utrecht 20-06-2002

Wolthuis, mw. mr. M.S. Rotterdam
01-09-2002

Zilli, mw. mr. C.M. Amsterdam
18-07-2002

OVERLEDEN

Deriks, mw. mr. drs. M.J.C. Rotterdam
25-06-2002

Vreeken, mr. P.W.R. Hoorn 03-07-2002

KANTOORVERPLAATSING

Achten, mr. L.J.H.M.: Willemskade 18
(8011 AD) postbus 349 (8000 AH)
Zwolle, tel. 038-4225288,
fax 038-4225247, e-mail
achten@unekn.nl

Alkemade, mw. mr. A.C.:
Dijshofplantsoen 14 (1077 BL)
postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam,
tel. 020-3051633, fax 020-301699,
e-mail ada.alkemade@spigthoff.com

Asbeck, mr. W.E. baron van (New-
york/Verenigde Staten van Amerika):
Prinses Irenestraat 59 (1077 WV)
postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam,
tel. 020-5414646, fax 020-6612827

Aydemir, mw. mr. drs. H.: Zevenwouden
260 (3524 CX) postbus 24004 (3502
MA) Utrecht, tel. 030-2877575,
fax 030-2885222, e-mail
advocaten@schellart.nl

Bakker, mw. mr. N.Y.: Keizersgracht 221
(1016 DV) Amsterdam, tel. 020-5210130,
fax 020-5210131, e-mail
fruytier@xs4all.nl

Barth, mr. J.P.: Herengracht 425-429
(1017 BR) Amsterdam, tel. 020-6246811,
fax 020-6272278,
e-mail wieringa@wieringa.nl

Bekker, mr. G.H.: Europaweg 151
(2711 ER) postbus 3020 (2700 LA)
Zoetermeer, tel. 079-3448181,
fax 079-3427990

Berg, mr. D. van den (Eindhoven):
Lasondersingel 94-96 (7514 BV)
postbus 126 (7500 AC) Enschede,
tel. 053-4840000, fax 053-4341799,
e-mail damste@damste.nl

Berkhout, mw. mr. A.M.:
Westhavenplaats 40b (3131 BT)
Vlaardingen, tel. 010-4600124,
fax 010-4342041, e-mail
amberkhout@bdladvocaten.nl

Biemold, mw. mr. P.Ch.: Leidseplein 29
(1017 PS) postbus 2720 (1000 CS)
Amsterdam, tel. 020-5517555,
fax 020-6267949

Boddaert, mr. A.R.Ph. (Alkmaar): W.M.
Dudokweg 61 (1703 DC) postbus 322
(1700 AH) Heerhugowaard,
tel. 072-5744409, fax 072-5713940,
e-mail boddaert@boddaertverweel.nl

Boetje, mw. mr. J. (Dordrecht):
Weena 614 (3012 CN) Rotterdam,
tel. 010-2012939, fax 010-2012949,
e-mail r@borsboomhamm.nl

Borghuis, mr. H.J.: Koninginneweg 51
(1075 CG) Amsterdam, fax
020-6798020, fax 020-6798680

Borsboom, mr. J.J. (Barendrecht):
Weena 614 (3012 CN) Rotterdam,
tel. 010-2012939, fax 010-2012949,
e-mail r@borsboomhamm.nl

Bos, mr. H.J.: Strawinskylaan 1441
(1077 XX) Amsterdam, tel. 020-5753063,
fax 020-5753064

Bos, mw. mr. L.R.C. (Hoogeveen):
Herestraat 113 (9711 LG) postbus 7015
(9701 JA) Groningen, tel. 050-3136846,
fax 050-3132930

Bosch, mr. R.M.T. (Rotterdam), tel. 010-2010493,
fax 010-2010501, e-mail
vandenbosch@vanmens-wisselink.nl

Bouman, mw. mr. W.M.: Goudsesingel
84 (3011 KD) Rotterdam,
tel. 010-4111280, fax 010-4131737,
e-mail rpadadvocaten@cs.com

Braeken, mr. B.J.H. (Den Haag):
Burgerweeshuispad 301 (1076 HR)
postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam,
tel. 020-5771793, fax 020-4715831,
e-mail bijbraeken@dbbw.nl

Brasser, mw. mr. G.G. (Apeldoorn):
Steynlaan 14 (1217 JS) postbus 1414
(1200 BK) Hilversum, tel. 035-6284877,
fax 035-6244263

Brilman, mr. E.W.R. (London-Groot
Brittannië): Weena 690 (3012 CN)
postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam,
tel. 010-2246224, fax 010-4125839,
e-mail eric.brilman@loyensloeff.com

Broerse, mw. mr. D.N.: Strawinskylaan
3051 (1077 ZX) postbus 75453
(1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307,
fax 020-3012313

Carrière, mr. G.F. (Rotterdam):
Prinses Irenelaan 59 (1077 WV)
postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam,
tel. 020-5414646, fax 020-6612827

Ceelen, mr. J.J.A. (Apeldoorn): Geert
Grootestraat 11 (7411 GS) postbus 6174
(7401 HD) Deventer, tel. 0570-667144,
fax 0570-667155, e-mail
rechtshulp@deventer.bureaurechtshulp.nl

Cock Buning, mw. mr. M. de
(Den Haag): Burgerweeshuispad 301
(1076 HR) postbus 75084 (1070 AB)
Amsterdam, tel. 020-5771771,
fax 020-5771775, e-mail
mdecockbruning@dbbw.nl

Copini, mw. mr. E.H. (Heerhugowaard):
Helderseweg 14 (1815 AB) postbus 3271
(1801 GG) Alkmaar, tel. 072-5140060,
fax 072-5150244

Cox, mw. mr. J.M.G. (Eindhoven):
Wilhelminapark 122 (5041 EH)
postbus 3219 (5003 De) Tilburg,
tel. 013-5362088, fax 013-5361245,
e-mail a.cox@dehaas-dejong.nl

Crans, mw. mr. P. (Amsterdam):
Generaal de La Reylaan 17-19 (1404 BM)
postbus 215 (1400 AE) Bussum,
tel. 035-6931044, fax 035-6918553,
e-mail gooi@vandiepen.com

VAN DE ORDE

Daal, mr. G.C. van (Amstelveen): Pythagoraslaan 100 (3584 BB) postbus 3267 (3502 GG) Utrecht, tel. 030-2995555, fax 030-2995506, e-mail gvandaal@akd.nl

Dam, mr. M. van (Rotterdam): Haagweg 108 (2282 AE) postbus 1213 (2280 CE) Rijswijk, tel. 070-3906260, fax 070-3989688, e-mail vdam@aanajesenschakel.nl

Damen, mr. A.W.G. (Rotterdam): Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746410, fax 070-3746333, e-mail damen@ekelmansenmeijer.nl

Dekker, mr. G.W. (Leeuwarden): Amstelplein 1 (1096 HA) Amsterdam, tel. 020-4624076, fax 020-4624080, e-mail gd@hd-dutchlawyers.nl

Dekkers, mw. mr. I.C. (Den Haag): De Entree 201 (1101 HG) postbus 22740 (1100 DE) Amsterdam (Z-O) tel. 020-5685685, fax 020-5686234

Dielbandhoesing, mr. R.P.: Goeverneurlaan 535 (2523 CE) Den Haag, tel. 070-3463267, fax 070-3461804

Dohmen, mr. E.H.J.M. (Kerkrade): Dr Van Kleefstraat 25 (6217 JJ) postbus 2934 (6201 NA) Maastricht, tel. 043-3438080, fax 043-3435566, e-mail muurmansadvo@hetnet.nl

Doornik, mr. P.F. (Utrecht): Utrechtseweg 165 (6862 AI) postbus 170 (6860 AD) Oosterbeek, tel. 026-3347272, fax 026-3337343, e-mail frans.doornik@loyensloeff.com

Donk, mr. D.H.S.: Van Eeghenstraat 80-82 (1071 GK) postbus 75401 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6700034, fax 020-6700035, e-mail hellingman@hellingmanbunders.com

Drop, mr. M.J. (Amsterdam): Van Stolkweg 16 (2585 JR) postbus 85852 (2508 CN) Den Haag, tel. 070-3023080, fax 070-3617815, e-mail info@corporatetelaw.nl

Duren Kloppert, mw. mr. B. van (Rotterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail bvanduren@dbbw.nl

Ederveen, mw. mr. J.M.W.: Locatellikade 1 (1076 AZ) postbus 77845 (1070 LK) Amsterdam, tel. 020-3052040, fax 020-3052050, e-mail law@kupwiell.nl

Eichhorn, mr. J. (Den Haag): Prof. Bavincklaan 11 (1183 AT) Amstelveen postbus 7827 (1008 AA) Amsterdam, tel. 020-3013600, fax 020-3013636, e-mail j.eichhorn@amicorp.com

Ekering, mr. J.C.P. (Barendrecht): Weena 614 (3012 CN) Rotterdam, tel. 010-2012939, fax 010-2012949, e-mail r@borsboomhamm.nl

Engels, mw. mr. C.P.M. (Heerhugowaard): Helderseweg 14 (1815 AB) postbus 3271 (1801 GG) Alkmaar, tel. 072-5744409, fax 072-5150244, e-mail engels@boddaertverweel.nl

Eskens, mr. P.A.W. (Nijmegen): Cronjéstraat 8 (6814 AH) postbus 76 (6800 AB) Arnhem, tel. 026-4465757, fax 026-4434439

Evelein, mr. K.P.: Stadhouderskade 160 (1074 BC) postbus 75538 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-4713020, fax 020-4712986, e-mail info@solv.nl

Fleers, mr. M.H. (Amsterdam): Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746374, fax 070-3746333, e-mail fleers@ekelmansenmeijer.nl

Flipse, mr. J.W. (Assen): Oldenkamp 29 (9431 HX) postbus 12 (9430 AA) Westerborg, tel. 0593-333809, fax 0593-333846, e-mail flipsejw@xs4all.nl

Fridsma, mw. mr. N.H. (Leeuwarden): Zijlweg 56 (2013 DJ) postbus 668 (2203 RR) Haarlem, tel. 023-5319590, fax 023-5328712, e-mail advocaten@heuvlis.nl

Garretsen, mr. drs. F.H. (Dordrecht): Steenenstraat 2 (3262 JM) postbus 1227 (3260 AE) Oud-Beijerland, tel. 0186-643030, fax 0186-615057

Geurts, mr. M.G.W.M. (Nijmegen): Remigiusplein 1 (6921 BL) Duiven, tel. 0316-282445, fax 0316-282438

Goossen, mw. mr. R.B. (Rotterdam): Hullenbergweg 300 (1100 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam (Z-O), tel. 020-6561716, fax 020-6561730, e-mail goossen.rosemarijn@kpmg.nl

Graaff, mw. mr. J. de: Muzenstraat 101 (2511 WB) postbus 11760 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-3115000, fax 070-3520669, e-mail info@stv-advocaten.nl

Gijsberts, mr. G.L.: Adelheidstraat 74 (2595 EE) Den Haag, tel. 070-3818915, fax 070-3855451, e-mail gijsberts@wgk-advocaten.nl

Hartman, mr. Ph.A. (Rotterdam): Parkstraat 31 (2514 JD) postbus 30311 (2500 GH) Den Haag, tel. 070-3538800, fax 070-3538811, e-mail philip.hartman@twobirds.com

Helder, mw. mr. L.M.J.S. (Venray): Deken van Oppensingel 130 (5911 AG) postbus 505 (5900 AM) Venlo, tel. 077-3545566, fax 077-3520430, e-mail mail@huveradvocaten.nl

Hemelaar, mr. J. (Hoofddorp): Engelandlaan 328 (2711 DZ) postbus 7353 (2701 AJ) Zoetermeer, tel. 079-3510234, fax 079-3516774, e-mail info@bendersadvocaten.nl

Hout, mw. mr. E.J.G. van (Utrecht): Schakelsteede 1-3 (3431 HB) postbus 237 (3430 AE) Nieuwegein, tel. 030-6032922, fax 030-6000166, e-mail info@boscsadvocaten.nl

Hovestad, mr. G.F. (Arnhem): Plesmanstraat 62 (3905 KZ) postbus 650 (3900 AR) Veenendaal, tel. 0318-527575, fax 0318-526644, e-mail advo@berkellaw.nl

Jacobse, mr. J.J. (Leleystad): Kousteensedijk 3 (4331 JE) postbus 240 (4330 AE) Middelburg, tel. 0118-656060, fax 0118-636178, e-mail jijacobse@avdw.nl

Jager, mr. W.R.H.: Arnhemseweg 14b (6711 HA) postbus 111 (6710 BC) Ede, tel. 0318-651222, fax 0318-650051, e-mail jager@jageradvocaten.nl

Janse, mr. F.A. (Utrecht): Veenwal 15b (3871 KE) postbus 74 (3870 CB) Hoevelaken, tel. 033-2535432, fax 033-2534427, e-mail janse@dkj.nl

Jong, mr. K. de (Amsterdam): Prins Bernhardlaan 35 (2404 NE) postbus 155 (2400 AD) Alphen a/d Rijn, tel. 0172-503250, fax 0172-503200, e-mail email@lagrolaw.nl

Jongeneelen, mw. mr. M.: Strawinskylaan 1441 (1077 XX) Amsterdam, tel. 020-5753063, fax 020-5753064

Jumelet, mr. A.: Scheepmakerhaven 27-28 VA) Rotterdam, tel. 010-2170999, fax 010-2170990, e-mail info@jvlaw.com

Kamphuisen-van der Schaaf, mw. mr. T.L.: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012323, fax 020-3012313, e-mail ineke.kamphuisen@nortonrose.com

Kara, mr. A.: Alexander Battalaan 65 (6221 CC) postbus 3017 (6202 NA) Maastricht, tel. 043-3254258, fax 043-3218461, e-mail advokatenwyck@hotmail.com

Kersten, mr. T.B.M. (Venray): Prof. Dr. Dorgelolaan 14 (5613 AM) postbus 3 (5600 AA) Eindhoven, tel. 040-2626600, fax 040-2626400, e-mail info@hollandlaw.nl

Koevoet, mr. C.M. (Amsterdam): Conradstraat 38 (3013 AP) postbus 29215 (3001 GE) Rotterdam, tel. 010-2811811, fax 010-2133111

Kolev, mr. I.K. (Eindhoven): Oude Provinciale Weg 46 (5527 BP) postbus 29 (5527 ZG) Hapert, tel. 0497-380602, fax 0497-382836

Koole, mr. N.A. (Middelburg): Oude Provinciale Weg 46 (5527 BP) postbus 29 (5527 ZG) Hapert, tel. 0497-380602, fax 0497-382836

Kortenhoff, mw. mr. I.L.: Mr. van Rhemenslaan 5a (7316 AK) Apeldoorn, tel. 055-5767820, fax 055-5767821

Koster, mr. W.: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307, fax 020-3012313

Kotterman, mr. D.: Koningstraat 54 (6811 DH) postbus 1057 (6801 BB) Arnhem, tel. 026-3516566, fax 026-3512193

Kroes, mr. J.D. (Amstelveen): Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam, tel. 020-3016410, fax 020-3016333, e-mail j.kroes@cmsderks.nl

Kuin-van Koolwijk, mw. mr. I.A.M. (Horst): Grubbenhove 14 (5971 CZ) Grubbenvorst, tel. 077-3270125, fax 077-3270124, e-mail irene.kuin@freeler.nl

Kuizenga, mr. R. (Groningen): Louis Armstrongweg 48 (1311 RK) postbus 60194 (1320 AE) Almere, tel. 036-5460020, fax 036-5460041, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

Lafarre, mw. mr. M. (Oisterwijk): Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 59366 (1040 KJ) Amsterdam, tel. 020-3012143, fax 020-3012144

Lange, mw. mr. M.H. de: Westhavenplaats 40b (3131 BT) Vlaardingen, tel. 010-4600124, fax 010-4342041, e-mail mhdlangel@bdladvocaten.nl

Langereis, mr. Ch.J.: Dijsselhofplantsoen 14 (1077 BL) postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3051633, fax 020-3051699, e-mail charles.langereis@spighthoff.com

Lommel, mw. mr. M.D.E.: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307, fax 020-3012313

Maarschalkeraart, mr. B.A.M. van (Amsterdam): Postbus 8 (3633 ZT) Vreeland, tel. 0294-237048, fax 0294-237046, e-mail attorney@voacaat.nl

Meerdink, mr. E.R. (Rotterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail ermeerdink@dbbw.nl

Meiborg-Bartholomeus, mw. mr. P.M.H.: Bornsestraat 68 (7607 KR) postbus 552 (7600 AN) Almelo, tel. 0546-454263, fax 0546-824612, e-mail pmeiborg@meiborg.nl

Meijer, mw. mr. C.C. (Amstelveen): Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741264, fax 020-6741111, e-mail callista.meijer@allenoverly.com

Meijer, mr. M.J.: Nieuwe Gracht 64 (2011 NH) Haarlem

Mil, mr. A.J.M. van: Koning Claviusstraat 53 (6226 AE) Maastricht, tel. 043-3672119, fax 043-3672196, e-mail ton.vanmil@hccnet.nl

Moerel, mw. mr. E.M.L. (London/Groot-Brittannie): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771648, fax 020-5771631, e-mail emlmoerel@dbbw.nl

Nimwegen, mr. B. van (Utrecht): Erfstede 49 (3431 KG) postbus 688 (3430 AR) Nieuwegein, tel. 030-6052064, fax 030-6052039

Nwosu, mw. mr. C.C.: Delftechpark 26 (2628 XH) postbus 2924 (2601 CX) Delft, tel. 015-2124683, fax 015-2122479

Nijkamp, mw. mr. L.: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012125, fax 020-3012123, e-mail liesbeth.nijkamp@nortonrose.com

Oorschoot, mr. T.F.J.: Burg. Weertsstraat 6b (6814 HP) Arnhem, tel. 026-4429318, fax 026-4428489, e-mail adv.van.oorschoot@planet.nl

Oosterveen, mr. M.A.: Admiralteitskade 50 (3063 ED) postbus 4397 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-2120273, fax 010-4529685, e-mail moosterveen@fuenteabogados.com

Otto, mr. C.N.M. (Den Haag): Hoofdstraat 151 (2171 BA) postbus 161 (3450 AA) Sassenheim, tel. 0252-227756, fax 0252-234201

Ozinga, mw. mr. J.C. (Amsterdam): Koningingegracht 23 (2514 AB) Den Haag, tel. 070-4260090, fax 070-4260077, e-mail ozinga@oag.nl

Pathuis, mw. mr. N.B.M. (Utrecht): Wilhelminalaan 4c (3451 HJ) postbus 22 (6340 AA) Vleuten, tel. 030-6775636, fax 030-6774313

Paulus, mr. L. (Apeldoorn): Velperweg 10 (6824 BH) postbus 9220 (6800 KA) Arnhem, tel. 026-3575757, fax 026-4424942, e-mail l.paulus@nysingh.nl

Pekelharing, mr. T.O.E. (Amstelveen): Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam, tel. 020-3016499, fax 020-3016333, e-mail t.pekelharing@cmsderks.nl

VAN DE ORDE

Pesch, mw. mr. L.M. (Rotterdam):
Burgerweeshuispad 301 (1076 HR)
postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam,
tel. 020-5771771, fax 020-5771775,
e-mail mpesch@dbbw.nl

Pigmans, mw. mr. M.L.: Apollolaan 15
(1077 AB) postbus 75440 (1070 AK)
Amsterdam, tel. 020-6741000,
fax 020-6741111, e-mail
mabel.pigmans@allenovery.com

Prins, mr. R.J. (Paris-Frankrijk):
38, Avenue Victor Hugo (13100)
Aix en Provence (Frankrijk)

Rappa, mr. P.H. (Roden): Collardslaan
8/10 (9401 GZ) postbus 218 (9400 AE)
Assen, tel. 0592-300555,
fax 0592-300580, e-mail
schuthcs@hetnet.nl

Rasquin, mw. mr. V.M.C. (London-Groot
Brittannie): Burgerweeshuispad 301
(1076 HR) postbus 75084 (1070 AB)
Amsterdam, tel. 020-5771433,
fax 020-5771524, e-mail
vmcrasquin@dbbw.nl

Reisen, mw. mr. R. van:
Prinsengracht 677 (1017 JT) Amsterdam,
tel. 020-6253627, fax 020-6234828,
e-mail reisen@koersenkruijswijk.nl

Remeijer-Schmitz, mw. mr. M.C.
(Rotterdam): Parkstraat 30 (2514 JK)
postbus 801 (2501 CV) Den Haag,
tel. 070-3617002, fax 070-3616032,
e-mail mremeijer@kvkadvoc.nl

Rietema, mr. E.J. (Rotterdam):
Koningin Julianaplein 30 (2595 AA)
postbus 11756 (2502 AT) Den Haag,
tel. 070-5153953, fax 070-5153108,
e-mail ej.rietema@prdf.nl

Rosenberg-van Coeverden,
mw. mr. E.H.M.: De Entree 201 (1101 HG)
postbus 22740 (1100 DE) Amsterdam
(Z-O) tel. 020-5686933,
fax 020-5685715

Rosina, mw. mr. Y.N. (Rotterdam):
Hullenbergweg 300 (1101 BV)
postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam
(Z-O), tel. 020-6561739,
fax 020-6561730, e-mail
rosina.yvonne@kpmg.nl

Rosmalen, mw. mr. N.M. van: Spuistraat
104a (1012 VA) postbus 10466 (1001 EL)
Amsterdam, tel. 020-6222151,
fax 020-6222626

Rijsdijk, mr. M.W. (Den Haag): Roemer
Visscherstraat 47 (1054 EW) Amsterdam,
tel. 020-6077979, fax 020-6831947,
e-mail rijisdijk@vandersteenhoven.nl

Sachs, mw. mr. E.A.C. (Den Haag):
Burgerweeshuispad 301 (1076 HR)
postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam,
tel. 020-5771030, fax 020-5771468,
e-mail eacsachs@dbbw.nl

Saidi, mw. mr. M. (Rotterdam):
Prof. Dr. Dorgelolaan 14 (5613 AM)
postbus 3 (5600 AA) Eindhoven,
tel. 040-2626600, fax 040-2626400,
e-mail info@hollandlaw.nl

Schellart, mr. A.: Zevenwouden 260
(3524 CX) postbus 24004 (3502 MA)
Utrecht tel. 030-2877580,
fax 030-2885222, e-mail
a.schellart@schellart.nl

Schild, mr. W.L. (Den Haag):
Strawinskylaan 3051 (1077 ZX)
postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam,
tel. 020-3012307, fax 020-3012313

Schreurs-Ebbekink, mw. mr. L.M.
(Den Haag): Weena 355 (3013 AL)
postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam,
tel. 010-2172000, fax 010-2172700,
e-mail lschreuder@houthoff.nl

Sellenraad, mr. S.J. (Rotterdam):
Strawinskylaan 3037 (1077 ZX)
postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam,
tel. 020-4313311, fax 020-4313316,
e-mail sebastiaan.sellenraad@bdn.nl

Sint Truiden, mr. M.Ph.: Parnassusweg
126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM)
Amsterdam, tel. 020-5772326,
fax 020-5772734, e-mail
msint@houthoff.com

Slot, mr. R.P. (Amstelveen):
Zwaansvliet 20 (1081 AP)
postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam,
tel. 020-3016319, fax 020-3016333,
e-mail r.slot@cmsderks.nl

Smals, mr. M.H.A.: Strawinskylaan 3051
(1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL)
Amsterdam, tel. 020-3012307,
fax 020-3012313

Spooren, mw. mr. M.M. (Roermond):
Mariastraat 2 (6211 EP) Maastricht,
tel. 043-3501777, fax 043-3501788

Sprenkels, mr. M.F.E. (Zaltbommel):
Wilhelminasingel 10a (6001 GT)
postbus 339 (6000 AH) Weert,
tel. 0495-583300, fax 0495-583301

Spijker, mw. mr. W. van de: Dr.
Holtropaan 42 (5652 XR) postbus 8727
(5605 LS) Eindhoven, tel. 040-2501414,
fax 040-2501450, e-mail
advocaten@boskampwillems.nl

Steenman, mr. drs. R. (Utrecht):
Amsteldijk 166 (1079 LH) postbus 75199
(1070 AD) Amsterdam, tel. 020-3016633,
fax 020-3016622, e-mail
amsterdam@vanmens-wisselink.nl

Steins Bisschop, mr. B.T.M. (Rotterdam):
Verlengde Tolweg 2 (2517 JV) Den Haag,
tel. 070-3318899, fax 070-3225777,
e-mail bsb@xs4all.nl

Sterke, mr. drs. D.H.:
's-Gravenlandseweg 433 (3065 SC)
postbus 8149 (3009 AC) Rotterdam,
tel. 010-2887585, fax 010-2887583,
e-mail daniel.sterke.tlc@wanadoo.nl

Stieger, mr. P.L.M.: Kasteeldreef 33
(5151 RR) Drunen, postbus 1023
(5140 CA) Waalwijk, tel. 0416-349974,
fax 0416-347308

Stiphout, mw. mr. P.J.A. van (Helmond):
Dr. Holtropaan 5 (5652 XR)
postbus 8714 (5605 LS) Eindhoven,
tel. 040-2140786, fax 040-2140890, e-mail
lieke.van.stiphout@kappapackaging.com

Struik, mw. mr. A.A.M.: Zevenwouden
260 (3524 CX) postbus 24004
(3502 MA) Utrecht, tel. 030-2877575,
fax 030-2885222, e-mail
advocaten@schellart.nl

TarLavski, mr. R. (Amstelveen):
Zwaansvliet 20 (1081 AP)
postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam,
tel. 020-3016312, fax 020-3016333,
e-mail r.tarlavski@cmsderks.nl

Thuis, mr. J.A. (Amsterdam): Nieuwe
Gracht 124 (2011 NM) postbus 280
(2000 AG) Haarlem, tel. 023-5530230,
fax 023-5530260

Tulfer, mr. J.W.P. (Budel): Kapellerlaan
33-37 (6041 JB) postbus 196 (6040 AD)
Roermond, tel. 0475-319146,
fax 0475-330800, e-mail
roermond@boelsadvoc.nl

Tümkeya-Canimoglu, mw. mr. S.:
Scheepmakerhaven 27-28 (3011 VA)
Rotterdam, tel. 010-2170999,
fax 010-2170990, e-mail info@jvlaw.com

Veelen-de Hoop, mw. mr. J. van
(Poortugal-NL): Heemraadssingel 107-3
(3022 CB) Rotterdam, tel. 010-4768496,
fax 010-2763921

Veldhoven, mr. B.J.M. (Amsterdam):
Koninginnegracht 23 (2514 AB)
Den Haag, tel. 070-4260090,
fax 070-4260077, e-mail veldhoven@oag.nl

Veldhuis, mw. mr. I. (Amsterdam):
Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440
(1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741750,
fax 020-6741111, e-mail
inge.veldhuis@allenovery.com

Ven-Walter, mw. mr. W.A. van de:
Vughtstraat 3 (4701 NJ) postbus 194
(4700 AD) Roosendaal,
tel. 0165-560704, fax 0165-560672

Verhagen, mr. M.: Scheepmakerhaven
27-28 (3011 VA) Rotterdam,
tel. 010-2170999, fax 010-2170990,
e-mail info@jvlaw.com

Vermeer, mr. R.C.: Grebbeweg 4
(3911 AW) Rhenen, tel. 0317-311444,
fax 0317-311948

Vervuurt, mw. mr. E.H.L. (Rotterdam):
Parkstraat 31 (2514 JD) postbus 30311
(2500 GH) Den Haag, tel. 070-3538800,
fax 070-3538811

Vos, mr. Ph.A. (Rotterdam):
Jachthavenweg 121 (1081 KM)
postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam,
tel. 020-6789123, fax 020-6789589,
e-mail vos@van-doorne.com

Vries, mr. P. de: Strawinskylaan 3051
(1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL)
Amsterdam, tel. 020-3012307,
fax 020-3012123

Waasbergen, mr. K.H.L. van
(Hellevoetsluis): Westerkade 5b
(3016 CL) postbus 986 (3000 AZ)
Rotterdam, tel. 010-4368111,
fax 010-4368164

Want, mr. M.C. van der (Zierikzee):
Noordpoortstraat 17 (4331 RP)
Middelburg, tel. 0118-611647,
fax 0118-641007

Wapsenkamp, mw. mr. P. (Apeldoorn):
Burg. Roelenweg 11 (8021 EV)
postbus 600 (8000 AP) Zwolle,
tel. 038-4259200, fax 038-4259252,
e-mail p.wapsenkamp@nysingh.nl

Wattilette, mr. J.G.: Achillesstraat 95-97
hs (1076 PX) Amsterdam,
tel. 020-6760266, fax 020-6764848,
e-mail wattilette-advocaten@hetnet.nl

Wattilette, mr. M.O.: Achillesstraat 95-97
hs (1076 PX) Amsterdam,
tel. 020-6760266, fax 020-6764848,
e-mail wattilette-advocaten@hetnet.nl

Weyden, mw. mr. C.H.A. van der:
Strawinskylaan 3051 (1077 ZX)
postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam,
tel. 020-3012307, fax 020-3012123

Wiedijk, mr. R.A.: 5 Times Square –
34 th floor New York (NY 10036-6530)
Verenigde Staten van Amerika,
tel. 001-2127735207, fax 001-2127738814

Winden, mr. R.A.: Westzeedijk 140
(3016 AK) postbus 23320 (3001 KH)
Rotterdam, tel. 010-4363455,
fax 010-4363691, e-mail
info@lamsma-velddstra.nl

Witte, mr. D.H. de (Rotterdam):
Burgerweeshuispad 301 (1076 HR)
postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam,
tel. 020-5771555, fax 020-5771097,
e-mail mailamst@dbbw.nl

Wladimiroff, jhr. mr. G.R. (Oss):
Stationsplein 4 (3818 LE) postbus 247
(3800 AE) Amersfoort, tel. 033-4676206,
fax 033-4676191

Wuisman, mw. mr. K.A.C. (Rotterdam):
Burgerweeshuispad 301 (1076 HR)
postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam,
tel. 020-5771771, fax 020-5771775,
e-mail kacwuisman@dbbw.nl

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

Berkhout en De Lange Advocaten
(mrs. A.M. Berkhout en M.H. de Lange):
Westhavenplaats 40 b (3131 BT)
Vlaardingen, tel. 010-4600124,
fax 010-4342041

Bos & Partners Advocaten
(mrs. H.J. Bos en M. Jongeneelen):
Strawinskylaan 1441 (1077 XX)
Amsterdam, tel. 020-5753063,
fax 020-5753064

Duvekot Advocaten en Procureurs
(mrs. J.C. Duvekot, A.L. Rüter-
Ehlermann, R.A. Suer en M.T.
Tigchelaar): Herengracht 503 (1017 BV)
Amsterdam, tel. 020-5209595,
fax 020-6269287

Advocatenkantoor Meijer
(mrs. M.J. Meijer en R.J. van Meerten):
Nieuwe Gracht 64 (2011 NH) Haarlem

Jumelet Verhagen Advocaten
(mrs. M. Verhagen, A. Jumelet en
S. Tümkeya-Canimoglu)
Scheepmakershaven 27-28 (3011 VA)
Rotterdam, tel. 010-2170999,
fax 010-2170990, e-mail info@jvlaw.nl

**Raskar & Wibbens Advocaten en
Procureurs** (mrs. E.J. Raskar en W.D.
Vorstman): Herengracht 503 (1017 BV)
Amsterdam, tel. 020-5312050,
fax 020-6269824, e-mail
info@heren503.nl

Schellart Advocaten (mrs. A. Schellart,
A.A.M. Struik en H. Aydemir)
Zevenwouden 260 (3524 CX)
postbus 24004 (3502 MA) Utrecht,
tel. 030-2877575, fax 030-2885222,
e-mail advocaten@schellart.nl

Veldhoven Advocaten
(mrs. B.J.M. Veldhoven en J.C. Ozinga)
Koninginnegracht 23 (2514 AB)
Den Haag, tel. 070-4260090,
fax 070-4260077

Wattilette Advocaten (mrs. M.O.
Wattilette en J.G. Wattilette)
Achillesstraat 95-97 hs (1076 PX)
Amsterdam, tel. 020-6760266,
fax 020-6764848, e-mail
wattilette-advocaten@hetnet.nl

MEDEVESTIGING

Borsboom & Hamm (mrs. J.C.P. Ekering,
J.J. Borsboom en J. Boetje) Weena 614
(3012 CN) Rotterdam, tel. 010-2012939,
fax 010-2012949, e-mail
r@borsboomhamm.nl

**Van den Doel Koole & Van der Want
Advocaten** (mr. M.C. van der Want):
Noordpoortstraat 17 (4331 RP)
Middelburg, tel. 0118-611647,
fax 0118-641007

Duynstee & Partners (mr. M.F.E. Sprenkels) Wilhelminasingel 10a (6001 GT) postbus 339 (6000 AH) Weert, tel. 0495-583300, fax 0495-583301

Dijkstra Voermans Advocaten (mrs. M. Hoekman en S.A.P. van den Berg) Stokdijkkade 19 (2671 GX) postbus 185 (2670 AD) Naaldwijk, tel. 0174-638800, fax 0174-638801, e-mail info@dvadvocaten.nl

De Haan Advocaten (mrs. S.W.Th.R. Hermens, R. Kuizenga en H.W. Prillewitz) Louis Armstrongweg 48 (1311 RK) postbus 60194 (1320 AE) Almere, tel. 036-5460020, fax 036-5460041, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

The Law Company (mr. drs. D.H. Sterke) 's-Gravenweg 433 (3065 SC) postbus 8149 (3009 AC) Rotterdam, tel. 010-2887585, fax 010-2887583, e-mail daniel.sterke.tlc@wanadoo.nl

NAAMSWIJZIGING

Bige & Van Schravendijk Advocaten te Arnhem thans: **Bige Eskens & Van Schravendijk**

Boddaert Milo De Groot te Alkmaar thans: **Boddaert Verweel Advocaten**
Verweel & Copini te Heerhugowaard thans: **Boddaert Verweel Advocaten**
Nyland Van den Doel & Van der Want Advocaten te Zierikzee thans: **Van den Doel Koole & Van der Want Advocaten**
Visser-van Gelder, mw. mr. M.Th.S. te Tilburg thans: **Gelder, mw. mr. M.Th.S. van**

Burg, mw. mr. I.A. van der te Eindhoven thans: **Haanapple-van der Burg, mw. mr. I.A.**

Boer, mw. mr. H.M. te Coevorden thans: **Hemmes-Boer, mw. mr. H.M.**
Hertoghs c.s., advocaten-belastingdeskundigen te Breda thans:

Hertoghs advocaten-belastingdeskundigen
Advocatenkantoor de Koning te Hoevelaken thans: **De Koning & Janse Advocaten**

Vanderlaken Advocatenkantoor B.V. te Amsterdam thans: **LegalMaster Advocaten**

Bos, mw. mr. J.S.C. te Zwolle thans: **Liebrand-Bos, mw. mr. J.S.C.**

Man & Martens te Hilversum thans:

Man, Martens & Brassier
Pasma & Grijmans Advocaten te Harlingen thans: **Pasma Advocatenkantoor**

Pessers c.s. Advocaten te Tilburg thans: **Pessers Woodrow & De Ruijter Advocaten en Procureurs**

Portier & Kolev Advocaten c.s. te Eindhoven thans: **Portier & Van den Hoogen Advocaten**

Stam, mw. mr. A. te Utrecht thans: **Röder-Stam, mw. mr. A.**

Tinga van de Ven Walter Advocaten te Roosendaal thans: **Tinga Advocaten**
Huisman, mw. mr. E.V. te Alkmaar thans: **Vries-Huisman, mw. mr. E.V. de**

Oosterhout, mw. mr. I. van te Boxtel thans: **Wakkerman-van Oosterhout, mw. mr. I.**

Wigman & Kaya Advocaten te Den Haag thans: **Wigman Gijsberts & Kaya Advocaten**

Stroband, mw. mr. M.M. te Amsterdam thans: **Zwaan-Stroband, mw. mr. M.M.**

BEZOEKADRES/POSTBUS/ TEL./FAX/E-MAIL

Adriaanse & van der Weel te Terneuzen: Axelsedam 1 (4531 HH) Terneuzen

Benders Advocaten te Zoetermeer: Engelandlaan 328 (2711 DZ) postbus 7353 (2701 AJ) Zoetermeer, e-mail info@bendersadvocaten.nl

Bierens Advocaten te Veghel: e-mail info@bierens-advocaten.com

Boddaert Verweel Advocaten te Alkmaar: e-mail info@boddaertverweel.nl

Boddaert Verweel Advocaten te Heerhugowaard: tel. 072-5744409, e-mail info@boddaertverweel.nl

Van den Boom Advocaten te Uden: Sacramentsweg 83 (5401 HZ) Uden

Van den Bos Ceelen Bosveld te Rotterdam: e-mail bcb.advocaten@wxs.nl

Bureau Rechtshulp te Apeldoorn: Arnhemseweg 34b (7331 BL) Apeldoorn

Buren van Velzen Guelen Advocaten te Den Haag: e-mail info@bvvg.nl

Chambers Advocaten te Den Haag: tel. 070-3154000, fax 070-3154000

Advocatenkantoor Damman te Amersfoort: Stadsring 147 (3811 BA) Amersfoort

Dijkstra Voermans Advocaten te Den Bosch: Postbus 3150 (5203 DD) Den Bosch

Gresnigt & Van Kipperluis te IJsselstein: e-mail info@gvk-advocaten.nl

Hage Jager Advocaten te Ede: tel. 0318-657630, fax 0318-657640

Advocatenkantoor van Heeks te Amsterdam: Rooseveltlaan 65 (1079 AD) Amsterdam, e-mail heekslaw@hotmail.com

Hertoghs advocaten-belastingdeskundigen te Breda: e-mail hertoghs@tiscali.nl

De Hoogd Greveling te Hilversum: Postbus 1021 (1200 BA) Hilversum, tel. 035-6025113, fax 035-6013622

Houthoff Buruma te London (Groot-Brittannië): fax 0044-2074225055, e-mail london@houthoff.com

Houthoff-LSWH te Brussel (België): Keizerslaan 5 (B-1000) Brussel (België)

Huver Advocaten te Venlo: Deken van Oppensingel 130 (5911 AG) Venlo

Huys & Vlamincx Advocaten te Venlo: e-mail info@huysvlamincx.nl

Joosten Advocaten te Amsterdam: Jan Luijkenstraat 23 (1071 CK) Amsterdam, e-mail info@joostenadvocaten.nl

Klijn Zegers & van Osch te Tilburg: Ringbaan Oost 240 (5018 HC) Tilburg

Advocatenkantoor Koen te Roosendaal: Boulevard 142 (4701 EZ) Roosendaal

Koers & Veldman te Roden: Raadhuisstraat 1 (9321 BA) Peize, e-mail info@koersadvocaten.nl

De Koning & Janse Advocaten te Hoevelaken: e-mail info@dkj.nl

De Lauwere Ruijgrok te Weesp: Flevolaan 4 (1382 JZ) Weesp, e-mail algemeen@delauwere-ruijgrok.nl

LegalMaster Advocaten te Amsterdam: e-mail info@legalmaster.nl

Lenior & Lenior Advocaten te Haarlem: Spaarne 108 (2011 CM) Haarlem, e-mail jh.lenior@worldonline.nl

Meulenkamp Ament & Van Haren Advocaten & Procureurs te Venlo: e-mail meulenkamp@plex.nl

Nicolaï Advocaten Specialisten bestuursrecht te Amsterdam: Postbus 15769 (1001 NG) Amsterdam

Pasma Advocatenkantoor te Harlingen & Bolsward: e-mail pasma-advocaten@hetnet.nl

Advocatenkantoor mr. Pot c.s. te Amsterdam: fax 020-6926810

Rassers Advocaten en Notarissen te Breda: e-mail info@rassers.nl

Riemsdijk, mw. mr. A.M. van te Bilthoven: Soestdijkseweg noord 329 (3732 HC) Bilthoven, e-mail amvanriemsdijk@zonnet.nl

Rob Boers & Partners Advocaten te Veenendaal: e-mail info@boersadvocaten.nl

Advocatenkantoor Roestenberg te Rotterdam: Westersingel 30 (3014 GR) Rotterdam

De Rooij Advocaten te Almere-Haven: e-mail derooijadvocaten@planet.nl

De Ruijter De Wildt & De Vroom te Leiden, Rijnsburg & Noordwijk: e-mail info@deruijterdewildt.nl

Rijkelijkhuisen, mr. A. te Amsterdam: Westelijk Halfgrond 487 (1183 JD) Amstelveen, tel. 020-4537838, fax 020-4537839

Starmans & van Ruyven Advocaten te Utrecht: Justus van Effenstraat 52 (3511 HN) Utrecht

Stichting Namaakbestrijding te Amsterdam: e-mail info@snbreact.nl

Visser & Quispel te Oud-Beijerland: e-mail info@visserenquispel.com

Advocatenkantoor Wapperom te Dordrecht: Wijnstraat 209 (3311 BV) Dordrecht

Westenberg, Heijnen & Maruanaya te Hoorn: Nieuwe Steen 22 (1625 HV) Hoorn

Zillinger Molenaar & Verdonk te Heerenveen: K.R. Poststraat 80-1 (8441 ER) Heerenveen

RECTIFICATIE

Ten onrechte zijn **mr. L.A.M. van den Eeden & mr. P.A. Goossens** te Eindhoven vermeld onder het kopje kantoorverplaatsing in advocatenbladnummer 14 van 26-07-2002. Beide zijn tot op heden nog steeds werkzaam op het kantoor **Advocaten Willemstraat, Willemstraat 15 (5611 HB) postbus 308 (5600 AH) Eindhoven, tel. 040-2448519, fax 040-2443943, e-mail adv.willemstraat@iae.nl**

In Advocatenbladnummer 14 van 26-07-2002 is onder het kopje bezoekadres/postbus/tel./fax/e-mail het verkeerde bezoekadres vermeld bij **Van den Heuvel Advocaten te Bodegraven. Het juiste bezoekadres is Tolnasingel 3.**

In Advocatenbladnummer 6 van 22-03-2002 is onder het kopje nieuw een verkeerd telefoon & faxnummer vermeld bij **mw. mr. E. Quist. Het juiste telefoon & faxnummer moet zijn tel. 036-5488000, fax 036-5488008.**

Disciplinaire beslissingen

Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak,

bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. H.J.A. Knijff, mr. I.E.M. Sutorius, mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden

op www.advocatenorde.nl en BalieNet

Tegenstrijdige belangen

Raad van Discipline Amsterdam, 9 juli 2001

(Mrs. Kist, Brederveld, Karsten, Klaver en Wiarda)

Behartiging van tegenstrijdige belangen.

- Advocatenwet art. 46 (2.4 Vermijden van belangenconflicten)
- Gedragsregel 7

Feiten

In 1992 heeft mr. X de belangen behartigd van de maatschap A. Van deze maatschap waren klager en diens toenmalige echtgenote de enige vennoten. Mr. X heeft in dat jaar onder andere voor de maatschap de incasso van een vordering op B behandeld. In die periode was klager met een IBS opgenomen in een psychiatrische instelling. De contacten omtrent de incasso liepen tussen mr. X en de echtgenote van klager. In die incassozaak werd een schikking bereikt uit hoofde waarvan B een bedrag van f 10.665 tegen finale kwijting zou betalen aan de maatschap. B zou dit bedrag overmaken naar de derdenrekening van mr. X.

In zijn hoedanigheid van advocaat van de maatschap werd mr. X ook geïnformeerd over andere zakelijke en financiële problemen van de maatschap en over de persoonlijke omstandigheden van de vennoten.

In dezelfde periode in 1992 zijn klager en diens echtgenote een echtscheidingsprocedure begonnen. Mr. X is in die procedure niet opgetreden. Na de echtscheiding ontstond onder andere een geschil omtrent de boedelscheiding. Sinds 1995 heeft mr. X de ex-echtgenote van klager in die boedelscheiding bijgestaan. Onderdeel van het dispuut was de afwikkeling van de vordering op B. De ex-echtgenote van klager stelde zich op het standpunt dat klager het door B verschuldigde bedrag had ontvangen, maar klager betwistte dat.

De ex-echtgenote van klager had inmiddels een relatie gekregen met de broer van mr. X, die als chef de bureau bij het advocatenkantoor van mr. X in maatschapsverband werkzaam was.

In een procedure verband houdende met de betaling van kinderalimentatie heeft de rechtbank in mei 2000 aan de ex-echtgenote opgedragen inlichtingen te verschaffen omtrent haar inkomen en dat van haar partner, de broer van mr. X. Het inkomen van de broer van mr. X zou normaliter moeten blijken uit financiële stukken betreffende de maatschap van hem met mr. X.

Mr. X heeft zich inmiddels laten uitschrijven van het tableau.

Klacht

Mr. X heeft als advocaat de belangen behartigd van de ex-echtgenote van klager vanaf 1995 terwijl mr. X als advocaat in 1992 de belangen heeft behartigd van de maatschap waarvan klager en diens echtgenote de enige vennoten waren. Als advocaat van de ex-echtgenote van klager heeft mr. X ook overigens tegenstrijdige belangen gediend.

Overwegingen van de raad

Mr. X is opgetreden voor de maatschap van klager en zijn echtgenote in 1992, toen het huwelijk tussen deze vennoten al onder druk stond. In het kader van deze bijstand is hij belast geweest met de incasso van een maatschapsvordering op B en heeft hij bovendien informatie over andere zakelijke en financiële problemen van de vennootschap en over de persoonlijke omstandigheden van de vennoten verkregen. In de boedelscheidingsprocedure bleek ten slotte een rol te gaan spelen of en zo ja, aan wie, het bedrag was betaald waarvoor met B een regeling was getroffen, in welke kwestie mr. X als toenmalige raadsman van deze maatschap zelf betrokken was, nu dit bedrag volgens de regeling op zijn derdenrekening moest worden voldaan. Onder deze omstandigheden kon klager met recht en reden verwachten dat hij niet mr. X als advocaat van zijn ex-echtgenote tegenover zich zou vinden.

De in het tweede klachtonderdeel genoemde omstandigheden betreffen het maatschapsverband waarin mr. X de advocatuur uitoefende samen met zijn broer en het feit dat deze broer een relatie had, en later is getrouwd, met de ex-echtgenote van klager. Ook al zouden deze omstandigheden op zichzelf (en buiten hetgeen hiervoor is overwogen) nog niet eraan in de weg staan dat mr. X voor deze ex-echtgenote zou optreden – het staat een advocaat immers (los van de vraag of het verstandig is) in beginsel vrij voor familieleden en verwanten op te treden – aan deze vrijheid kwam in elk geval een einde toen in de kinderalimentatieprocedure door de rechtbank werd gevraagd om nadere financiële gegevens van zijn broer (als stiefvader van de kinderen uit het huwelijk van klager en zijn ex-echtgenote). Deze financiële gegevens konden alleen worden ontleend aan, en onderbouwd met, de jaarstukken van de maatschap van mr. X en zijn broer. Hiermee kwam een eigen belang van mr. X in het spel en kwam zijn onafhankelijkheid als advocaat op de tocht te staan. Hij had zich dan ook ten minste op dat moment aan deze procedure dienen te onttrekken.

Mr. X is in ernstige mate tekortgeschoten. De omstandigheid dat mr. X inmiddels geen advocaat meer is geeft de raad geen aanleiding ervan af te zien hem de naar het oordeel van de raad passende, hierna te noemen, maatregel op te leggen.

Volgt

Berisping